

(५३) तथा म आफ्ना इन्द्रियहरूको पवित्रताको वर्णन गर्दिन ।^१ निःसन्देह मन त नराम्रो कुराकै लागि उत्तेजित गर्दछ ।^२ परन्तु यदि मेरो प्रभु नै दया गर्छ^३ भने त्यो अर्कै कुरा हो । निश्चय नै मेरो पालनकर्ता क्षमाशील कृपानिधि छ ।

وَمَا يُبْرِيْ نَفْسِيْۙ اِنَّ النَّفْسَ
لَا مَارَةَۙ يَا سُوۡدَىۙ اِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّيْ ط
اِنَّ رَبِّيْ غَفُوۡرٌ رَّحِيۡمٌ ۝

(५४) तथा राजाले भने कि त्यसलाई मेरो समक्ष ल्याउ ताकि म आफ्ना निजी कार्यहरूका लागि नियुक्त गरू ।^४ अनि जब त्यससित वार्तालाप गर्न थाल्यो त भन्यो कि तपाईं आजदेखि हामीकहाँ सम्मानित तथा विश्वस्त हुनुहुन्छ ।^५

وَقَالَ الْمَلِكُ اَتُوۡنِيْ بِهٖۙ اَسْتَخْلِصُهَا
لِنَفْسِيْۙ فَلَمَّا كَلَمَتهٗ قَالَ اِنَّكَ
الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِيۡنٌ ۝

^१ त्यसलाई यदि आदरणीय यूसुफको कथन स्वीकार गरिन्छ भने यो नम्रताको रूपमा छ, अन्यथा स्पष्टरूपले प्रकट छ कि उनको पवित्रता हरेक प्रकारले सिद्ध भइसकेको थियो तथा यदि मिस्रको मन्त्रीकी पत्नीको कथन हो (जस्तो कि इमाम इब्ने कसीरको विचार छ) त यो वास्तविकतामा आधारित छ किनभने त्यसले आफ्नो पाप तथा यूसुफलाई फकाउने कुरोलाई स्वीकार गरिहालि ।

^२ यो त्यसले आफ्ना त्रुटिहरूको कष्ट कल्पना अथवा त्यसको कारण भनेकी छ कि मनुष्यको मन यस्तै छ कि त्यसलाई नराम्रोको लागि प्रेरित तथा उत्तेजित गर्दछ ।

^३ इन्द्रियहरूको छलबाट त्यही सुरक्षित रहन्छ जसमाथि अल्लाहको कृपा छ, जुनप्रकारले कि आदरणीय यूसुफलाई अल्लाह तआलाले बचायो ।

^४ जब राजा (रय्यान पुत्र वलीद) लाई यूसुफका ज्ञान तथा गुणहरूका साथ त्यसको आचरणको महत्ता तथा पवित्रता स्पष्ट भयो त उसले आदेश दियो कि उनलाई मेरो समक्ष प्रस्तुत गर, म उनलाई आफ्नो लागि चयन गर्दछु अर्थात् आफ्नो निकटवर्ती तथा विशेष सल्लाहकार नियुक्त गर्न चाहन्छु ।

^५ (مَكِيْنٌ) (मकीन) को अर्थ हो पदाधिकारी (أَمِيْنٌ) (अमीन), राज्यको भेद जान्ने व्यक्ति ।

(५५) (यूसुफले) भने कि तपाईं मलाई देशको कोषमाथि नियुक्त गरिदिनुस् ।^१ म रक्षक तथा ज्ञाता हुँ ।^२

قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ
إِنِّي حَفِيزٌ عَلِيمٌ ۝

(५६) तथा यसप्रकार हामीले यूसुफलाई देशको बागडोर (सत्ता) दिऔं ताकि त्यो जहाँ चाहन्छ रहन्-सहन् गरोस् ।^३ हामीले जसलाई चाहन्छौं आफ्नो कृपा पुऱ्याइदिन्छौं । हामीले पुण्य गर्नेहरूका कर्मको फल नष्ट गर्दैनौं ।^४

وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ
يَتَّبِعُوا مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ نُفِيزُ
بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ وَلَا نُضِيعُ
أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ۝

^१(خزائن) (खजाएन) बहुवचन हो (خزانة) (खजाना) । खजानाको अर्थ हो 'कोष' अर्थात् यस्तो स्थानलाई भन्दछन् जहाँ वस्तुहरू सुरक्षित राखिन्छन् । धर्तीको कोषबाट तात्पर्य ती भण्डार हुन् जहाँ अनाज एकत्रित गरिन्छ । यसको व्यवस्था आफ्नो हातमा लिनुको इच्छा यसकारण व्यक्त गरे कि निकट भविष्यमा (स्वप्नको फललाई हेर्दै) जुन अनिकालको वर्षमा आउने थियो, त्यसको समाधानको लागि विशेष प्रबन्ध गर्न सकियोस् तथा अनाजको पर्याप्त मात्रा सुरक्षित राख्न सकियोस् । सामान्य अवस्थामा यद्यपि पद तथा पदवीको इच्छा उचित छैन, तर आदरणीय यूसुफको यस व्यवहारबाट ज्ञात हुन्छ कि विशेष अवस्थामा यदि कोही व्यक्ति यो ठान्दछ कि राष्ट्र तथा देशको सामू जुन कठिनाईहरू छन्, तिनीसित जुम्नमा मनुष्यमा उत्तम योग्यता अनुसार पद तथा पदवीको माँग गर्नसक्छ । यसका अतिरिक्त आदरणीय यूसुफले पद तथा पदवीको कामना गरेनन् । तर जब मिस्रको राजाले स्वयं प्रस्तुत गर्‍यो त यस्तो पदको इच्छा व्यक्त गरे जसमा उनले देश तथा राष्ट्रको सेवाको पक्षलाई अधिक प्रत्यक्ष राखे ।

^२(حفيظ) म त्यसको त्यसप्रकार सुरक्षा गर्नेछु कि त्यसको कुनै अपव्यय गर्नेछैन, (عليم) त्यसलाई एकत्रित गर्न तथा व्यय गर्न एवं त्यसलाई राख्न तथा निकाल्नका निम्ति उत्तम ज्ञान राख्दछु ।

^३अर्थात् हामीले यूसुफलाई धर्तीमा यस्तो शक्ति तथा सामर्थ्य प्रदान गर्‍यौं कि राजाले त्यही आदेश गर्‍यो जे आदरणीय यूसुफले गर्थे, तथा मिस्रको धर्तीमा यसप्रकार अधिकार चलाउँथे जुनप्रकारले मनुष्य आफ्नो घरमा चलाउँछ तथा जहाँ चाहन्थे उनी रहन्थे, सम्पूर्ण मिस्र उनको आधीन थियो ।

^४यो जस्तो कि प्रतिफल थियो उनको धैर्यको जुन दाज्यूहरूको क्रुरता तथा अत्याचारमा उनले राखे तथा सुदृढताको जुन जुलेखाको पापको निमन्त्रणाको समक्ष प्रयोग गरे तथा त्यस पूर्ण दृढताको जुन कारागारको जीवनकालमा अपनाए ।

(५७) तथा निःसन्देह ईमानदार तथा परहेजगारहरूको पारलौकिक प्रतिफल अति उत्तम छ ।

وَلَا جَزَاءَ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ
آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٥٧﴾

(५८) तथा यूसुफका दाजुहरू आए एवं यूसुफको पासमा गए, त उसले उनीहरूलाई चिनिहाल्यो तथा उनीहरूले उसलाई चिनेनन् ।^१

وَجَاءَ إِخْوَتُهُ يُوسُفَ فَدَخَلُوا
عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿٥٨﴾

(५९) तथा जब उसले उनका सरसामान तयार गराइदियो तब भन्यो कि एउटै पिताबाट जुन तिमीहरूको एउटा भाई छ, त्यसलाई मैरो पासमा ल्याउ के तिमीले देखेनौ कि म तौल (नाप) पूरा-पूरा दिन्छु

وَلَبَّيْنَا جَهَنَّمَ بِجَهَارِهِمْ قَالُوا
اِئْتُونِي بِآيَةٍ لَّكُم مِّنْ رَبِّكُمْ
أَلَا تَتُورُونَ أَنِّي أَوْفِي الْكَيْلَ وَأَنَا

आदरणीय यूसुफको पद त्यही थियो, जसमाथि पूर्व मिस्री अजीज आसीन थियो जसकी पत्नीले आदरणीय यूसुफलाई फकाउन असफल प्रयत्न गरेकी थिई । केही व्यक्तिहरू भन्दछन् कि राजा आदरणीय यूसुफको शिक्षा-दीक्षाको कारण मुसलमान भइहालेको थियो । यसैप्रकार केही व्यक्तिहरू भन्छन् कि मिस्री अजीज जसको नाम 'इत्फीर' थियो जसको मृत्यु भइसकेको थियो, त त्यस पश्चात जुलेखाको विवाह आदरणीय यूसुफसित भयो तथा दुईटा पुत्र पनि भए, एकको नाम अफराईम तथा दोस्रोको नाम मीशा थियो, अफराईमनै यूसुफ बिन नून तथा आदरणीय अय्यूबकी पत्नी 'रहमत' का पिता थिए (तफसीर इब्ने कसीर) परन्तु यो कुरा कुनै प्रमाणित कथनबाट सिद्ध हुँदैन । यसकारण विवाह भएको कुरो उचित प्रतीत हुँदैन । यसका अतिरिक्त त्यस स्त्रीसित जसको आचरणको प्रदर्शन भयो, त्यो हुँदाहुँदै एउटा नबीको परिवारसित सम्बन्ध, अत्याधिक अनुचित कुरा लाग्दछ ।

^१यो त्यस समयको घटना हो जब समृद्धिका सात वर्ष समाप्त भएर अकाल प्रारम्भ भयो जसले मिश्र देशको अधिकांश भागलाई पीडित गरिदियो यहाँसम्म कि कन्आनसम्म पनि यसको प्रभाव पुग्यो, जहाँ आदरणीय याकूब तथा आदरणीय यूसुफका दाजु-भाईहरू निवास गर्दथे । आदरणीय यूसुफले यस समस्याको निराकरण गर्न जुन सुव्यवस्था गरेका थिए, त्यो सार्थक भयो तथा प्रत्येक तिरबाट मानिसहरू आदरणीय यूसुफबाट अनाज लिनका लागि आएका थिए । आदरणीय यूसुफको प्रसिद्धि कन्आनसम्म पनि पुग्यो कि मिस्रको राजा यसप्रकार अनाज बिक्री गरिराखेको छ । अतः पिताको आदेशमा यूसुफका दाजुहरू पनि घरको पूँजी लिएर अन्न प्राप्तिका लागि दरबारमा पुगे, जहाँ आदरणीय यूसुफ विराजमान थिए, जसलाई यी दाजुहरूले चिन्न सकेनन् तर यूसुफले आफ्ना दाजुहरूलाई चिनिहाले ।

तथा म पनि उत्तम प्रकारले अतिथि सत्कार गर्नेहरूमध्ये हुँ ।^१

خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ۝

(६०) तर यदि तिमीले त्यसलाई मेरो पासमा लिएर आएनौं भने मेरो तर्फबाट तिमीलाई कुनै माप (मात्रा) प्राप्त हुनेछैन बरू तिमी मेरो निकट पनि आउन सक्ने छैनौं ।^२

فَإِنْ لَّمْ تَأْتُونِي بِهِ فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا تَقْرَبُونِ ۝

(६१) उनीहरूले भने ठीक छ हामीले उसको पितासँग यस विषयमा फकाएर पूरा प्रयास गर्नेछौं ।^३

قَالُوا سَرَّادُ عَنْهُ أَبَاكَ وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ ۝

(६२) तथा आफ्ना सेवकहरूसित भने कि^४ उनको धन (पूँजी) उनीहरूकै बोराहरूमा हालिदेउ^५ ताकि जब फर्केर

وَقَالَ لِفَتَاتِهِ اجْعَلُوا بِضَاعَتَهُمْ فِي رِحَالِهِمْ لَعَلَّهُمْ يُعْرِفُونَهَا إِذَا

^१आदरणीय यूसुफले अन्जान बनेर जब आफ्ना दाजुहरूसित कुरा सोधे त उनीहरूले अन्य कुराहरूका साथ यो पनि भने कि हामी यहाँ दस भाई उपस्थित छौं । तर हाम्रा दुई सौतेला भाईहरू (अर्थात् अर्को आमाबाट) अन्य पनि छन्, उनीहरूमध्ये एउटा जंगलमा मारियो तथा त्यसको अर्को भाईलाई पिताले आफ्नो सान्त्वनाको लागि आफ्नो पासमा राख्नु भएको छ, त्यसलाई हामीसँग पठाउनु भएन । यस पश्चात आदरणीय यूसुफले भने कि भविष्यमा त्यसलाई पनि साथ लिएर आउनु । देख्दैनौं ? कि म नाप पनि पूरा दिन्छु तथा अतिथि सत्कार तथा सेवा पनि राम्ररी गर्दछु ।

^२प्रलोभनका साथसाथै यो चेतावनी पनि छ कि यदि एघारौं भाईलाई साथमा ल्याएनौं भने त न तिमीले अन्न पाउँछौं न मेरो तर्फबाट यो सेवा सत्कारको प्रबन्ध हुनेछ ।

^३अर्थात् हामीले आफ्ना पितासित त्यस भाईलाई ल्याउन माँग गर्नेछौं तथा हामीलाई विश्वास छ कि त्यसमा सफल हुनेछौं ।

^४(फित्यान) (फित्यान) को अर्थ हो नवयूवक जसबाट तात्पर्य हो नोकर, सेवक तथा दास, जो राजदरबारमा नियुक्त थिए ।

^५यसबाट तात्पर्य त्यो पूँजी हो जुन यूसुफका दाजुहरूले अनाज किन्न आफ्नो साथमा ल्याएका थिए । (रहाल) (रेहाल) बाट तात्पर्य उनका सामान जो यात्राको लागि बाँधिएका थिए । पूँजी गुप्तरूपले उनको यात्राको सामानमा राखिदेउ कि सम्भव छ पुनः आउनको लागि अरू पूँजी नहोस्, त यही पूँजी लिएर आऊन् । केही व्याख्याकारहरू भन्छन् कि दाजुहरूसित अन्नको मोल लिनु उनलाई राम्रो लागेन, यसकारण पूँजी फिर्ता राख्न लगाईदिए ।

आफ्ना परिवारमा जान्छन् तथा पूँजीहरूलाई चिन्दछन्, त अति सम्भव छ कि यिनी फेरि आऊन् ।

انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ ﴿١٧﴾

(६३) जब यिनीहरू फर्केर आफ्नो पिताको पासमा गए त भन्नलागे हामीबाट त अन्नको नाप रोकिहालिएको छ ।^१ अब तपाईंले हामीसँग भाईलाई पठाइदिनुस् ताकि हामी नाप भरेर ल्याऊ हामी त्यसको रक्षाको उत्तरदायी छौं ।

فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَىٰ أَيْهِمُ قَالُوا
يَا أَبَانَا مُنِعَ مِنَّا الْكَيْلُ فَأَرْسِلْ
مَعَنَا اخَاكَ نَكْتَلْ وَإِنَّا لَهُ
لَحَافِظُونَ ﴿١٨﴾

(६४) (याकूबले) भने कि के म यसको विषयमा तिमी त्यसरी नै विश्वास गरिहालौं जसरी यसभन्दा अगाडी त्यसको दाजुको विषयमा विश्वास गरें ?^२ अतः अल्लाह तआला नै अति उत्तम रक्षक छ तथा त्यो सबै दयावान्हरूभन्दा अत्याधिक दयावान् छ ।^३

قَالَ هَلْ آمَنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا
آمَنْتُمْ عَلَىٰ أَخِيهِ مِنْ قَبْلُ ۖ قَالَ
خَيْرٌ حَفِظْنَا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّحِيمِينَ ﴿١٩﴾

(६५) तथा जब उनीहरूले आफ्नो सामान खोले त आफ्नो पूँजी विद्यमान पाए जुन उनीहरूलाई फर्काइएको थियो । भन्नलागे हाम्रो पिताजी ! हामीलाई अरू के चाहियो र ?^४ हेर्नुस् यो

وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَاعَهُمْ وَجَدُوا
بِضَاعَتَهُمْ رَدَّتْ إِلَيْهِمْ ۖ قَالُوا
يَا أَبَانَا مَا نَبْغِي هَذِهِ بِضَاعَتُنَا

^१अर्थ यो हो कि भविष्यमा अन्न बिनयामीनलाई पठाउनुसँग प्रतिबन्धित छ । यदि यो साथमा जाँदैन भने अनाज प्राप्त हुनेछैन । यसकारण अवश्य साथमा पठाइदिनुस् ताकि हामीलाई पुनः यसैप्रकार अन्न प्राप्त हुन सकोस्, जुनप्रकार यसपटक प्राप्त भएको छ । तथा यसप्रकारको भय नगर्नुस् जुनप्रकार यूसुफलाई पठाउँदा गर्नुभएको थियो, हामीले त्यसको रक्षा गर्नेछौं ।

^२अर्थात् तिमीले यूसुफलाई पनि साथमा लैजाँदाखेरि यसैप्रकार संरक्षणको वचन दिएका थियौ, तर जे-जति भयो, त्यो सामू छ, । अब तिमीलाई कुन प्रकार विश्वास गरू ?

^३तैपनि अन्नको अत्याधिक आवश्यकता भए हुनाले भयको उपरान्त पनि बिनयामीनलाई साथमा पठाउनुबाट इन्कार उचित ठानेनन् तथा अल्लाहमाथि भरोसा गरेर त्यसलाई पठाउन तयार भइहाले ।

^४अर्थात् राजाको यसप्रकारको सद्व्यवहारको उपरान्त कि उसले हाम्रो सेवा तथा सत्कार पनि राम्ररी गर्‍यो तथा हाम्रो पूँजी पनि फिर्ता गरिदियो । अन्य हामीलाई के चाहियो र ?

हाम्रो पूजी पनि फिर्ता गरिएको छ, तथा हामील आफ्नो परिवारको लागि अन्न (रसद) ल्याउनेछौं तथा आफ्नो भाईको सुरक्षा गर्नेछौं तथा एक ऊँटको नाप (भारी) अधिक ल्याउने छौं ।^१ यो नाप त अत्याधिक सरल छ ।^२

(६६) (याकूबले) भने कि म त त्यसलाई कदापि तिम्रो साथमा पठाउने छैन जबसम्म तिमी अल्लाहलाई बीचमा राखेर मलाई वचन दिदैनौं कि तिमी त्यसलाई मेरो पासमा पुऱ्याइदिनेछौं त्यस अवस्थामा बाहेक यदि तिमी सबै बन्दी बनाइएका हुन्छौं ।^३ जब उनीहरूले पक्का वचन दिए त उनले भने कि हामी जे-जति भन्छौं अल्लाह त्यसको संरक्षक छ ।

(६७) तथा (याकूबले) भने कि हे मेरा छोराहरू ! तिमी सबै एउटै ढोकाबाट नजानू बरू विभिन्न ढोकाहरूबाट अलग-अलग रूपले प्रवेश गर्नु ।^४

رَدَّتْ الْبَنَاءَ وَنَسِيْرُ أَهْلِكُنَا وَنَحْفَظْ
أَخَانَا وَتَرَدَّدَ كَيْلُ بَعِيْرٍ ذَٰلِكَ كَيْلُ
يَسِيْرٍ ۝

قَالَ كُنْ أَرْسِلْهُ مَعَكُمْ حَتَّى
تُؤْتُوْنَ مَوْثِقًا مِّنَ اللَّهِ لَتَأْتُنِيْ
بِهِۦ إِلَّا أَن يُحَاطَ بِكُمْ فَلَمَّا
أَتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ قَالَ اللَّهُ عَلَىٰ
مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ۝

وَقَالَ يَبْنَیْ لَا تَدْخُلُوْا مِنْ بَابٍ
وَاحِدٍ وَادْخُلُوْا مِنْ أَبْوَابٍ

^१किनभने प्रति व्यक्ति, ऊँटले जति बोभ उचाल्न सक्थ्यो, त्यति अन्न दिइन्थ्यो, विनयामीनको कारण एउटा ऊँटको भारी पूँजी अधिक प्राप्त हुन्थ्यो ।

^२त्यसको एउटा अभिप्राय त यो हो कि राजाको लागि एउटा ऊँटको भारी कुनै कठिन कार्य होइन, सरल हो । दोस्रो भावार्थ यो हो कि (ذَٰلِكَ) को संकेत त्यस खाद्यान्नतिर छ, जुन साथमा ल्याएका थिए तथा (يَسِيْر) को अर्थ थोरै मात्रा हो अर्थात् हामीले जुन खाद्यान्न ल्याएका छौं, त्यो थोरै मात्रामा छ, विनयामीन गएपछि हामीलाई अधिक खाद्यान्न प्राप्त हुनेछ, त यो राम्रै कुरा हो, हाम्रो आवश्यकता अधिक सुचारुरूपले पूर्ण हुनेछ ।

^३अर्थात् तिमीलाई सामूहिक कठिनाई आइपुग्छ अथवा तिमी सबै मछौं अथवा बन्दी बनाइन्छौं, जसबाट मुक्त हुन तिमी असमर्थ हुन्छौं, त्यो अन्य कुरा हो, त्यस स्थितिमा तिमी क्षम्य हुनेछौं ।

^४जब विनयामीनसहित एघारह दाजु-भाईहरू मिस्र जानथाले त यो निर्देश दिनुभयो कि जब एउटै पिताका एघारह पुत्र जो शारीरिक उँचाई एवं आकारमा पनि श्रेष्ठ छन्, एकसाथ एउटै स्थान अथवा सँगसँगै कहींबाट गुज्रन्छन् त सामान्यतः उनीहरूलाई मानिसहरूले आश्चर्य तथा ईर्ष्याले हेर्छन् तथा यही कुरा आँखा लाग्नुको कारण बन्दछ । अतः उनीहरूलाई नराम्रो दृष्टिबाट बच्नको लागि उपायको रूपमा

म अल्लाहको तर्फबाट कुनै कुरोलाई तिमीबाट रोक्न सकिदैन । आदेश मात्र अल्लाहकै चल्छ ।^१ मेरो पूर्ण विश्वास उसैमाथि छ तथा प्रत्येक भरोसा गर्नेले उसैमाथि भरोसा गर्नुपर्छ ।

مُتَّفَرِّقَةً وَمَا أُعْثِيَ عَنْكُمْ مِّنَ اللَّهِ
مِنْ شَيْءٍ إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ عَلَيْهِ
تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ
الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿١٥﴾

(६८) तथा जब उनीहरूले प्रवेश गरे, जसरी उनका पिताले उनीहरूलाई आदेश गरेका थिए—अल्लाहको तर्फबाट हुने कुनै कुरोलाई त्यसले उनीहरूबाट हटाउन सक्दैनथ्यो । हो, याकूबले आफ्नो मनको इच्छा पूरा गरे ।^२

وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ
أَبُوهُمْ لَمَّا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ مِّنَ
اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةً فِي
نَفْسِ يَعْقُوبَ قَضَاهَا وَإِنَّهُ

यो निर्देश दिए । आँखा लाग्नु सत्य हो, जस्तो कि नबी करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमबाट पनि सहीह हदीसमा सिद्ध छ । जस्तै (العین حق) “आँखा लाग्नु सत्य हो ।” (सहीह बुखारी किताबुल तिब्ब, वाबुल ऐन हक्कुन तथा सहीह मुस्लिम किताबुस्सलात वाबुल तिब्बे बलमरजे बलरुकी) तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले नराम्रो दृष्टिबाट बाँच्नको लागि यो विन्तीको वाक्य आफ्नो समुदायलाई भन्नुभएको छ । जस्तो भन्नुभयो कि जब तिमीलाई कुनै कुरा राम्रो लाग्छ भने (بارك الله) भन (मुअत्ता इमाम मालिक वाबुलवजुअे मिनल ऐन ताअलीकाते मिशकात अलबानी संख्या १२८६) जसको आँखा लागेको छ, उसलाई भनियोस् कि स्नान गर तथा त्यसको स्नानको यो पानी त्यस व्यक्तिको टाउको तथा शरीरमा हालियोस् जसलाई नजर लागेको हुन्छ । (वर्णित संकेत) यसैप्रकार ﴿مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ﴾ पढ्नु कुरआनबाट सिद्ध छ । (सूर: कहफ-३९) ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ तथा ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ आँखा लागेकोमा पढेर फुक्नुपर्छ (जामेअ तिर्मिजी अववाबुल तिब्बे, वाव माजाअ फिररुक्य: बिल मुअव्वजतैन)

^१अर्थात् यो निर्देश प्रत्यक्ष साधनहरू तथा बचाव एवं उपायको रूपमा छ जसको प्रयोगका लागि मानवलाई आदेश दिइएको छ तर यसबाट अल्लाह तआलाद्वारा लेखिएको भाग्यमा कुनै परिवर्तन हुन सक्दैन । यसैको भाग्य लेखा अनुसार त्यो घटित हुनेछ ।

^२अर्थात् यस उपायबाट अल्लाहको भाग्यलेखालाई हटाउन सकिदैन । तर आदरणीय याकूबले जुन (आँखा लाग्ने) भय थियो, त्यसको कारण उनले यस्तो भने ।

निःसन्देह त्यो ज्ञानवान थियो, किनभने हामीले उसलाई ज्ञान प्रदान गरेका थियौं, तर अधिकतर मानिसहरू जान्दैनन् ।^१

(६९) तथा जब यी सबै यूसुफका पासमा पुगे, त उसले आफ्नो भाईलाई आफ्नो निकट बसाई हाल्यो तथा भन्यो कि म तिम्नो दाई (यूसुफ) हुँ । अहिलेसम्म यिनीहरूले जे-जति गर्दै आइराखेका छन्, त्यसको चिन्ता नगर ।^२

(७०) अनि जब उनीहरूको सामान तयार गन्यो त आफ्नो भाईको सामानमा आफ्नो पानी पिउने प्याला^३ (कप) राखिदियो अनि एउटा पुकार्नेले ठूलो स्वरमा भन्यो, हे यात्री दल !^४ तिमीहरू त चोर हो ।^५

لَدُّوْعِلْمٍ لِّمَا عَلَّمْنَاهُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ⑥

وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ أَوَّاهُ بِأَخِيهِ إِذْ هُوَ أُنَا أَخُوهُ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ⑦

فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ جَعَلَ السِّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَيُّهَا الْعَيْرُ لَأُكَلِّمَنَّكُمْ لَسْرِقُونَ ⑧

^१अर्थात् यो उपाय अल्लाहको वह्यी (प्रकाशना) को प्रकाशमा थियो तथा यो विश्वास पनि कि (حذر) (बचाव व्यवस्था) भाग्यलाई बदल्न सक्दैन । अल्लाह तआलाद्वारा सिकाइएको ज्ञानमा आधारित थियो, जसबाट अधिकतर मानिसहरू अन्जान छन् ।

^२केही व्याख्याकारहरू भन्दछन् कि दुई-दुई व्यक्तिहरूलाई एउटा-एउटा कोठामा बसालियो । यसप्रकार विनयामीन एकलै रहे, त यूसुफले उनलाई एकलो एउटा कोठामा राखे तथा पछि एकान्तमा उनीसित कुरा गरे तथा उनलाई अधिका कुराहरू स्मरण गराएर भने कि यी दाजुहरूले मसँग जे-जति गरे, त्यसमाथि दुख नगर । केही व्याख्याकारहरू भन्छन् कि विनयामीनलाई रोक्नको निम्ति जुन बहाना प्रयोग गरिएको थियो, त्यसबाट त्यसलाई परिचित गराइदिएका थिए ताकि त्यो दुखी नहोस् ।

^३भनिन्छ कि यो (سقاية) (पानी पिउने भाँडा) स्वर्ण अथवा चाँदीको थियो, पानी पिउनको अतिरिक्त अनाज नाप्नुको पनि काम त्यसबाट लिइन्थ्यो । त्यसलाई गुप्तरूपले विनयामीनको सामानमा राखियो ।

^४(العير) वास्तवमा ती ऊँट, गधा अथवा खच्चरहरूलाई भनिन्छ जसमाथि अन्न लादेर लगिन्छ । यहाँ तात्पर्य (أصحاب العير) अर्थात् यात्रा गर्ने यात्री हुन् ।

^५चोरीको यो सम्बन्ध आफ्नो ठाउँमा उचित थियो किनभने पुकार्ने सेवक आदरणीय यूसुफको योजनाबाट अवगत थिएन, यसको अर्थ यो थियो कि तिम्नो हाल त चोरहरू जस्तो छ कि राजाको प्याला, राजाको इच्छाबिना तिम्नो सामग्री भित्र छ ।

(७१) उनीहरूले उनीतिर मुख फर्काएर
भने, तिम्रो के कुरा हराएको छ ?

قَالُوا وَاقْبَلُوا عَلَيْهِمْ مَاذَا
تَفْقَدُونَ ①

(७२) उत्तर दिए कि राजकीय प्याला
हराएको छ, जसले त्यो ल्याइदिन्छ त्यसलाई
एउटा ऊटको भारी अन्न प्राप्त हुनेछ ।
त्यस वचनको म प्रतिभूत (जमानतदार)
हूँ ।^१

قَالُوا تَفْقَدُ صُورَةَ الْمَلِكِ وَلِمَنْ
جَاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ ②

(७३) उनीहरूले भने, अल्लाहको सौगन्ध !
तिमीलाई राम्ररी ज्ञात छ कि हामी देशमा
अशान्ति उत्पन्न गर्नका निम्ति आएका
होइनौं तथा न त हामी चोर हौं ।^२

قَالُوا تَاللّٰهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْتَنَا
لِنُفْسِدَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا
سَارِقِينَ ③

(७४) उनीहरूले भने, यदि तिमीहरू भूटा
सिद्ध भयौ भने त्यसको दण्ड के हो ?^३

قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ
كَذِبِينَ ④

(७५) उत्तर दिए कि यसको दण्ड यही हो
कि जसको सामानमा त्यो पाइन्छ त्यसैलाई
रोक्नु त्यसको

قَالُوا جَزَاؤُهُ مَنْ وَجِدَ فِي
رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ كَذَلِكَ

^१अर्थात् म यस कुराको जमानत दिन्छु कि खोजभन्दा पूर्व यो व्यक्ति यस पिउने
शाही कचौरा हामीलाई समर्पित गर्नेछ, त त्यसलाई उपहार अथवा मजदूरीको
रूपमा यति खाद्यान्न दिइनेछ, जति एउटा ऊटले बोक्न सक्छ ।

^२यूसुफका दाजूहरू यस योजनाबाट अनभिज्ञ थिए, जुन आदरणीय यूसुफले
वनाएका थिए । यसकारण सौगन्ध खाएर उनीहरूले आफू चोर हुनेलाई तथा
धर्तीमा आतङ्क उत्पन्न गर्नुबाट इन्कार गरे ।

^३अर्थात् यदि तिम्रो सामानबाट त्यो शाही कचौरा पाइयो भने त्यसको के दण्ड
हुनेछ ?

दण्ड हो ।^१ हामी त अत्याचारीहरूलाई यस्तै दण्ड दिने गर्दछौं ।^२

تَجْزِي الظَّالِمِينَ ⑥

(७६) तसर्थ (यूसुफले) आफ्नो भाईको सामान खोजीभन्दा पूर्व उनीहरूको सामानको खोजी प्रारम्भ गर्‍यो । अनि पछि उसले पिउने प्यालालाई आफ्नो भाईको सामान (थैलो) बाट भिक्‍यो ।^३ हामीले यूसुफका लागि यसरी यो योजना बनायौं ।^४ शाही कानून अनुसार त्यसले आफ्नो भाईलाई प्राप्त गर्न सक्दैनथ्या,^५ अल्लाहकै इच्छा लागू छ ।

فَبَدَأَ بِأَوْعِيَّتِهِمْ قَبْلَ وِعَاءِ
أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ وِعَاءِ
أَخِيهِ كَذَلِكَ كَذَّبْنَا لِيُوسُفَ
مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ فِي دِينِ
الْمَلِكِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ نَرْفَعُ
دَرَجَاتٍ مَن نَّشَاءُ وَفَوْقَ كُلِّ ذِي
عِلْمٍ عَلِيمٌ ⑥

^१अर्थात् चोरलाई केही समयका लागि त्यस व्यक्तिलाई सुम्पिने गरिन्थ्यो, जसको सामान त्यसले चोरी गरेको हुन्थ्यो । यो आदरणीय याकूबको धर्म विधानमा दण्ड थियो, जसअनुसार यूसुफका दाजुहरूले यो दण्ड निर्धारित गरे ।

^२यो कथन पनि यूसुफका दाजुहरूको हो । केही व्याख्याकारहरूका निकट यो कथन यूसुफका निकटवर्ती अधिकारीहरूको हो कि उनीहरूले भने कि हामी अत्याचारीहरू (अपराधी) लाई यसैप्रकार नै दण्ड दिन्छौं तर आयतको आगामी भाग कि “राजाको धर्ममा उनीहरू आफ्नो भाईलाई बन्दी बनाउन सक्दैनथे,” यस कथनको खण्डन गर्दछ ।

^३पहिला दाजुहरूको सामान खान-तलाशी गर्‍यो, अन्तमा बिनयामीनको सामान हेर्‍यो ताकि उनीहरूलाई यो सन्देह नहोस् कि यो तयार गरेको योजना हो ।

^४अर्थात् हामीले बह्यी (प्रकाशना) द्वारा यूसुफलाई यो उपाय बतायौं । यसबाट ज्ञात हुन्छ कि कुनै उचित उद्देश्यको लागि यस्तो मार्ग अपनाउनु जसको प्रदर्शित अवस्था बहाना तथा योजनाको होस्, उचित छ, यदि त्यो विधि कुनै धार्मिक नियमका विरुद्ध हुँदैन । (फतहुल कदीर)

^५अर्थात् राजाको मिश्रमा जुन कानून तथा नियम प्रचलित थियो, त्यसका अनुसार बिनयामीनलाई रोक्न सम्भव थिएन । यसकारण उनले यन्त्रीहरूसित नै सोधे कि भन ! यस अपराधको दण्ड के हो ?

हामीले जसलाई चाहन्छौं, त्यसको पद उच्च गरिदिन्छौं।^१ प्रत्येक ज्ञानीमाथि एउटा प्रज्ञ (उच्च ज्ञानी) विद्यमान छ।^२

(७७) उनीहरूले भने कि यदि उसले चोरी गर्दछ भने (आश्चर्यको कुरो छैन) यसको दाजुले पनि अघि चोरी गरिसकेको छ।^३ यूसुफले यो कुरा आफ्नो मनमै राखे तथा उनीहरू समक्ष केही व्यक्त गरेनन्। उनले भने कि तिमी नराम्रो स्थानमा छौ,^४ तथा जे-जति वर्णन गरिराखेका छौ, त्यसलाई अल्लाह राम्ररी जान्दछ।

قَالُوا إِنْ يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَهُ
مِنْ قَبْلُ فَأَسْرَهَا يُوسُفُ
فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يُبْدِهَا لَهُمْ
قَالَ أَنْتُمْ شَرُّ مَكَانًا وَاللَّهُ أَعْلَمُ
بِمَا تَصِفُونَ ⑦

(७८) उनीहरूले भने कि हे मिस्री अजीज !^५ यसका पिता वयोवृद्ध व्यक्ति छन्। तपाईं यसको

قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبًا
شَيْخًا كَبِيرًا فَخُذْ أَحَدًا

^१जुनप्रकार यूसुफको पद हामीले उच्च गर्यौं।

^२अर्थात् प्रत्येक ज्ञानीभन्दा बढी कोही न कोही ज्ञानी हुन्छ, यसकारण कोही ज्ञानी यस गर्वमा न रहोस् कि म नै आफ्नो समयको श्रेष्ठ ज्ञानी हूँ। तथा केही व्याख्याकारहरू भन्दछन् कि यसको अर्थ हो कि प्रत्येक ज्ञानीमाथि सर्वज्ञाता अल्लाह तआला छ।

^३यो उनीहरूले आफ्नो पवित्रता तथा सज्जनतालाई प्रदर्शित गर्नका निम्ति भने, किनभने यूसुफ तथा बिनयामीन उनीहरूका साक्खै भाई थिएनन्, सौतेनी भाई। केही व्याख्याकारहरूले यूसुफको चोरीका लागि दुईटा गुप्त कुरा उद्धृत गरेका छन्, जुन कुनै प्रमाणित कथनमा आधारित छैन। उचित कुरा यही ज्ञान हुन्छ कि उनीहरूले आफूलाई त अत्याधिक प्रतिष्ठित तथा सूचारित सिद्ध गरे तथा यूसुफ तथा बिनयामीनलाई तुच्छ चरित्रका, तथा मित्य्या बोल्दै उनीहरूलाई चोर तथा बेइमान सिद्ध गर्न प्रयत्न गरे।

^४आदरणीय यूसुफको यस कथनबाट पनि ज्ञात हुन्छ कि उनीहरूले यूसुफसित चोरीलाई सम्बन्धित गरेर स्पष्टरूपले असत्य कथनको काम गरे।

^५आदरणीय यूसुफलाई मिस्री अजीज त्यसकारण भनिएको छ कि त्यसबेला सम्पूर्ण वास्तविक अधिकार आदरणीय यूसुफसित थियो, राजा नाम मात्रको लागि राजाधिराज थियो।

साटो हामीमध्ये कसैलाई लिनुस् । हामी देख्दछौं कि तपाईं बडो उपकारी व्यक्ति हुनुहुन्छ ।^१

(७९) (यूसुफले) भने कि हामीले जसको पासमा आफ्नो वस्तु पाएका छौं, त्यसको अतिरिक्त अन्यलाई बन्दी बनाउनबाट अल्लाहको शरण चाहन्छौं, यस्तो गर्नुबाट हामी निःसन्देह अन्याय गर्नेहरूमध्येका हुनेछौं ।^२

(८०) जब यिनीहरू यसबाट निराश भए त एकान्तमा बसेर विचार-विमर्श गर्नथाले ।^३ उनीहरूमध्ये जो सबभन्दा ठूलो थियो, उसले भन्यो कि तिमीहरूलाई ज्ञात छैन कि तिम्रो पिताले तिमीसित अल्लाहलाई मध्यमा राखेर दृढ प्रतिज्ञा तथा वचन लिनु भएको छ तथा यसभन्दा पहिला तिमी यूसुफको विषयमा अपराध गरिसकेका छौ । अब त म यस धर्तीबाट हट्ने छैन, जबसम्म पिता स्वयं

مَكَانَهُ إِذَا تَرَكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ۝

قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا
مَنْ وَجَدْنَا مَتَاعَنَا عِنْدَهُ
إِذَا أَظْلَمُونَ ۝

فَلَمَّا اسْتَيْسَوْا مِنْهُ خَلَصُوا
نَجِيًّا قَالَ كَبِيرُهُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا
أَنَّ أَبَاكُمْ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ
مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ وَمِنْ قَبْلُ
مَا فَرَطْتُمْ فِي يُوسُفَ ۚ فَلَنْ أَبْرَحَ
الْأَرْضَ حَتَّى يَأْذَنَ لِي إِلَى
أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي ۚ وَهُوَ خَيْرُ
الْحَكِيمِينَ ۝

^१पिता त अवश्य बृद्ध थिए, तर यहाँ उनको मुख्य उद्देश्य बिनयामीनलाई मुक्त गराउनु थियो । उनका विचारमा त्यही यूसुफको कुरो रहयो कि हामीलाई पुनः बिनयामीन विना पिताको पासमा जान नपरोस् तथा पिताले हामीसित भनून् कि तिमीहरूले मेरो बिनयामीनलाई पनि यूसुफको जस्तै गुमाइदियो । यसकारण यूसुफका उपकारहरूको वर्णन गरी यो कुरा गरे कि उनी संभवतः यो उपकार पनि गरून् कि बिनयामीनलाई छाडिदेउन् तथा त्यसको स्थानमा कुनै अन्य भाईलाई राखिहालून् ।

^२यो उत्तर यसकारण दिए कि आदरणीय यूसुफको मूल उद्देश्य त बिनयामीनलाई नै रोक्नु थियो ।

^३किनभने बिनयामीनलाई छाडेर जानु उनका लागि अत्यन्त कठिन थियो, उनीहरू पितालाई मुख देखाउन योग्य रहेका थिएनन् । यसकारण आपसमा विचार-विमर्श गर्नथाले कि अब हामीले के गर्ने ?

मलाई आज्ञा दिनुहुन्न ।^१ अथवा अल्लाह तआलाले मेरो यस समस्याको निर्णय गर्दछ, त्यो सर्वश्रेष्ठ निर्णायक हो ।^२

(८१) तिमी सबै पिताजीको सेवामा फर्केर जाउ तथा भन कि हे पिताजी ! तपाईंको छोरोले चोरी गर्‍यो तथा हामीले त्यही साक्ष्य दिएका थियौं, जुन हामी जान्दथ्यौं ।^३ हामी केही अप्रत्यक्षको सुरक्षा गर्नेहरू त थिएनौं ।^४

ارْجِعُوا إِلَىٰ آبَائِكُمْ فَقُولُوا يَا أَبَا نَاصٍ
إِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا
بِمَا عَلَّمَنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ
حَافِظِينَ ۝

(८२) तथा तपाईं ती नगरवासीहरूसित सोध्नुस्, जहाँ हामी थियौं तथा ती यात्रीहरूसित पनि सोध्नुस् ।

وَسَّئِلِ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا
وَالْعِيرَ الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيهَا

^१त्यस ठूलो दाजुले यस परिस्थितिमा पिताको सामू ज्ञान आफूमा शक्ति तथा क्षमता पाएन त स्पष्ट भनिदियो कि म त यहाँबाट त्यसबेला सम्म जानेछैन, जबसम्म सबै पित्तजी खोजी गरेर मेरो निर्दोष हुने कुरोलाई विश्वास गर्नुहुन्न तथा मलाई आज्ञा दिनुहुन्न ।

^२अल्लाह मेरो समस्याको निराकरण गरिदेओस् को अर्थ हो कि कुनै प्रकार (मिस्री अजीजले) विनयामीनलाई छाडिदेओस् तथा मसँग ज्ञानको आज्ञा देओस् अथवा यो अर्थ हो कि अल्लाह तआला मलाई यति शक्ति प्रदान गरोस् कि म विनयामीनलाई तलवार अथवा शक्तिले मुक्त गराएर आफ्नो साथमा लिएर जाउँ ।

^३अर्थात् हामीले जुन वचन दिएका थियौं कि विनयामीनलाई सकुशल फर्काएर ल्याउनेछौं, त यो हामीले आफ्नो ज्ञानको आधारमा गरेका थियौं, तदुपरान्त जुन घटना घटित भयो तथा जसको कारण विनयामीनलाई हामीले छाड्नु पर्‍यो, यो हाम्रो बुद्धि तथा विचारमा पनि थिएन । दोस्रो अर्थ यो हो कि हामीले चोरीको जुन दण्ड वर्णित गरेका थियौं कि चोरलाई नै चोरीको सजायस्वरूप राखियोस्, त यो दण्ड हामीले आफ्नै ज्ञानको आधारमा निर्धारित गरेका थियौं, यसमा कुनै किसिमको नराम्रो विचार मिश्रित थिएन, तर यो घटना थियो कि जब सामग्रीमा खोजी गरियो त चोरिएको कचौरा विनयामीनकै सामग्रीबाट निस्क्यो ।

^४अर्थात् भविष्यमा घटित हुने घटनाबाट हामी अन्जान थियौं ।

जसका साथमा हामी आएका हौं तथा निःसन्देह हामी पूर्णरूपमा साँचो हौं ।^१

وَأَنَا لَصَادِقُونَ ۝

(८३) (याकूबले) भने त्यो त होइन बरु तिमीहरूले आफ्नो तर्फबाट कुरा बनाइहालेका छौं,^२ अतः धैर्य नै उत्तम छ । हुनसक्छ कि अल्लाह (तआला) ले अन्तमा ती सबैलाई मेरो पासमै पुऱ्याइदेओस् ।^३ त्यो सर्वज्ञ, अत्यन्त तत्वदर्शी छ तथा विज्ञानी हो ।

قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ
أَمْ أَتَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا طَعَسَى اللَّهُ أَنْ
يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ
الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ۝

(८४) तथा पछि उनले उनीहरूबाट मुख फर्काए र भने हाय यूसुफ !^४ उनका आँखा शोकका कारण सेता भइहालेका थिए तथा उनी दुख, शोकलाई सहेर बसेका थिए ।

وَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا سَفَى عَلَى
يُوسُفَ وَابْصُرْ عَيْنَهُ مِنَ الْحُزَنِ
فَهُوَ كَظِيمٌ ۝

^१नगरबाट तात्पर्य मिस्र हो जहाँ उनीहरूले अनाज लिन गएका थिए, अभिप्राय मिस्रवासी हुन् । यसैप्रकार (والعير) बाट तात्पर्य (أصحاب العير) अर्थात् यात्राका साथी हुन् । तपाईं मिस्र गई मिश्रवासीहरूसित तथा ती यात्रीहरूसित जोसँग यात्रा गरेर हामी आएका हौं, सोध्नुस् कि जे-जति हामीले वर्णन गरेका छौं, त्यो सत्य छ, यसमा असत्यको कुनै मिश्रण छैन ।

^२आदरणीय याकूब वास्तविक दशाबाट पूर्णतः अनभिज्ञ थिए तथा अल्लाहले पनि वह्यी (प्रकाशना) द्वारा वास्तविक स्थिति भनेन । यसकारण उनले यही ठाने कि मेरा यी पुत्रहरूले जसरी यसबाट पूर्व यूसुफको विषयमा कुरा मनगढन्त रूपले रच्चेर वर्णन गरेका थिए, अब पुनः त्यसरी नै उनीहरूले आफ्नो तर्फबाट कुरा रचिहालेका छन् । बिनयामीनसँग उनीहरूले के गरे, त्यसको निश्चित ज्ञान आदरणीय याकूबसित थिएन, तर यूसुफको घटनाको आधारमा अनुमान गर्दै उनीहरूतिरबाट आदरणीय याकूबको हृदयमा शंका एवं सन्देह उचित थियो ।

^३अब पुनः धैर्य वाहेक कुनै बाटो थिएन । तैपनि धैर्यका साथ आशाको पनि प्रत्याग गरेनन् । (جميعاً) बाट तात्पर्य यूसुफ, बिनयामीन तथा ठूलो पुत्र हो, जो लज्जाको कारण त्यही मिस्रमा रोकिएको थियो कि या त पिताजीले मलाई यसै दशामा आउन आज्ञा देऊन् अथवा म कुनै प्रकारले बिनयामीनलाई आफूसँग लिएर आउनेछु ।

^४अर्थात् यस नयाँ दुखले यूसुफको बिछोडको पुराना दुखलाई पनि नयाँ गरिदियो ।

^५अर्थात् आँखाको कालिमा दुखको कारण सेतोपनामा परिवर्तित भइहालेको थियो ।

(८५) (छोराहरूले) भने अल्लाहको सौगन्ध ! तपाईं सधैं यूसुफको स्मरणमा नै लीन रहनु हुनेछ यहाँसम्मकि गलेर जानुहुनेछ अथवा मरिहाल्नु हुनेछ ।^१

قَالُوا تَاللّٰهِ تَفْتُوْنَا تَنْكَرُ يُّوسُفَ
حَتَّىٰ تَكُوْنَ حَرْصًا اَوْ تَكُوْنَ مِنَ
الْهٰلِكِيْنَ ۝

(८६) उनले भने कि म त आफ्नो विपदा तथा दुखको गुहार अल्लाहसित गरिराखेको छु । मलाई अल्लाको तर्फबाट ती कुराको ज्ञान प्राप्त छ, जसबाट तिमी अनभिज्ञ छौ ।^२

قَالَ اِنَّمَا اَشْكُوْا بَيِّنٰى وَحُزْنِيْ اِلَى
اللّٰهِ وَاَعْلَمُ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا
تَعْلَمُوْنَ ۝

(८७) मेरा प्यारा छोराहरू ! तिमीहरू जाउ तथा यूसुफ र त्यसको भाईको बिषयमा राम्ररी पत्ता लगाऊ ।^३ तथा अल्लाको कृपाबाट निराश नहोऊ । निःसन्देह अल्लाहको कृपाबाट तिनै निराश हुन्छन् जो काफिर हुन्छन् ।^४

يٰۤاَيُّهَا اِذْهَبُوْا فَتَحَسَّسُوْا مِنْ
يُّوسُفَ وَاَخِيْهِ وَلَا تَاِيْسُوْا مِنْ
رَّوْحِ اللّٰهِ طٰىرًا كَ لَا يٰۤاَيُّسُ مِنْ
رَّوْحِ اللّٰهِ اِلَّا الْقَوْمُ الْكٰفِرُوْنَ ۝

^१(حَرْصٌ) त्यस शारीरिक विकार अथवा मानसिक दुर्बलतालाई भनिन्छ, जुन बुढेस प्रेम अथवा निरन्तर दुखका कारण मानिसलाई हुन्छ, यूसुफको वर्णनबाट दाजुहरूको द्वेषको आगो भन् तीव्र भइहाल्यो, तथा आफ्नो पितालाई यो भन्यो ।

^२त्यसबाट तात्पर्य त त्यो स्वप्न हो, जसको विषयमा उनलाई पूर्ण विश्वास थियो कि अवश्य साकार हुनेछ, तथा उनीहरू यूसुफका समक्ष दण्डवत हुनेछन् अथवा उनको यो विश्वास थियो यूसुफ जीवित छन् तथा उनीसित जीवनमा अवश्य मिलन हुनेछ ।

^३अतः त्यही विश्वासबाट प्रेरित भई उनले आफ्नो छोराहरूलाई यो आदेश दिए ।
﴿وَمَنْ يَّقْنُظْ مِنْ رَّحْمَةِ رَبِّوْٓا۟ اِلَّا الضَّٰلُّوْنَ﴾

“विचलित भएका मानिसहरू नै अल्लाहको दयाबाट निराश हुन्छन् ।”
(सूरः अल-हज्र-५६)

यसको अर्थ यो हो कि ईमान भएकाहरूले कठिनभन्दा कठिन परिस्थितिहरूमा पनि धैर्य तथा संयमको तथा अल्लाहका असीम कृपाका आशाहरूलाई छाड्नु हुन्न ।

(८८) अनि यिनीहरू जब यूसुफ^१ को पासमा पुगे त भन्नलागे कि हे अजीज ! हामी तथा हाम्रो परिवार अत्याधिक कठिनाईमा छौ । हामी अलिकति तुच्छ धन ल्याएका छौ ।^२ तर तपाईंले हामीलाई पूरा अन्नको नाप दिनुस्,^३ तथा हामीलाई दान गर्नुस्^४ । अल्लाह तआलाले दान गर्नेहरूलाई प्रतिफल दिन्छ ।

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسَّنَا وَأَهْلَنَا الضُّرُّ وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُرْجَاةٍ فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ ۝

(८९) (यूसुफले) भने कि तिमीहरूलाई थाहा पनि छ कि यूसुफ तथा त्यसको भाईसँग आफ्नो अज्ञानतावश के-के गर्‍यो ?^५

قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ بِيُوسُفَ وَأَخِيهِ إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ ۝

(९०) उनीहरूले भने कि (वास्तवमा) तिमी नै यूसुफ हौ ।^६ उत्तर दिए, हो, म नै यूसुफ हुँ ।

قَالُوا إِنَّكَ لَآتَى يُوسُفَ ۖ قَالَ أَنَا

^१यो तेस्रो पटक उनीहरू मिस्र आएका थिए ।

^२अर्थात् अनाज लिनको लागि हामी जुन मुल्य लिएर आएका छौ, त्यो अत्यन्त तुच्छ छ तथा थोरै छ ।

^३अर्थात् हाम्रो सानो पूँजीलाई नहेर्नुस्, हामीलाई त्यसको साटोमा पूरा नाप दिनुस् ।

^४अर्थात् हाम्रो कम पूँजी स्वीकार गरी हामीमाथि उपकार तथा दान गर्नुस् । तथा केही व्याख्याकारहरूले यसको अर्थ लेखेका छन् कि हाम्रो भाई बिनयामीनलाई स्वतन्त्र गरी हामीमाथि उपकार गर्नुस् ।

^५जब उनीहरूले अत्यन्त नम्रतापूर्वक दान-पुण्य अथवा भाईको स्वतन्त्रताको अपील गरे त सँगै पिताको वृद्धा अवस्था, स्वास्थ्यको क्षीर्णता, छोराको वियोगलाई पनि वर्णन गरे, जसबाट यूसुफको हृदय संवेदनशील भयो, आँखामा अश्रु आयो तथा वास्तविकता प्रदर्शित गर्न बाध्य भए । तैपनि दाजुहरूको क्रुरताको वर्णनका साथमै नम्र चरित्रको पनि प्रदर्शन गरे कि यो काम तिमीले यस्तो अवस्थामा गर्‍यो जब तिमी अशिक्षित तथा बुद्धिहीन थियौ ।

^६दाजुहरूले जब मिस्री अधिकारीको मुखबाट त्यस यूसुफको वर्णन सुने, जसलाई उनीहरूले बाल्यकालमा कुरआनको एउटा अध्यारो इनारमा फ्याँकिदिएका थिए, तब उनीहरू अचम्म परे तथा ध्यानपूर्वक हेर्न बाध्य पनि भए कि कहीं हामीसित सम्बोधक राजा, यूसुफ त होइन ? अन्यथा घटनाको ज्ञान उनलाई कसरी हुनसक्दछ ?

तथा यो मेरो भाई हो । अल्लाहले हामीमाथि कृपा तथा दया गर्‍यो । कुरो यो हो कि जो पनि परहेजगारी तथा धैर्यसित रहन्छ, अल्लाह (तआला) कुनै पुण्य गर्नेहरूको प्रतिफल नष्ट गर्दैन ।^१

يُوسُفُ وَهَذَا أَخِي فَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا إِنَّهُ مَن يَتَّقِ وَيُصْذَرِ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضَيِّعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ①

(९१) उनीहरूले भने, अल्लाहको सौगन्ध ! कि अल्लाहले तिमीलाई हामीमाथि श्रेष्ठता प्रदान गरेको छ तथा यो पनि सत्य हो कि हामी अपराधी हौं ।^२

قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ أَتَرَكْنَا اللَّهَ عَلَيْنَا وَإِنْ كُنَّا لَخَاطِئِينَ ②

(९२) उत्तर दिए, आज तिमीमाथि कुनै आरोप छैन ।^३ अल्लाहले तिमीहरूलाई क्षमा गरौस् । त्यो सबै दयावानहरूमध्ये दयानिधि छ ।

قَالَ لَا تَثْرِيْبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ يُغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّحِيمِينَ ③

(९३) मेरो यो कमीज तिमीहरू लगा तथा मेरो पिताको मुखमा राखिदेउ ताकि उनले देख्न सकून् ।^४

إِذْ هَبُوا بَقِيصِي هَذَا قَالَ قُوَّةٌ عَلَى وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا ④

अतः उनीहरूले प्रश्न गरे कि के तिमी यूसुफ त होइनौ ?

^१प्रश्नोत्तरमा स्वीकारका साथ अल्लाहको उपकारको वर्णन तथा धैर्य एवं संयमका राम्रा परिणामको पनि वर्णन गरेर बताइदिए कि तिमी मलाई मारिहाल्ने प्रयासमा कुनै कमी बाँकी राखेनौ । यो अल्लाह तआलाको दया तथा उपकार हो कि उसले न केवल ईनारवाट निकाल्यो वरु मिस्रको राज्य पनि प्रदान गर्‍यो तथा यो फल हो त्यस धैर्य तथा अल्लाहसित भय गर्नुको जसको सन्मति अल्लाहले मलाई प्रदान गर्‍यो ।

^२दाजुहरूले जब यूसुफको प्रतिष्ठा देखे त आफ्ना त्रुटि तथा दोषहरूलाई स्वीकार गरिहाले ।

^३आदरणीय यूसुफले पनि ईशदूतत्वको गरिमा दर्शाउँदै क्षमा गरेर भने कि जे भयो भईहाल्यो । आज तिमी कुनै भर्त्सना अथवा निन्दा गरिने छैन । मक्का विजयका दिन रसूल अल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले पनि ती काफिर तथा कुरैशका प्रमुखहरूलाई, जो उहाँका रक्त पिपासु थिए यिनै शब्दहरूलाई भनेर उनीहरूलाई क्षमा गरिदिनु भएको थियो । सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ।

^४कमीज अनुहार माथि पर्नाले आँखाको ज्योति पुनः आइहाल्यो, एउटा विचित्रता तथा चमत्कारको रूपमा थियो ।

तथा आइहालून् एवं आफ्नो पूरा परिवार
लाई मेरो पासमा ल्याऊ ।^१

وَأَتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ ۝

(९४) तथा जब यो यात्री दल बिदा भयो
त उनको पिताले भने कि मलाई यूसुफको
सुगन्ध आइराखेको छ, यदि तिमीहरूले
मलाई निर्बोध ठान्दैनौ ।^२

وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ
إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا
أَنْ تَقْتَدُونُ ۝

(९५) उनीहरूले भने कि अल्लाहको
सौगन्ध, तपाईं त आफ्नो त्यसै पुरानो
त्रुटि^३ मा स्थिर हुनुहुन्छ ।^४

قَالُوا تَاللّٰهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ
الْقَدِيمِ ۝

(९६) जब शुभ-सूचना दिनेले पुगेर उनको
मुखमा कमीज राख्यो त्यसै क्षण उनी पुनः
देख्नुथाले ।^५ भने कि के म तिमीहरूसित

فَلَمَّا أَنْ جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْفَهُ عَلَى
وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيرًا ۖ قَالَ

^१यहाँ यूसुफले आफ्नो परिवारलाई आउन आमन्त्रण दिए ।

^२उता त्यो कमीज लिएर यात्री मिस्रबाट हिंडे तथा यता आदरणीय याकूबलाई
अल्लाह तआलाको तर्फबाट अद्भुत प्रकारले आदरणीय यूसुफको सुगन्ध आउन
थाल्यो । यो मानौं यस कुराको घोषणा थियो कि अल्लाहका पैगम्बर (ईशदूत) लाई
पनि, जबसम्म अल्लाहतिरबाट व्यवस्था तथा सूचना पुग्दैन, त पैगम्बर अनभिज्ञ
हुन्छ, चाहे छोरा आफ्नो नगरको कुनै इनारमा नै किन नहोस् तथा जब अल्लाहले
प्रबन्ध गर्दछ, त मिस्र जस्तो दूरस्थ क्षेत्रबाट पनि पुत्रको सुगन्ध आइहाल्छ ।

^३(ضلال) सित तात्पर्य प्रेम तथा प्यारको मुग्धता हो, जुन आदरणीय याकूबलाई
आफ्नो पुत्र यूसुफसँग थियो । पुत्रहरूले भन्न थाले, अहिलेसम्म तपाईं त्यसै पुरानो
(त्रुटि) मा अर्थात् यूसुफको प्रेममा लीन हुनुहुन्छ, यति दीर्घकाल समाप्त भए
पश्चात् पनि तपाईंको हृदयबाट यूसुफको प्रेम गएको छैन ।

^४अर्थात् जब त्यो सूचना दिने व्यक्ति आयो तथा त्यो कमीज आदरणीय याकूबको
अनुहारमा राख्यो, त त्यसबाट चमत्कारिक रूपमा उनको नयन ज्योति
फेरि फर्केर आइहाल्यो ।

भन्ने गर्दैँनथ कि म अल्लाहतिरबाट यी कुरा जान्दछु, जुन तिमी जान्दैँनौ ।^१

(९७) उनीहरूले भने कि हे बुवा ! हजूरले हाम्रा पापहरूको क्षमा-याचना गर्नुस्, निःसन्देह हामी अपराधीं हौं ।

(९८) उनले भने, ठीक छ म शीघ्र नै तिम्रो लागि आफ्नो प्रभुसित क्षमाको याचना गर्नेछु ।^२ त्यो अत्याधिक क्षमाशील तथा अत्यन्त कृपालु छ ।

(९९) जब यो पूर्ण परिवार यूसुफको पासमा पुग्यो तब यूसुफले आफ्ना माता-पितालाई आफ्नो नजीक स्थान दिए ।^३ तथा भने कि अल्लाहलाई स्वीकार छ भने तपाईं सबै सुख-शान्तिले मिस्रमा आइहाल्नुस् ।

(१००) तथा आफ्नो सिंहासनमा आफ्ना माता-पितालाई उच्च स्थानमा बसाल्यो तथा सबै

الْمَرَاتِلَ لَكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ①

قَالُوا يَا بَنَاتَنَا اسْتَغْفِرْنَا ذُنُوبَنَا
إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ ②

قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي
إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ③

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ أَوَّاهَ
إِلَيْهِ أَبَوَاهُ وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ
إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ ④

وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا

^१किनभने मेरो पासमा ज्ञानको एउटा साधन बह्यी (प्रकाशना) पनि छ, जुन तिमीहरूमध्ये कोहीसित छैन । यस बह्यी (प्रकाशना) द्वारा अल्लाह तआला आफ्ना पैगम्बरहरूलाई विभिन्न अवस्था वारे आवश्यकता अनुसार तथा कारणवश गर्दैरहन्छ ।

^२तुरुन्त क्षमा-याचना नगरी क्षमा-याचनाको वचन दिए । उद्देश्य यो थियो कि रातिको अन्तिम समयमा, जुन अल्लाहका विशेष भक्तहरूको अल्लाहको पूजा गर्नुको विशेष समय हुन्छ, अल्लाहसित उनीहरूको क्षमाको लागि प्रार्थना गर्नेछु ।

^३अर्थात् आदर सम्मानका साथ उनीहरूलाई आफ्ना नजीकमा स्थान दिए तथा उनको निकै सत्कार गरे ।

^४केही व्याख्याकारहरूको विचार छ कि यो सैते आमा तथा साखै मौसी (आमाकी दिदी-बहिनी), किनभने यूसुफकी माताको बिनयामीनको जन्म पश्चात देहान्त भइहालेको थियो, आदरणीय याकूबले उनको देहान्त पश्चात उनकी बहिनीसँग विवाह गरेका थिए । यही मौसी (सानी आमा) अब आदरणीय याकूबका साथ

यसको समक्ष दण्डवत भए^१ तथा त्यसपछि भन्यो पिताजी ! यो मेरो प्रथम स्वप्नको फल हो ।^२ मेरो प्रभुले त्यसलाई साकार गरेर देखायो । त्यसले मसँग बडो उपकार गर्‍यो जबकि मलाई कारागार^३ बाट निकाल्यो तथा तपाईंहरूलाई रेगिस्तान (मरुस्थल) बाट^४ ल्यायो, त्यस मतभेद पश्चात जुन शैतानले म तथा मेरो दाजुहरू बीच पारेको थियो ।^५ मेरो प्रभुले जे चाहन्छ, त्यसको लागि राम्रो व्यवस्था गर्दछ तथा सर्वज्ञाता विज्ञानी छ ।

لَهُ سَجْدَاءُ وَقَالَ يَا بَنِي هَذَا
تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِنْ قَبْلُ زَقَدْ
جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي
إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُمُ
مِّنَ الْبَدْوِ مِنِّي بَعْدَ أَنْ نَزَغَ
الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي ط إِنَّ
رَبِّي لَطِيفٌ لِّمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ
الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ۝

मिस्र गएको थिइन् । (फतहुल कदीर) तर इमाम इब्ने जरीर तवरीले यसको विपरीत यो भनेका छन् कि यूसुफकी माताको देहान्त भएको थिएन तथा तिनै साखै माता साथमा थिइन् । (इब्ने कसीर)

^१केहीले यसको अनुवाद यो गरेका छन् कि मान-सम्मानका लागि यूसुफ समक्ष नतमस्तक भए तर (وَحَرُّوْا لَهُ سَجْدًا) का शब्दहरू भन्दछन् कि उनी धर्तीमा यूसुफ समक्ष निधारले टेकेर ढोके । यो सजदः (दण्डवत) निधार टेक्नुको अर्थमा छ । तैपनि यो सजदः सम्मानको लागि छ, बन्दनाको रुपमा थिएन तथा सम्मान सूचक सजदः आदरणीय याकूबको धर्म-विधानमा वैध थियो । इस्लाममा शिर्क (मिश्रण) लाई रोक्नको निम्ति आदर-सम्मानको लागि सजदः गर्नु अवैध गरियो, तथा अब सम्मान स्वरूप कसैलाई सजदः गर्नु पनि वर्जित छ ।

^२अर्थात् आदरणीय यूसुफले जुन स्वप्न देखेका थिए, यति परीक्षाहरूलाई पार गरे पश्चात अन्ततः त्यसको यो फल अगाडी आयो कि अल्लाह तआलाले आदरणीय यूसुफलाई राजसिंहासनमा बसाल्यो तथा माता-पितासहित सबै दाजुहरूले उनलाई दण्डवत् गरे ।

^३अल्लाहको उपकारमा इनारबाट निस्कनुको चर्चा गरेनन् ताकि दाजुहरू लज्जित नहोऊन् । यो नवी (ईशदूत) को आचरण हो ।

^४मिस्र जस्तो विकसित क्षेत्रको अपेक्षा किनआनको स्थान एउटा मरुस्थलको जस्तो थियो, यसैकारण त्यसलाई (بَدْوٌ) शब्दले वर्णित गरे ।

^५यो पनि एउटा दयापूर्ण आचरणको नमूना हो कि दाजुहरूमाथि अलिकति पनि आक्षेप लगाएनन् तथा शैतानलाई यस कारवाहीको कारण ठहराए ।

(१०१) हे मेरा प्रभु ! तिमीले मलाई राज्य प्रदान गर्‍यो^१ तथा मलाई स्वप्नहरूका अर्थको ज्ञान दिया^२ । हे आकाशहरू तथा धर्तीका स्रष्टा ! तिमी नै संसार तथा आखिरतमा मेरो संरक्षक तथा सहायक हौ, तिमीले मलाई मुसलमान भएकै अवस्थामा मार्नु तथा पुण्य गर्नेवालाहरूमा सम्मिलित गरिदेउ ।^३

رَبِّ قَدْ أَنْتَبَيْتُنِي مِنَ الْمَلِكِ
وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ
الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ إِنَّكَ أَنْتَ وَلِيّ فِي الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا
وَالْحَقِّي بِالصَّلَاحِينَ ۝

(१०२) यो परोक्षका सूचनाहरूमध्ये हो, जसको हामीले तपाईंतिर वह्यी (प्रकाशना) गरिराखेका छौ । त तपाईं उनको पासमा हुनुहुन्नथ्यो जबकि उनीहरूले आफ्नो कुरामा अठोट लिइसकेका थिए तथा उनीहरू छल तथा कपट गर्न थालेका थिए ।^४

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ
إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْمَعُوا
أَمْرَهُمْ وَهُمْ يَمْكُرُونَ ۝

^१अर्थात् मिस्रको राज्य प्रदान गर्‍यो, जस्तो कि विस्तृत वर्णन भइसकेको छ ।

^२आदरणीय यूसुफ अल्लाहका पैगम्बर थिए जसमाथि अल्लाहको तर्फबाट प्रकाशना अवतरण हुन्थ्यो तथा विशेष तथा मुख्य कुराहरूको ज्ञान उनलाई दिइन्थ्यो । अतः यस नबूअतको ज्ञानको प्रकाशमा पैगम्बरले स्वप्नहरूको फल पनि ठीक-ठीक निकाल्ने गर्दथे । तैपनि स्वप्न फल निकाल्नुको यो योग्यता अल्लाह (परमेश्वर) अहिले पनि कसैलाई प्रदान गरिदिन्छ ।

^३अल्लाह तआलाले आदरणीय यूसुफमाथि जुन उपकार गरे तिनलाई स्मरण गरी तथा अल्लाह तआलाका अन्य गुणहरूको वर्णन गरेर प्रार्थना गरिराखेका छन् कि जब मलाई मृत्यु आउँछ त इस्लामको अवस्थामा आओस् तथा मलाई सज्जन (पुनीत) पुरुषहरूका साथ सम्मिलित गरिदेउ । यसबाट तात्पर्य आदरणीय यूसुफका पूर्वज आदरणीय इब्राहीम तथा इसहाक आदि हुन्, केही व्यक्तिहरूलाई यस प्रार्थनाबाट यो शंका उत्पन्न भयो कि आदरणीय यूसुफले मृत्युको प्रार्थना गरे । यद्यपि यो मृत्युको प्रार्थना होइन, अन्तिम क्षणसम्म इस्लाममा दृढ रहनुको प्रार्थना हो ॥

^४अर्थात् यूसुफसँग जबकि उनलाई इनारमा हालेर आए अथवा तात्पर्य आदरणीय याकूब हुन् अर्थात् उनलाई यो भनेर कि यूसुफलाई ब्वाँसोले खाइहालेको छ तथा यो त्यसको कमीज हो, जुन रक्तरन्जित छ, उनीसँग छल गरियो । अल्लाह तआलाले यस स्थानमा यस कुराको खण्डन गरेको छ कि नबी करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई परोक्षको ज्ञान थियो । तर यो खण्डन साधारण ज्ञानको होइन किनभने अल्लाह तआलाले उहाँलाई प्रकाशनाद्वारा अवगत गरायो ।

(१०३) यद्यपि तपाईले जति चाहे पनि अधिकतर मानिसहरू ईमानदार हुने छैनन्।^१

وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ
بِمُؤْمِنِينَ ۝

(१०४) तथा तपाईं उनीहरूसित यसको लागि कुनै ज्याला मागिराख्नु भएको छैन।^२ यो त समस्त संसारको लागि सम्पूर्ण शिक्षा नै हो।^३

وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ ۗ إِنْ هَؤُلَاءِ ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ۝

(१०५) तथा आकाशहरू तथा धर्तीमा कैयन् प्रतीक छन्, जसबाट यिनी मुख फर्काएर

وَكَايْنُ مِنْ آيَةٍ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَهُمْ

यो खण्डन प्रत्यक्ष दर्शनको हो कि त्यसवेला तपाईं त्यहाँ उपस्थित हुनु हुन्नथ्यो। यसैप्रकार यस्ता मानिसहरूसित तपाईंको सम्बन्ध तथा सम्पर्क रहेको छैन जसबाट तपाईंले सुन्नु भएको छ, यो केवल अल्लाह तआला नै हो जसले तपाईंलाई यस अन्देखि घटनाको सूचना दिएको छ, जुन यस कुराको प्रमाण हो कि तपाईं अल्लाहको साँचो नबी हुनुहुन्छ तथा अल्लाह तआलाको तर्फबाट तपाईंमाथि प्रकाशना अवतरित हुन्छ। अल्लाह तआलाले अन्य पनि कैयन् स्थानहरूमा यसैप्रकार अन्तज्ञानी तथा परोक्षज्ञ हुनुको खण्डन गरेको छ। जस्तो, हेर्नुस् सूर: आले-इमरान-७ तथा ४४, अल-कसस-४५ तथा ४६, सूर: स्वाद-६९ तथा ७०।

^१अर्थात् अल्लाह तआलाले तपाईंलाई पूर्वकालिक घटनाहरूबाट अवगत गराइराखेको छ ताकि मानिसहरू तिनीबाट शिक्षा ग्रहण गरुन् तथा अल्लाहका पैगम्बरहरू (ईशदूतहरू) को मार्गको अनुसरण गरुन् तथा सफलताका अधिकारी वनुन् तर यस उपरान्त पनि मानिसहरूको अधिकतर संख्या ईमान स्थापित गर्नेहरूको छैन किनभने उनीहरू विगतका समुदायहरूका घटना सुन्न त सुन्छन्, तर शिक्षा प्राप्त गर्नको लागि होइन मात्र मनोरञ्जन तथा आनन्दको लागि। अतः उनीहरू ईमानबाट बञ्चित रहन्छन्।

^२कि जसबाट उनीहरूलाई यो शंका होस् कि यो नबूअतको दाबी त मात्र धन एकत्रित गर्नुको बहाना हो।

^३ताकि मानिसहरू यसबाट शिक्षा प्राप्त गरुन् तथा आफ्ना यो लोक तथा परलोक सिंगारुन्। अब संसारका मानिसहरू यसबाट दृष्टि फर्काउन्छन् तथा यसबाट शिक्षा प्राप्त गर्दैन् भने मानिसहरूको त्रुटि हो तथा उनको दर्भाग्य हो, कुरआन त वास्तवमा संसारका मानिसहरूका लागि संमार्ग तथा शिक्षाकै लागि आएको छ।

हिंडिहाल्लन् ।^१

عَنْهَا مُعْرِضُونَ ۝

(१०६) तथा उनीहरूमध्ये अधिकतर मानिसहरू अल्लाहमाथि ईमान भए उपरान्त पनि मुशिरक नै छन् ।^२

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ ۝

(१०७) के तिनीहरू यस कुराबाट निर्भय भइसकेका छन् कि उनको पासमा अल्लाहका प्रकोपहरूबाट कुनै सामान्य प्रकोप आउनसक्छ अथवा उनीमाथि एक्कासि केयामतको बज्रपात हुन सक्छन् तथा उनी अचेत हुन सक्छन् ।

أَفَأَمِنُوا أَنْ تَأْتِيَهُمْ غَاشِيَةٌ مِّنْ عَذَابِ اللَّهِ أَوْ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ۝

(१०८) (तपाईं) भनिदिनुस्, मेरो यही बाटो हो म तथा मेरा अनुयायी अल्लाहतिर आमन्त्रित गरिराखेका छन्, पूर्ण विश्वास तथा निश्चितताका उपरान्त^३ तथा अल्लाह पवित्र

قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي ۖ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا آتَا مِنَ الْمُسْرِكِينَ ۝

^१आकाशहरू तथा धर्तीको उत्पत्ति तथा उनीहरूमा असंख्य कुराहरूको अस्तित्व यस कुराको प्रमाण हो कि एउटा स्रष्टा तथा रचयिता छ । जसले यी कुराहरूलाई बनाएको छ तथा एक नियोजक त्यही हो, जसले उनीहरूको यस्तो प्रबन्ध गरिराखेको छ कि आदिकालदेखि यो प्रबन्ध चलिआइराखेको छ तर यिनीहरूमा कहिल्यै आपसमा जुधाई तथा दुर्घटना भएको छैन तर मानिसहरू यी कुराहरूलाई हेर्दै यत्तिकै हिंडिहाल्लन्, यिनीमाथि विचार गर्दैनन् तथा न यिनीबाट प्रभुको परिचय प्राप्त गर्दछन् ।

^२यो त्यो वास्तविकता हो, जसलाई कुरआनले विभिन्न स्थानहरूमा स्पष्टताका साथ वर्णन गरेको छ कि यी मूर्तिपूजक यो स्वीकार गर्दछन् कि आकाश तथा धर्तीको स्रष्टा, स्वामी, पोषक तथा सञ्चालक मात्र अल्लाह तआला नै छ । परन्तु यस उपरान्त पूजामा अल्लाहसँग अन्यलाई पनि सम्मिलित गर्छन् तथा यसप्रकार अधिकतर मानिसहरू मुशिरक (बहुदेववादी) छन् । अर्थात् प्रत्येक युगका मानिसहरू तौहीद, उपासना (पूजा) लाई मान्न तयार हुँदैनन् । आजका समाधिपूजकहरूको पूजा, गुणहरूका अधिकारी ठानेर उनीहरूलाई सहायताको निम्ति गुहारिदछन् पनि तथा पूजाका कैयन् रीतिहरू पनि अपनाउँछन् ।

^३अर्थात् यो तौहीद (एकेश्वरवाद) को मार्ग नै मेरो मार्ग हो, बरु प्रत्येक पैगम्बरको यही मार्ग रहेको छ, यसैतिर म तथा मेरा अनुयायी दृढ विश्वासका साथ धार्मिक नियमहरूका प्रमाणका साथ मानिसहरूलाई आमन्त्रित गर्दछौं ।

छ^१ तथा म मूर्तिपूजकहरू (मिश्रणवादीहरू) मध्ये होइन ।

(१०९) तथा तपाईंभन्दा अधि हामीले वस्तीका वासिन्दाहरूतिर जति पनि रसूल पठाएका छौं सबै पुरुष नै थिए, जसलाई हामीले वहयी (प्रकाशना) अवतरित गर्दैरह्यौं ।^२ के धर्तीमा हिंडडुल गरी उनीहरूले देखेनन् कि उनीभन्दा अधिका मानिसहरूको कस्तो परिणाम भयो ? निःसन्देह आखिरतको घर परहेजगारहरू (संयमीहरू) का लागि अति उत्तम छ, के तिमी तैपनि बुझ्दैनौ ?

(११०) यहाँसम्मकि जब रसूल निराश हुनलागे^३ तथा समुदायका मानिसहरूले यो विचार गर्नथाले कि उनीहरूलाई (असत्य) भनियो ।^४ तुरुन्तै हाम्रो

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ
أَفَلَمْ يَنْظُرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ
مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَكَ الْأَخِرَةُ خَيْرٌ
لِلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفَلَا تَعْقِلُونَ ⑤

حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ وَ
كَلَبُوا أَنَّهُمْ قَدْ كَذَّبُوا جَاءَهُمْ

^१अर्थात् म शुद्धता तथा पवित्रताको वर्णन गरिराखेको छु यस कुराबाट कि त्यसको कोही साभेदार, समतुल्य, प्रतिमा अथवा मन्त्री तथा सल्लाहकार अथवा सन्तान तथा पत्नी छैन । त्यो यी सबै कुराहरूबाट पवित्र छ ।

^२यो आयत यस कुराको प्रमाण हो कि सबै नबी पुरुषहरू भएका छन्, स्त्रीहरूबाट कसैलाई पनि नबूअतको पद प्राप्त भएन, यसैप्रकार उनका सम्बन्ध नगरहरूसित थियो, उनीहरूमा कोही पनि ग्रामीण (ग्रामवासीहरू) मध्ये थिएन, किनभने ग्रामीण तथा देहाती नगरवासीहरूको अपेक्षा स्वभाविक रूपले कठोर तथा व्यवहारमा कटु हुन्छन् तथा नगरवासी उनको अपेक्षा कोमल, सरल तथा सभ्य हुन्छन् तथा यी विशेषताहरू नबूवतका लागि आवश्यक छन् ।

^३यो निराशा आफ्नो समुदायबाट ईमान स्थापित न गर्नुका कारण भयो ।

^४अर्थात् यी पैगम्बरहरूका अनुयायीका हृदयमा यो शंका उत्पन्न हुन लाग्यो कि उनीसित यसै यातनाको भूठो वाचा गरिएको छ, यातना सम्भवतः आउने नै छैन । ध्यान रहोस् कि मात्र यसप्रकारको शंका उत्पन्न हुनु ईमानका विरुद्ध छैन । केहीले (ظنوا) को कर्ता समुदाय अर्थात् काफिरहरूलाई भनेका छन् अर्थात् काफिरहरू यातनाको चेतावनीमा पहिला त भयभीत भए तर जब अधिक बेर हुनथाल्यो त विचार गरे कि यातना त आउँदै आउँदै न (जस्तो कि पैगम्बरको तर्फबाट दावी भइराखेको छ) तथा न आइराखेको देखिन्छ, प्रतीत हुन्छ कि नबीहरूसित पनि यसै भूठो वचन दिइएको छ । तात्पर्य नबी

सहायता उनलाई आइपुग्यो^१ जसलाई हामीले चाह्यौं, त्यसलाई मुक्ति प्रदान गर्‍यौं ।^२ कुरो यो हो कि हाम्रो प्रकोप पापीहरूबाट फर्काइदैन ।

نَصْرُنَا لَافْتِنِجِي مَنْ نَشَاءُ وَلَا يَرُدُّ بَأْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ۝

(१११) यिनका कथाहरूमा बुद्धिमानीहरूका लागि निःसन्देह शिक्षा तथा चेतावनी छ, यो कुरआन असत्यले रचिएको कुरो होइन, बरु यो युक्तिशास्त्र हो, ती किताबहरूका लागि जुन यसभन्दा अधिका छन् । तथा प्रत्येक वस्तुको सविस्तार वर्णन एवं मार्गदर्शन तथा कृपा हो निष्ठावानहरूका लागि ।^३

لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ ۚ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهَدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ۝

करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सान्त्वना दिनु हो कि तपाईंको समुदायमाथि यातनामा जुन विलम्ब भइराखेको छ, त्यसबाट आत्तिनुपर्ने आवश्यकता छैन । प्राचीन कालका समुदायहरूमाथि पनि यातनामा विलम्ब गरिएको थियो तथा अल्लाहको तर्फबाट त्यसको चाहत तथा ज्ञान अनुसार उनीहरूलाई अत्याधिक समय प्रदान गरियो । यहाँसम्मकि रसूल आफ्नो समुदायका ईमानबाट निराश भए तथा मानिसहरूले यो विचार गर्नथाले कि शायद उहाँलाई यातनाको यसै असत्य भनिएको छ ।

^१जब उनको निराशा यस भयानक शंका तथा सन्देहसम्म पुग्यो त तुरुन्त हाम्रो सहायता उनको पासमा पुग्यो तथा उनका हृदयमा शंकाका काँडा निस्कहाले । यसमा वास्तवमा अल्लाह तआलाको त्यस अवसर दिनुको नीतिको वर्णन छ, जुन त्यो अवज्ञाकारीहरूलाई दिन्छ, यहाँसम्मकि यस विषयमा त्यसले आफ्नो पैगम्बरको इच्छाको विपरीत पनि अधिकभन्दा अधिक समय प्रदान गर्दछ, शीघ्रता गर्दैन, यहाँसम्मकि कैयन् पटक पैगम्बरहरूका अनुयायी पनि यातनाबाट निराश भएर यो बुझ्न थाल्छन् कि उनीसित यसै मिथ्यावचन गरिएको छ । -

^२यी मुक्ति प्राप्त गर्ने निष्ठावान नै हुन्थे ।

^३अर्थात् यो कुरआन जसमा यूसुफको कथा तथा अन्य समुदायहरूको घटनाको वर्णन छ, कुनै मनगढन्त कुरा होइन, बरु यो अधिका किताबहरूको पुष्टि गर्दछ तथा त्यसमा धर्मको विषयमा सबै आवश्यक कुराहरूको विस्तृत विवरण छ तथा ईमानवालाहरूको लागि सन्मार्ग तथा कृपा हो ।

सूरतु-रअद-१३

سُورَةُ الرَّعْدِ

सूर: अल-रअद मदीनामा उत्तरेको तथा यसमा ४३ आयतहरू एवं ६ रूकूअ छन् ।

शुरु गर्दछु अल्लाहको नामबाट जो अत्यन्त कृपालु एवं अत्यन्त दयालु छ ।

(१) अलिफ. लाम. मीम. रा. । यी कुरआनका आयतहरू हुन् तथा जे-जति तपाईंतिर तपाईंको प्रभुको तर्फबाट अवतरित गरिएको छ, सबै सत्य छ । तर अधिकतर मानिसहरू ईमान (विश्वास) स्थापित गर्दैनन् ।

(२) अल्लाह त्यो हो जसले आकाशहरूलाई बिना स्तम्भ उच्च राखेको छ जुन कि तिमी त्यसलाई देखिराखेका छौ । अनि त्यो (अल्लाह) अर्श (सिंहासन) मा स्थिर छ,^१ उसैले सूर्य तथा चन्द्रमालाई आधीन बनाइराखेको छ । प्रत्येक एउटा निर्धारित समयसम्म चलिराखेको छ ।^२ त्यही कार्यको व्यवस्था गर्दछ, त्यसले

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْمُرْسَلَاتُ لَكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ۝

اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ

^१“इस्तवा अलल अर्श” को भावार्थ यसभन्दा अगाडी भइसकेको छ कि यसबाट तात्पर्य अल्लाह तआलाको अर्शमा (सिंहासन) स्थिर हुनु हो । मोहद्देसीन (हदीसहरूका ज्ञानी) को यही पथ हो । उनी यसको विस्तृत कल्पना गर्दैनन्, जस्तो केही अन्य समूह यसमा तथा प्रभुका अन्य गुणहरूमा कष्ट कल्पना गर्दछन् । तर मोहद्देसीन भन्छन् कि यस अवस्थाको वर्णन गर्न सकिदैन तथा न यसको कुनै कुरोसँग उपमा दिन सकिन्छ । (अल-शूरा) ।

^२यसको एउटा अर्थ यो पनि हो कि एउटा निर्धारित समयसम्म अर्थात् केयामतसम्म अल्लाहका आदेशवाट चलिराख्नेछन् । जस्तो कि भनेको छ ।

﴿وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ أَلَمْ تَرَ تَقْدِيرَ الزَّهْرِ الْعَلِيمِ﴾

“तथा सूर्य आफ्नो स्थिर हुने समयसम्म चलिरहने छ ।” (सूर: यासीन-३८)

दोस्रो अर्थ यो हो कि चन्द्रमा तथा सूर्य आ-आफ्ना लक्ष्यतिर अग्रसर रहन्छन्, सूर्य आफ्नो चक्र एक वर्षमा तथा चन्द्रमा एक महिनामा पूरा गर्दछ । जस्तो कि भन्यो :

आफ्ना निशानीहरू खुलारूपले वर्णन गरिराखेको छ ताकि तिमीले आफ्नो प्रभुसित साक्षात्कारको कुरो विश्वास गर ।

بَلِقَاءِ رَبِّكُمْ تَوَقُّونَ ①

(३) तथा उसैले धर्तीलाई बिस्तृत पारी ओछ्याइदियो तथा त्यसमा पर्वत तथा नदीहरू उत्पन्न गरिदिएको छ,^१ तथा त्यसमा हरप्रकारका फलहरूका जोडी दुई-दुई गरी पैदा गरेको छ ।^२ त्यसैले रात्री

وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رِوَاسِيَ وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الشَّجَرِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ

﴿وَالْقَمَرَ قَدَرْنَاهُ مَنَازِلَ﴾

“तथा हामीले चन्द्रमाका अनेक स्थान निर्धारित गरेका छौं ।” (सूर: यासीन-३९)

सात ठूला ग्रह समूह छन्, जसमध्ये दुईटा सूर्य तथा चन्द्रमा हुन् । यहाँ मात्र यी दुईको वर्णन गरिएको छ किनभने यिनै दुईटा सबभन्दा विशाल तथा महत्वपूर्ण छन्, जब यी दुबै पनि अल्लाहको आदेशका अधीन छन् त यी देवता अथवा पूजनीय हुन सक्दैनन्, पूजाको योग्य त त्यही छ, जसले उनलाई अधीन बनाइराखेको छ, यसकारण भन्यो ।

﴿لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِنَاءً تَعْبُدُونَ﴾

“सूर्य तथा चन्द्रमाका समक्ष शिर नभुकाउ, त्यस अल्लाह समक्ष शिर भुकाउ जसले उनीहरूलाई उत्पन्न गर्‍यो, यदि तिमी केवल त्यसको पूजा गर्न चाहन्छौ ।” (सूर: हा.मीम.सजद:-३७)

﴿وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مَسْخَرَاتٌ بِأَمْرِهِ﴾

“सूर्य, चन्द्रमा तथा ताराहरू, सबै उसको आदेशका अधीन छन् ।” (सूर: अल-आराफ-५४)

धर्तीको लम्बाई-चौडाईको अनुमान पनि जनसामान्यको लागि कठिन छ तथा उच्च तथा विशाल पर्वतहरूद्वारा धर्तीमा जस्तो किल्ला गाडिएका छन् । नदी-नाला तथा स्रोतहरूको यस्तो श्रृङ्खला स्थापित गर्‍यो कि जसबाट मनुष्य स्वयं पनि लाभान्वित हुन्छन् तथा आफ्ना खेतहरूको सिंचाई पनि गर्दछन् जसबाट विभिन्न प्रकारका अनाज तथा फल पैदा हुन्छन्, जसका आकार-प्रकार भिन्न हुन्छन् तथा स्वादमा भिन्न हुन्छन् ।

त्यसको एउटा अर्थ यो हो भाले तथा पोथी दुबै बनायो, जस्तो कि आधुनिक आविष्कारहरूले यसको पुष्टि गरेका छन् । दोस्रो अर्थ (जोडी-जोडीको) यो हो कि गुलियो-अमिलो, चिसो-तातो, कालो-सेतो तथा स्वादिष्ट-कटुस्वाद यसैप्रकार एक-अर्काबाट भिन्न तथा विपरीत प्रकारको पैदा गर्‍यो ।

बाट दिनलाई लुकाउँछ। निश्चय नै विचार एवं चिन्तन गर्नेहरूका लागि त्यसमा धेरै निशानीहरू (लक्षण) छन्।

(४) तथा धर्तीमा विभिन्न प्रकारका भू-भागहरू एक अर्कासित जोडिएका छन्।^१ तथा अंगुरका बगैँचाहरू छन् तथा खेत एवं खजुरहरूका वृक्ष छन्। हाँगाहरू भएका तथा केही यस्ता छन्^२ जुन हाँगाहरू भएका छैनन्, सबै एकै पानीबाट सिंचिन्छन्। तैपनि हामीले पैदावार र स्वादमा केहीलाई केही माथि श्रेष्ठता दिन्छौं।^३ यसमा बुद्धिमानीहरूका लागि धेरै निशानी छन्।

(५) तथा यदि तिमीलाई आश्चर्य हुन्छ भने वास्तवमा उनको यो भनाई आश्चर्यजनक छ कि के जब हामी माटो भइहालेछौं त के हामी नयाँ जन्म लिनेछौं।^४ यिनै ती मानिसहरू हुन्, जसले आफ्नो प्रभुसित कुफ्र गरे। यी नै हुन् जसका

اَتْنَيْنِ يُغْشَى الْيَلَّ النَّهَارُ اِنَّ فِيْ
ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّتَفَكَّرُوْنَ ۝

وَفِي الْاَرْضِ قَطْعٌ مُّتَجَوِّرٌ وَجَنَّتْ
مِّنْ اَعْنَابٍ وَ زُرْعٌ وَ نَخِيْلٌ صِنْوَانٌ
وَ غَيْرُ صِنْوَانٍ يُسْقٰى بِمَآءٍ
وَاحِدٍ فَ نَقْضِلُ بَعْضَهَا عَلٰى بَعْضٍ
فِي الْاَكْلِ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ
لِّقَوْمٍ يَعْقِلُوْنَ ۝

وَ اِنْ تَعْجَبْ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ
اِذَا كُنَّا تُرَابًا اَنَّا لَفِيْ خَلْقٍ
جَدِيْدٍ ۙ اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا
بِرَبِّهِمْ ۚ وَ اُولٰٓئِكَ الْاَغْلٰلُ

^१अर्थात् धर्ती पनि एक, पानी, वायु पनि एक। परन्तु फल तथा अनाज विभिन्न प्रकारका तथा उनका स्वाद एवं बनौट पनि एक-अर्कासित भिन्न।

^२अर्थात् धर्ती पनि एक, पानी, वायु पनि एक। परन्तु फल तथा अनाज विभिन्न प्रकारका तथा उनका स्वाद एवं बनौट पनि एक-अर्कासित भिन्न।

^३अर्थात् धर्ती पनि एक, पानी, वायु पनि एक। परन्तु फल तथा अनाज विभिन्न प्रकारका तथा उनका स्वाद एवं बनौट पनि एक-अर्कासित भिन्न।

^४अर्थात् जुन शक्तिले प्रथम पटक जन्म दियो, त्यसको लागि पुनः त्यस कुरोलाई बनाउनु कुनै कठिन काम होइन। परन्तु यी काफिर विचित्र कुरा भन्दछन् कि पुनः हामी कसरी पैदा गरिनेछौं ?

घाँटीहरूमा पासो हुनेछन् । तथा यी नै हुन् जो नरकमा बास गर्ने हुन्, जो त्यसमा सधैं रहनेछन् ।

فِي آَعْنَاقِهِمْ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ॥

(६) तथा जो तिमीसित दण्डको माँगमा शीघ्रता गरिराखेका छन् सुख भन्दा पूर्व नै निश्चय उनीभन्दा पहिला (उदाहरण स्वरूप) यातनाहरू आइसकेका छन् ।^१ तथा निःसन्देह तिमी प्रभु क्षमावान् छ, मानिसहरूका अनायास अत्याचारको पनि ।^२ तथा यो पनि निश्चित कुरो छ कि तिमी प्रभु दण्ड दिनुमा पनि कठोर छ ।^३

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثَلُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُوْ مَغْفِرَةٍ لِلنَّاسِ عَلَى ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ॥

^१अर्थात् अल्लाहको प्रकोपबाट समुदाय तथा आबादीहरूको विनाशका कैयन् उदाहरण अधि गुज्रिसकेका छन्, यसको उपरान्त यिनी प्रकोप शीघ्र माग्दछन् ? यो काफिरहरूको उत्तरमा भनियो जसले भन्दथे कि हे पैगम्बर ! यदि तिमी साँचो हौ भने त्यो प्रकोप हामीमाथि ल्याउ, जसबाट तिमी हामीलाई तर्साउने गरेका छौ ।

^२अर्थात् मानिसहरूको अत्याचार तथा अवज्ञाको उपरान्त पनि त्यसले प्रकोपमा शीघ्रता गर्दैन बरु समय दिन्छ, कैयन् पटक यति विलम्ब गरिदिन्छ कि निर्णय कयामतमाथि छाडिदिन्छ । यो उसको दया तथा कृपा एवं करुणाको परिणाम हो । यदि त्यसले तुरुन्त समात्न तथा यातना दिन चाहन्छ भने यस सम्पूर्ण धर्तीमा एउटा मनुष्य शेष रहँदैन ।

﴿ وَلَوْ يَوْأخذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَى ظَهْرِهَا مِنْ دَابَّةٍ ﴾

“यदि अल्लाह तआला मानिसहरूलाई तिनको कर्मको कारण समात्न थाल्छ भने धर्तीमा एउटा पनि जीव छाड्दैन ।” (सूर: फातिर-४५)

^३यो अल्लाहको अर्को गुणको वर्णन हो ताकि मनुष्य एकैतिर दृष्टि नराखोस् । अर्कोतिर पनि हेरिराखोस्, किनभने एकैतिर तथा एउटै कोणले निरन्तर हेरिराख्नाले धेरैजसो कुराहरू अदृश्य रहन्छन् । यसकारण कुरआन करीममा जहाँ अल्लाहको दया, कृपा तथा क्षमाको वर्णन दिन्छ, त सँगसँगै उसको अर्को विशेषता प्रभुत्व प्रचण्डता तथा शक्तिको वर्णन पनि पाइन्छ । जस्तो कि यहाँ पनि छ ताकि आशा तथा भय दुवै पक्ष समक्ष रहून्, किनभने यदि आशा नै आशा सामु रहन्छ भने अल्लाहका आदेशहरूको अवहेलना गर्नको लागि निडर भईहाल्छ तथा यदि भय नै भई प्रत्येक समय हृदय र मस्तिष्कमा छाईरहन्छ भने अल्लाहको कृपाबाट निराश भईहाल्छ तथा दुवै कुरा उचित छैनन् तथा मनुष्यका विनाशका कारण

(७) तथा काफिर (कृतघ्न) भन्दछन् कि उसमाथि उसको प्रभुको तर्फबाट कुनै निशानी (चमत्कार) किन अवतरित गरिएन । कुरा यो हो कि तपाईं त मात्र सचेत गर्नेवाला हुनुहुन्छ ।^१ तथा प्रत्येक समुदायका लागि मार्ग-दर्शक हुनुहुन्छ ।^२

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا
أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ طَائِفًا
أَنْتَ مُنذِرٌ لِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ

बन्न सक्छन् । यसैकारण भनिन्छ ।

(الْإِيمَانُ بَيْنَ الْخَوْفِ وَالرَّجَاءِ)

“ईमान भय तथा आशाको मध्येमा छ ।”

अर्थात् दुवै कुराहरूका मध्ये सन्तुलन तथा समानताको नाम ईमान हो । मनुष्य अल्लाहको प्रकोपबाट निर्भय होस् तथा न उसको कृपाबाट निराश होस् । यस विषयको लागि हेर्नुस् सूर: अल-अनाम-४७, सूर: अल-आराफ-१६७, सूर: अल-हिज्र-४९ तथा ५० आदि आयतहरू ।

^१प्रत्येक नबीलाई अल्लाह तआला अवस्था तथा आवश्यकता अनुसार तथा आफ्नो नीति तथा विवेकको आधारमा केही निशानीहरू तथा चमत्कार प्रदान गर्दछ । परन्तु काफिर आफ्ना इच्छा अनुसार चमत्कारका अभिलाषी रहेका छन् । त्यस्तै मक्काका काफिर नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित भन्थे सफा नामक पर्वतलाई सुन बनाइदिओस् अथवा पर्वतहरूको स्थानमा स्रोत तथा नदीहरू बग्न थालून् आदि । जब उनका इच्छा अनुसार चमत्कार देखाइन्नथ्यो त भन्दथे कि यसमा कुनै निशानी, चमत्कार किन अवतरित गरिएन ? अल्लाह तआलाले भन्नुभयो :

“हे पैगम्बर ! तिम्रो काम केवल आमन्त्रण तथा सतर्क गरिदिनु हो । त्यो तिमी गर्दैरह । कसैले स्वीकार गरोस्, नगरोस् त्यसबाट तिमीलाई कुनै मतलब छैन, यसकारण कि मार्गमा हिंडाइदिनु यो हाम्रो काम हो । तिम्रो काम मार्ग देखाउनु हो, त्यस मार्गमा हिंडाउनु, यो तिम्रो काम होइन, हाम्रो काम हो ।”

^२अर्थात् प्रत्येक समुदायको मार्गदर्शनको लागि अल्लाह तआलाले मार्गदर्शक अवश्य पठाएको छ । यो अर्कै कुरा हो कि समुदायहरूले यो मार्ग अपनाए अथवा अपनाएनन् । परन्तु सोभौ मार्गको दर्शन गर्नको निम्ति सन्देशवाहक प्रत्येक समुदायमा अवश्य आयो ।

﴿وَأَنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ﴾

“प्रत्येक समुदायमा एउटा पथ-प्रदर्शक अवश्य आएको छ ।” (सूर: फातिर-२४)

(८) पोथी आफ्नो गर्भमा जे-जति राख्दछ, त्यसलाई अल्लाह तआला राम्ररी जान्दछ।^१ तथा पेट (गर्भाशय) को घट्नु-बढ्नु पनि।^२ प्रत्येक कुरो उसको पासमा अनुमानित छ।^३

اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْبِلُ كُلُّ أَنْثَىٰ
وَمَا تَغِيصُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ
وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِقَدَارٍ ⑤

(९) गुप्त तथा खुला कुराहरूको त्यो ज्ञान राख्नेवाला छ, सबभन्दा ठूलो तथा सबभन्दा उच्च तथा उत्तम छ।

عِلْمُ الْغَيْبِ وَ الشَّهَادَةُ الْكَبِيرُ
الْمُتَعَالِ ⑥

(१०) तिमीहरूमध्ये कसैको आफ्नो कुरा गुप्तरूपले भन्नु तथा उच्च स्वरमा भन्नु तथा जो रात्रिमा लुकेको छ तथा जो दिनमा चलिराखेको छ, सबै अल्लाहको लागि एकैनास छ।

سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسَرَ الْقَوْلَ وَمَنْ
جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ
وَ سَارٍ بِالنَّهَارِ ⑦

(११) त्यसका रक्षक^४ मनुष्यका अगाडी-पछाडी नियुक्त छन्, जो अल्लाहको आदेशले त्यसको रक्षा गर्दछन्। कुनै समुदायको अवस्था अल्लाह (तआला) परिवर्तन गर्दैन, जबसम्मकि उनीहरू स्वयं परिवर्तन न होऊन्, जो उनका हृदय^५ मा छन्।

لَهُ مَعْقِبَتٌ مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَ
مِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ
اللَّهِ طَارَتْ اللَّهُ لَا يَغَيِّرُ مَا يَقُومُ
حَتَّىٰ يَغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ طَوْدًا

^१माताको गर्भमा के छ ? भाले छ अथवा पोथी, सुन्दर छ अथवा कुरूप, सपूत तथा कपूत, दीर्घ आयु अथवा अल्प आयु ? सबै कुरा केवल अल्लाह तआला नै जान्दछ।

^२यसबाट तात्पर्य गर्भको अवधि जो सामान्यतः नौ महिना हुन्छ, परन्तु घट्छ तथा बढ्छ पनि, कुनै समय यो दस महिना तथा कुनै समय सात-आठ महिनाको भईदिन्छ, यसको पनि ज्ञान अल्लाहको अतिरिक्त कसैलाई छैन।

^३अर्थात् कसैको जीवनकाल कति छ ? त्यसलाई भोजनको कति भाग प्राप्त हुनेछ ? यसको पूरा अनुमान अल्लाहलाई छ।

^४(مُعَقَّبَات) बहुवचन हो (مُعَقَّبَة) को। एक-अर्काको पछाडी आउनेवाला अथवा फरिश्ताहरू हुन्, जो पालैपालो एक-अर्का पश्चात आउँछन्। दिनका फरिश्ताहरू जान्छन् त रातका फरिश्ताहरू आउँछन्। राति जान्छन् त दिनका आउँछन्।

^५यसको व्याख्याको लागि हेर्नुस् सूरः अंफाल-५३ को व्याख्या।

अल्लाह (तआला) जब कुनै समुदायलाई दण्ड दिन निर्णय गरेको हुन्छ त त्यो परिवर्तन गर्दै न तथा त्यसको अतिरिक्त कोही पनि उनको संरक्षक पनि छैन ।

أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءَ أَفْلاكَ مَرَدًّا لَهُ
وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ ①

(१२) त्यो अल्लाह नै हो, जसले तिमीलाई विद्युतको चमक तर्साउनको लागि तथा आशा दिलाउनको लागि^१ देखाउँछ तथा ठूला बादलहरू पैदा गर्छ ।^२

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا
وَيُنْشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ ②

(१३) तथा गर्जन त्यसको प्रशंसा तथा महिमाको वर्णन गर्दछ तथा फरिश्ताहरू पनि त्यसको भयले,^३ त्यही आकाशबाट बिजुली खसाल्छ तथा जसमाथि चाहन्छ, त्यसमाथि पार्दछ ।^४ काफिर अल्लाहको विषयमा भगडा गरिराखेका छन् तथा अल्लाह सर्वशक्तिशाली छ ।^५

وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ
مِنْ خِيفَتِهِ ③ وَ يُرْسِلُ
الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ
وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ
شَدِيدُ الْحِجَالِ ④

(१४) उसैलाई पुकार्नु सत्य छ,^६ जुन व्यक्तिहरू त्यसको अतिरिक्त अरुहरूलाई पुकार्दछन्, उनीहरू

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ ⑤ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ
مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ

^१जसबाट बटुवा-यात्री तर्सिन्छन् तथा घरहरूमा रहने किसान तथा कृषक त्यसको आशिर्वाद तथा लाभको आशा राख्दछन् ।

^२गहुँझो बादलहरूसित तात्पर्य ती बादल हुन् जसमा वर्षाको पानी हुन्छ ।

^३जस्तो अन्य स्थानमा भन्यो:

﴿وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِغَ بِحَمْدِهِ﴾

“प्रत्येक वस्तु अल्लाहको महिमाको वर्णन गर्दछ ।” (सूर: बनी इस्राईल-४४)

^४अर्थात् यसबाट जसलाई चाहन्छ नाश गरिदिन्छ ।

^५(مَحَال) को अर्थ शक्ति, सोधपूछ तथा प्रगाढ आदि गरिएका छन् अर्थात् त्यो अत्यन्त शक्तिशाली, अत्याधिक सोधपूछ गर्नेवाला तथा प्रगाढ विचारवाला छ ।

^६अर्थात् भय तथा आशाको समय उसै एक अल्लाहलाई पुकार्नु उचित छ किनभने त्यही सबैको पुकार सुन्दछ तथा स्वीकार गर्दछ अथवा आमन्त्रण, इबादत (बन्दना) को अर्थमा छ ।

तिनका कुनै पुकारका उत्तर दिदैन् जस्तै कुनै व्यक्ति आफ्नो हात पानीतिर फैलाएको होस् कि उसको मुखमा परोस्, जबकि त्यो पानी त्यसको मुखमा पुग्नेवाला छैन ।^१ ती भ्रष्टाचारीहरूका जति पुकार छ, सबै भ्रष्ट छ ।^२

(१५) तथा अल्लाहकै लागि आकाशहरू तथा धर्तीका सबै जीव प्रसन्नता तथा अप्रसन्नताले सजदः (दण्डवत) गर्दछन् तथा तिनका छायाँ पनि बिहान बेलुका ।^३

يَسْتَعِزُّ إِلَّا كِبَاسِطَ كَفَيْهِ إِلَى الْبَاءِ
يَبْلُغُ قَاةً وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ ط وَمَا
دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ۝

وَاللَّهُ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَظِلُّهُمْ
بِالْغُدُوِّ وَالْأَصَالِ ۝

उसैको इबादत सत्य एवं उचित छ, त्यसको अतिरिक्त कोही इबादत (बन्दना) को योग्य छैन, किनभने सृष्टिको स्रष्टा, स्वामी तथा सञ्चालक त्यही हो, यसकारण कि इबादत पनि केवल उसैको अधिकार हो ।

^१अर्थात् जो अल्लाहलाई छाडेर अरुहरूलाई सहायताको लागि पुकार्दछन्, उनको तुलना यस्तो छ, जस्तै कोही व्यक्ति टाढाबाट पानीतिर आफ्ना हातहरू फैलाएर पानीसित भनोस् कि तिमी मेरो मुखसम्म आईहाल, स्पष्ट छ कि पानी अचल छ, त्यसलाई थाहा छैन कि त्यो मलाई आफ्नो मुखसम्म पुग्नुको माँग गरिराखेको छ । तथा न त्यसमा यो शक्ति छ कि आफ्नो स्थानबाट हिंडेर त्यसको हात तथा मुखसम्म पुगोस् । यसैप्रकार यी मूर्तिपूजक अल्लाहका अतिरिक्त जसलाई पुकार्दछन्, उनीहरूलाई न यो थाहा छ कि कोही उनीहरूलाई पुकारिराखेको छ तथा त्यसको अमूक आवश्यकता छ । तथा न त्यस आवश्यकताको पूर्तिको त्यसमा शक्ति नै छ ।

^२तथा व्यर्थ पनि छ किनकि त्यसबाट उनलाई कुनै लाभ हुनेछैन ।

^३त्यसमा अल्लाह तआलाका महिमा एवं शक्तिको वर्णन छ कि प्रत्येक वस्तुमा त्यसको अधिकार छ तथा प्रत्येक कुरो त्यसको अधीन तथा त्यसको समक्ष नतमस्तक छ, चाहे ईमानवालाहरूको जस्तै प्रसन्नताले गरून् अथवा मूर्तिपूजकहरूको भैं अप्रसन्नताले । तथा उनको छायाँ पनि बिहान-बेलुका दण्डवत हुन्छ । जस्तो अन्य ठाउँमा भन्यौ ।

﴿أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ يَتَفَتَّحُوا ظِلَّ اللَّهِ عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ ذَخْرُونَ﴾

“के उनीहरूले देखेनन् कि अल्लाहले जुन कुरा पनि उत्पन्न गरेका छन् तिनका छायाँ दाहिने तथा बायाँबाट अल्लाहलाई दण्डवत गर्दै ढल्दछन् तथा तिनीहरू विनम्रता गर्दछन् ।” (सूरः अन-नहल-४८)

(१६) (तपाईं) सोधनुस् कि आकाशहरू तथा धर्तीको पालनकर्ता को हो ? भनिदिनुस् अल्लाह ।^१ भनिदिनुस् किन तिमी तैपनि यसको अतिरिक्त अरुहरूलाई सहायक बनाइराखेका छौ जो स्वयं आफ्ना प्राणको पनि राम्रो-नराम्रोको अधिकार राख्दैनन् ।^२ भनिदिनुस् के अन्धो तथा आँखा भएको समान हुन सक्दछन् ? अथवा के अन्धकार तथा प्रकाश समान हुन सक्दछन् ?^३ के जसलाई यिनीहरू अल्लाहको साभेदार बनाइराखेका छन्, उनीहरूले पनि अल्लाहको जस्तै उत्पत्ति गरेका छन् कि उनको हेराईमा उत्पत्ति संदिग्ध भइहाल्यो ?

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
قُلِ اللَّهُ قُلْ أَفَاتَّخَذُ مِنْ
دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ
لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا
قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى
وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي
الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ
جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ
خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهُ
الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلِ اللَّهُ
خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ
الْوَحِيدُ الْقَهَّارُ ①

यस दण्डवत्को स्थिति के छ ? यो अल्लाह राम्ररी जान्दछ अथवा अर्को भावार्थ यसको यो हो कि काफिरसहित सबै सृष्टि अल्लाहका आदेशहरूका अधीन छन्, कसैमा त्यसको उल्लंघनको शक्ति छैन, अल्लाह तआला कसैलाई स्वास्थ्य देओस्, रोग देओस्, धनवान गरिदेओस् अथवा निर्धन बनाइदेओस्, जीवन देओस् अथवा मृत्यु । यी उत्पत्तिका नियमहरूमा कुनै काफिरलाई पनि इन्कारको शक्ति छैन ।

^१यहाँ त पैगम्बरहरूको मुखबाट स्वीकार छ । परन्तु कुरआनका अन्य ठाउँहरूबाट स्पष्ट छ कि मूर्तिपूजकहरूको उत्तर पनि यही हुन्थ्यो ।

^२अर्थात् जब तिमीलाई स्वीकार्य तथा मान्य छ कि आकाश तथा धर्तीको मालिक (प्रभु) अल्लाह हो, जो सबै अधिकारहरूको कुनै साभेदार बिना एकलो मालिक हो, त फेरि तिमी त्यसलाई छोडेर यस्तालाई आफ्नो मित्र पक्षधर किन ठान्दछौ, जो स्वयं आफ्नो लागि लाभ-हानिको अधिकार राख्दैनन् ।

^३अर्थात् जसरी अन्धो र आँखा भएको समान हुन सक्दैनन्, त्यसरी नै एकेश्वरवादी तथा अनेकेश्वरवादी समान हुन सक्दैनन् । यसकारण एउटा अल्लाहको पूजारीको हृदय एकेश्वरवादको ज्योतिले पूर्ण छ, जबकि अनेकौको पूजारी त्यसबाट बञ्चित छ, एकेश्वरवादीका आँखा छन्, त्यो एकेश्वरवादको प्रकाश देख्दछ तथा अनेकौको पूजारीलाई यो एकेश्वरको प्रकाश देखिदैन, यसकारण त्यो अन्धो छ । यसैप्रकार जसरी अन्धकार तथा प्रकाश समान हुन सक्दैन । एक अल्लाहको पूजारी जसको हृदय दिव्य-ज्योतिले परिपूर्ण छ, तथा एक मूर्तिपूजक (अनेकेश्वरवादी) अज्ञान तथा अन्धविश्वासका अन्धकारहरूमा भौतिरिरहेको छ, समान हुन सक्दैनन् ।

भनिदिनुस् कि मात्र अल्लाह नै सबै कुराको उत्पत्तिकर्ता हो, त्यो एकलो छ,^१ तथा सर्वशक्तिमान छ ।

(१७) त्यसैले आकाशबाट वर्षा गर्‍यो अनि आ-आफ्ना शक्ति अनुसार नहरहरू बगेर निस्के ।^२ त्यसपश्चात जलका धाराले माथि चढेर फिंजलाई उठाइहाल्यो ।^३ तथा त्यस वस्तुमा पनि जसलाई आगोमा हालेर तताउँछन्, आभूषण अथवा सामानका लागि त्यसै प्रकारका फिंजहरू छन् ।^४ यसैप्रकार अल्लाह तआला सत्य-असत्यलाई स्पष्ट गर्नको उदाहरण दिन्छ ।^५ अब फिंज

أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ
بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ
زَبَدًا رَابِيًا وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ
فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ
زَبَدٌ مِثْلَهُ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ
الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ ۚ فَأَمَّا الزَّبَدُ
فَيَذْهَبُ جُفَاءً ۖ وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ

^१अर्थात् यस्तो कुरो छैन कि यिनीहरू कुनै शंकाका शिकार भइहालेका हुन्, वरु यो कुरा मान्दछन् कि प्रत्येक वस्तुको रचयिता मात्र अल्लाह नै हो ।

^२(بِقَدَرِهَا) (विस्तार अनुसार) को अर्थ हो नालाहरू अर्थात् (घाटी) (दुई पर्वतहरूका मध्येका स्थान) साँगुरो छ भने कम पानी तथा विस्तृत छ भने अधिक पानी उठाउँछ । अर्थात् कुरआनको अवतरणलाई जुन मार्गदर्शन तथा वर्णनको संकलन हो, वर्षा हुनुबाट उपमा दिएको छ । यसकारण कि कुरआनको लाभ पनि वर्षाको लाभ जस्तै सामान्य छ । तथा घाटीहरूको उपमा दिएको छ हृदयसँग । यसकारण कि घाटीहरू (नालाहरू) मा पानी गएर रोक्दछ, जसरी कुरआन तथा ईमान ईमानवालाहरूका हृदयमा स्थिर हुन्छ ।

^३त्यस फिंजबाट जुन पानी माथि आउँछ तथा जुन विलीन हुन्छ तथा हावाहरू जसलाई उडाएर लैजान्छन्, कुफ्र तात्पर्य छ, जुन फिंजको जस्तै उडेर जाने तथा समाप्त हुने हुन्छ ।

^४यो अर्को उदाहरण हो कि तामा, पित्तल, शिशा अथवा स्वर्ण-चाँदीका आभूषण अथवा सामान बनाउनको लागि आगोमा तताईन्छ, त त्यसमाथि पनि फिंज आउँछ । यस फिंजबाट तात्पर्य फोहोर-मैलो हो जुन यी धातुहरूमा हुन्छ । आगोमा गरम गर्नाले फिंजको रुखमा माथि आउँछ अनि यो फिंज पनि हेर्दाहेर्दै समाप्त भएर जान्छ तथा धातु वास्तविक रूपमा शेष रहन्छ ।

^५अर्थात् जब सत्य र असत्यको आपसमा सामना तथा भिडन्त हुन्छ, तब असत्यलाई यसैप्रकार स्थायित्व तथा स्थिरता प्राप्त हुँदैन, जुनप्रकारले बाढीको धाराको फिंज

व्यर्थ भएर जान्छ ।^१ तर जुन मानिसहरूलाई लाभ पुऱ्याउने कुराहरू छन्, ती धर्तीमा बसिराखेका हुन्छन् ।^२ अल्लाह (तआला) यसैप्रकार उदाहरण दिने गर्छ ।^३

(१८) जुन मानिसहरूले आफ्नो प्रभुका आदेशहरूको पालन गरे, उनीहरूका लागि भलो छ तथा जुन मानिसहरूले त्यसका आदेशको पालना गरेनन्, यदि उनको पांसमा त्यो सबथोक जो धर्तीमा छ बरु त्यसको साथसाथै त्यतिकै अरु पनि होस् त आफ्नो मुक्तिको लागि उनीहरू सबै दिइहाल्नेछन् ।^४ यिनै हुन् जसको लागि नराम्रो हिसाब छ,^५ तथा

النَّاسُ فَبِمَكَثُ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ
يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ ۝

لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمُ الْحُسْنَىٰ
وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُمْ
مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ
لَافْتَدَوْا بِهِ ۖ أُولَٰئِكَ لَهُمْ سُوءُ
الْحِسَابِ ۖ وَمَا لَهُمْ جَهَنَّمَ
وَبِئْسَ الْيَهَادُ ۝

पानीसँग धातुहरूको फिंज, जसलाई आगोमा तताईन्छ, धातुहरूसँग शेष रहँदैन बरु समाप्त तथा नष्ट भईहाल्छ ।

^१अर्थात् यसबाट कुनै लाभ हुँदैन, किनभने फिंज, पानी अथवा धातुसँग शेष रहँदैन बरु विस्तारै-विस्तारै बसिहाल्छ अथवा हावा त्यसलाई उडाएर लैजान्छ । असत्यको तुलना पनि फिंजको जस्तै छ ।

^२अर्थात् पानी, तथा स्वर्ण, चाँदी, तामा, पित्तल आदि यी कुराहरू शेष रहन्छन्, जसबाट मानिसहरू लाभान्वित रहन्छन् । त्यसैप्रकार सत्य शेष रहन्छ, जसको अस्तित्वलाई पनि विनाश छैन तथा जसको लाभ पनि थाई छ ।

^३अर्थात् कुरालाई बुझाउन तथा मस्तिष्कमा राख्नको लागि उपमा तथा उदाहरणहरूको वर्णन हुन्छ, जस्तै यहाँ दुईटा उदाहरण वर्णन गरिए तथा त्यसैप्रकार सूरः अल-वकरःको प्रारम्भमा पाखण्डीहरूका लागि उदाहरणको वर्णन छ । यसैप्रकार सूरः नूर-३९ तथा ४० मा काफिरहरूका लागि दुईटा उपमाहरू छन् तथा हदीसहरूमा पनि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले उदाहरणद्वारा मानिसहरूलाई धेरैजसो कुराहरू बुझाउनु भयो । (विस्तृत जानकारीका लागि हेर्नुस् तफसीर इब्ने कसीर)

^४यो विषय यसभन्दा पहिला पनि दुई-तीन ठाउँहरूमा गुनिसकेको छ ।

^५किनभने उनीहरूसित प्रत्येक साना-ठूला कर्महरूको हिसाब लिइने छ तथा उनको मामिला (जसबाट हिसाबमा प्रतिप्रश्न गरियो, त्यसको बाँचेर निस्कनु कठिन हुनेछ, त्यसलाई दण्ड भएर नै छाड्नेछ) को समतुल्य हुनेछ । यसकारण अगाडी भन्यो उनको ठेगाना नरक हो ।

उनको ठेगाना नरक हो, जुन साह्रै नराम्रो स्थान हो ।

(१९) के त्यो व्यक्ति जो यो ज्ञान राख्दछ कि जुन तपाईंतिर प्रभुको तर्फबाट अवतरित गरिएको छ, त्यो सत्य छ, त्यस व्यक्ति जस्तो हुनसक्छ, जो अन्धो छ । र^१ शिक्षा त यिनै स्वीकार गर्दछन्, जो बुद्धिमानी हुन्छन् ।^२

(२०) जो अल्लाहको दिइएको वचनलाई पूरा गर्दछन् ।^३ तथा वचन भङ्ग गर्दैनन् ।^४

(२१) जो अल्लाह (तआला) ले जुन कुराहरूलाई जोड्नको लागि आदेश दिएको छ, उनी त्यसलाई जोड्दछन् ।^५ तथा उनीहरू आफ्नो प्रभुसित तर्सन्छन् तथा हिसाबको कठोरताको भय राख्दछन् ।

أَفَمَنْ يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ
مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَى
إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ ۝

الَّذِينَ يُؤْفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَلَا
يُنْقِضُونَ الْمِيثَاقَ ۝

وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ
يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ
سُوءَ الْحِسَابِ ۝

^१अर्थात् एउटा त्यो व्यक्ति जो कुरआनको यथार्थता तथा सत्यतामा विश्वास राख्दछ, तथा अर्को अन्धो छ, अर्थात् त्यसलाई कुरआनको सत्यतामा सन्देह छ, के यी दुवै समान हुन सक्दछन् ? प्रश्न, नकारात्मक छ अर्थात् यी दुवै त्यसैप्रकार समान हुन सक्दैनन्, जुनप्रकार फिंज तथा पानी अथवा स्वर्ण, तामा तथा त्यसको फोहरमैला समान हुन सक्दैनन् ।

^२अर्थात् जोसित स्वच्छ हृदय तथा उचित बुद्धि छैन तथा जसले आफ्ना हृदयहरूमा पापहरूका खिया लगाईसकेका छन् तथा आफ्नो बुद्धि भ्रष्ट गरिहालेका छन्, उनी यस कुरआनबाट शिक्षा प्राप्त गर्न सक्दैनन् ।

^३यो बुद्धिमानीहरूका गुणहरूको वर्णन भइराखेको छ । अल्लाहको वचनसित तात्पर्य, त्यसका आदेश (आज्ञा तथा निषेध) हुन्, जसको उनी पालन गर्दछन् । अथवा त्यो वचन हो, जुन वचन (عَهْدٌ أَلَسْتُ) भनिन्छ, जसको विस्तृत विवरण सूरः आराफमा आइसकेको छ ।

^४यसबाट तात्पर्य ती परस्पर सन्धि तथा वचन हुन्, जुन मनुष्य आपसमा एक-अर्कासित गर्दछन् अथवा त्यो जुन उनको तथा उनको प्रभुको मध्ये छ ।

^५अर्थात् सम्बन्ध तथा नाताहरूलाई तोड्दैनन् बरु उनलाई जोड्दछन् तथा आपसमा सम्बन्धको पालन गर्दछन् ।

(२२) तथा उनीहरू आफ्नो प्रभुको प्रसन्नताको लागि धैर्य राख्दछन् ।^१ तथा नमाजहरूलाई निरन्तर स्थापित राख्दछन् ।^२ तथा जे-जति हामीले उनीहरूलाई दिएका छौं, त्यसलाई प्रत्यक्ष रूपले खर्च गर्दछन् ।^३ तथा नराम्रोलाई पनि राम्रोबाट पन्छाउँछन्,^४ उनीहरूकै लागि पारलौकिक निवासस्थान हो ।^५

وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ
وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوْا الزَّكَاةَ
سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيُدْرُونَ بِالحَسَنَةِ
السَّيِّئَةِ ۚ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عُقْبَى
الدَّارِ ۚ

(२३) सधैं रहनको लागि बाग^६ (बगैचा) जहाँ यिनीहरू स्वयं जानेछन् तथा उनका पूर्वज तथा पत्नी एवं सन्तानहरू मध्येबाट पनि जो पुण्य काम गर्नेवाला

جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا ۖ وَمَنْ
صَلَاحٌ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ
وَذُرِّيَّتِهِمْ ۚ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ

^१अल्लाहको अवज्ञा तथा पापहरूबाट बच्दछन् । यो धैर्यको एउटा प्रकार हो । कठिनाई एवं दुखहरूमा धैर्य राख्दछन् । यो दोस्रो प्रकार हो ।

^२उनका सीमाहरू तथा प्रतिबन्ध, मन तथा चित्तले लिइन् एवं निर्धारित नियमानुसार ।

^३अर्थात् जब-जब व्यय गर्नुको आवश्यकता पर्दछ, आफन्ती तथा अरुहरूमा तथा लुकाएर एवं प्रत्यक्ष रूपले व्यय गर्दछन् ।

^४अर्थात् उनीसँग कोही नराम्रो गर्दछ भने उनीहरू त्यसको उत्तर राम्रोपनाले दिन्छन्, अथवा क्षमा तथा विर्सिदिने एवं सहनशीलताले काम लिन्छन् । जसरी अन्य स्थानमा अल्लाह तआलाले आदेश गर्नुभयो :

﴿ادْفَعْ بِالَّذِي فِي أَحْسَنِ مَا إِذَا الَّذِي يَنْتَكُ وَيَنْتَكُ عَدَاوَةً كَانَتْ وَلِيَّ حَسْبٍ﴾

“नराम्रोको उत्तर यसप्रकार देउ, जो राम्रो होस् । (यदि तिमी यस्तो गर्नेछौ भने) त्यो व्यक्ति जुन तिम्रो शत्रु हो, यस्तो भइहाल्नेछ कि जस्तो तिम्रो घनिष्ट मित्र हो । (सूर: हा.मीम.सजद:-३४)

^५अर्थात् जो यी उत्तम चरित्रहरूको पालना गर्ने तथा वर्णित विशेषताहरूले युक्त हुनेछन्, उनको लागि परलोकमा घर छ ।

^६अदनको अर्थ हो स्थायी अर्थात् सधैं रहने बगैचा ।

हुनेछन्,^१ उनका निकट फरिश्ताहरू प्रत्येक द्वारबाट आउनेछन् ।

عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ۝

(२४) (भन्नेछन् कि) तिमीमाथि सलामती (शान्ति) होस्, त्यसको प्रतिफल स्वरूप जुन तिमीले धैर्यले काम गर्‍यो । अतः कति राम्रो परिणाम छ आखिरतको घरको ।

سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ ۝

(२५) तथा जुन मानिसहरू अल्लाहको वचनलाई त्यसको सुदृढता पश्चात तोडिदिन्छन् तथा जुन कुराहरूलाई जोड्न अल्लाहको आदेश छ तिनलाई भङ्ग गरिदिन्छन् तथा धर्तीमा उपद्रव फैलाउँछन्, उनका लागि धिक्कार छ तथा उनका लागि नराम्रो घर छ ।^२

وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ ۚ أُولَٰئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ۝

^१अर्थात् यसप्रकार सद्व्यवहार सम्बन्धिहरूलाई आपसमा एकत्रित गरिदिनेछ, ताकि एक-अर्काको दर्शन गरेर नेत्र शितलता प्राप्त होस्, यहाँसम्मकि तल्लो श्रेणीका स्वर्गवासीलाई पनि उच्च श्रेणी प्रदान गर्नेछ ताकि उनीहरू आफ्ना सम्बन्धिहरूसँग एकत्रित होउन्, भन्यो ।

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ فَأَلَمَتْهُمُ مِنْ عَمَلِهِمْ نَفْسٌ ۚ

“तथा ती मानिसहरू जो ईमान ल्याए तथा उनका सन्तानले ईमानका साथ उनका अनुसरण गरे त हामीले मिलाइदिनेछौं उनका साथ उनका सन्तानलाई तथा उनका कर्महरूबाट हामी केही घटाउने छैनौं ।” (सूरः अल-तूर-२९)

यसबाट जहाँ यो ज्ञान हुन्छ कि चरित्रवान सम्बन्धिहरूलाई अल्लाह तआला, स्वर्गमा एकत्रित गर्नेछ, त्यहीँ यो पनि ज्ञात भयो कि यदि कसैको पासमा ईमान तथा सत्कर्मको पूँजी हुनेछैन, त त्यो स्वर्गमा जाने छैन, चाहे त्यसका अन्य अति नजीकका सम्बन्धि स्वर्गमा गएका होउन्, किनभने स्वर्गमा प्रवेश वंश तथा परिवारको आधारमा होइन, ईमान तथा कर्मको आधारमा हुनेछ ।

مَنْ بَطُلًا بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يَسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ

“जसले त्यसको कर्म पछाडी छोडिदियो, त्यसको वंश उसलाई अगाडी बढाउने छैन ।” (सहीह मुस्लिम किताबुल जिक् वहुआ, बाब फजलिल इज्तेमाअे अला तिलावतिल कुरआन)

^२यो सत्कर्महरूका साथ कुकर्महरूको परिणामको वर्णन गरिदियो ताकि मनुष्य यस परिणामबाट बच्न प्रयत्न गरोस् ।

(२६) अल्लाह (तआला) जसको जीविका चाहन्छ, बढाउँछ तथा घटाउँछ ।^१ यी त संसारको जीवनमा मुग्ध भइहाले ।^२ यद्यपि कि संसार परलोकको तुलनामा अत्याधिक तुच्छ पूँजी हो ।^३

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ
وَيَقْدِرُ وَفَرَحُوا بِالحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَمَا الحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الآخِرَةِ إِلَّا
مَتَاعٌ ۝

(२७) काफिर भन्दछन् कि उनीमाथि कुनै निशानी (चमत्कार) किन अवतरित गरिएन ? जवाफ दिनुस् कि जसलाई अल्लाह विचलित गर्न चाहन्छ, गरिदिन्छ तथा जो उसतिर नतमस्तक हुन्छ, त्यसलाई मार्ग देखाउँछ ।

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ
عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ
يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ
مَنْ أَرَادَ ۝

^१जब काफिर तथा मूर्तिपूजकहरूको लागि यो भन्यो कि उनका लागि नराम्रो घर छ त मनमा यो सन्देह उत्पन्न हुनसक्छ कि संसारमा त उनलाई हरेक प्रकारको सुख प्राप्त छ, त्यसको खण्डनको लागि भन्यो कि सांसारिक साधन तथा व्यावसायको कमी अथवा अधिकता यो अल्लाहको अधिकारमा छ, त्यो आफ्नो इच्छाले तथा कुनै कारणवश (जसलाई मात्र त्यही जान्दछ) कसैलाई अधिक तथा कसैलाई कम दिन्छ । जीविकाको अधिकता यस कुराको प्रमाण होइन कि अल्लाह तआला त्योसित प्रसन्न छ तथा कमीको अर्थ यो होइन कि अल्लाह तआला उसमाथि क्रोधित छ ।

^२कसैलाई यदि संसारको धन अधिक प्राप्त भइराखेको छ कि जबकि त्यो अल्लाहको आज्ञाकारी छ, त यो प्रसन्न तथा निश्चित हुने स्थान होइन, किनभने यो अवसर हो । थाहा छैन कतिखेर यो अवधि समाप्त हुन्छ तथा अल्लाहको पकडमा जकडिन्छ ।

^३हदीसमा वर्णित छ कि संसारको मुल्य परलोकको अपेक्षा यसप्रकार छ जस्तै कोही व्यक्ति आफ्नो औला समुद्रमा चोपेर निकाल्छ, त देख्छ कि समुद्रको जलको अपेक्षा उसको औलामा कति पानी आयो ? (सहीह मुस्लिम किताबुलजन्नः, बाबु फनाइदुनियः व बयानुल हथ यौमल कियामः) एउटा अन्य हदीस मा छ कि रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम कहीं जाँदा बाखाको एउटा मृत बच्चाबाट पास भयो, त त्यसलाई देखेर उहाँले भन्नुभयो :

“अल्लाहको सौगन्ध संसार अल्लाहको निकट यसभन्दा पनि अधिक तुच्छ छ, जति यो मरेको बच्चा आफ्ना स्वामीहरूका निकट त्यस समय तुच्छ थियो, जब उनले त्यसलाई फ्याँके ।” (सहीह मुस्लिम किताबुज्जुहदे वर्रेकाक)

(२८) जो मानिसहरू ईमान ल्याए, उनका हृदय अल्लाहको स्मरण गर्नुबाट शान्ति प्राप्त हुन्छ, स्मरण राख कि अल्लाहको स्मरणले नै शान्ति प्राप्त हुन्छ।^१

الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ۝

(२९) जसले विश्वास गरे तथा जसले पुण्यका कार्य पनि गरे उनीहरूका लागि खुशहाली (समृद्धि) छ।^२ तथा सर्वश्रेष्ठ स्थान छ।

الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَىٰ لَهُمْ وَحَسُنَ مَا يَـُٔو ۝

(३०) त्यसैप्रकार हामीले तपाईंलाई त्यस समुदायमा पठाएका छौं,^३ जसभन्दा पहिला धेरै समुदाय गुजिसकेका छन् कि तपाईं उनीहरूलाई हाम्रो तर्फबाट जुन वह्यी (प्रकाशन) तपाईंमाथि अवतरित छ पढेर सुनाउनुस्, यी अल्लाह कृपालुलाई नकानेवाला हुन्।^४ (तपाईं) भनिदिनुस् कि मेरो प्रभु त त्यही

كَذَٰلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمَمٌ لِّتَشْكُرُوا عَلَيْهِمُ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ

^१अल्लाहको वर्णनबाट तात्पर्य त्यसको एकेश्वरवादको वर्णन हो, जसबाट मूर्तिपूजकहरूका हृदयमा संकोच उत्पन्न हुन्छ, अथवा त्यसको इबादत, कुरआन पढ्नु, ऐच्छिक प्रार्थनाहरू, विन्ति तथा ध्यान लगाउनु हो, जुन ईमानवालाहरूका हृदयको भोजन हो अथवा त्यसका आदेश एवं निर्देशहरूको अनुगमन तथा पालना गर्नु हो, जसविना ईमानवाला तथा अल्लाहसित तर्सनेवाला व्याकूल रहन्छन्।

^२(طوبى) का विभिन्न अर्थ भनिएका छन्, जस्तै पुण्य, पवित्र, चमत्कार, प्रतिस्पर्धा स्वर्गमा विशेष वृक्ष अथवा निर्धारित स्थान आदि। भावार्थ सबैको एउटै छ अर्थात् स्वर्गमा उत्तम स्थान यसको सुख-सुवधा।

^३जुनप्रकार हामीले तपाईंलाई सचेत गर्नेवाला रसूलको रूपमा पठाएका छौं, त्यसैप्रकार तपाईंभन्दा पहिलाका समुदायहरूमा रसूल पठाएका थियौं, उनीहरूलाई पनि यसैप्रकार झुठा भनिएको थियो, जुनप्रकार तपाईंलाई गरियो तथा जुनप्रकार झुठ्लाउनुको परिणामस्वरूप ती समुदाय नाश गरिए, यिनीहरू पनि त्यस परिणामबाट निश्चिन्त रहनु हुँदैन।

^४मक्काका मूर्तिपूजक "रहमान" (कृपानिधि) शब्दबाट धेरै भयभीत हुन्थे, हुदैबियाको सन्धि को अवसरमा जब बिस्मिल्लाह हिरहमानिर्हीमका शब्द लेखिए त उनीहरूले भने कि "रहमान" (कृपानिधि) तथा रहीम (दयालु) के हो ? हामी जान्दैनौं। (इब्ने कसीर)

हो, त्यसबाहेक वस्तुतः कोही पनि पूजाको योग्य छैन,^१ उसैमाथि मेरो भरोसा छ । तथा उसैतिर मेरो आकर्षण छ ।

وَالْيَهُ مَتَابٍ ۝

(३१) तथा यदि (मानौं कि) कुरआनद्वारा पर्वत चलाइदिएको भए अथवा धर्ती टुक्रा-टुक्रा गरिदिएको भए अथवा मृतकहरूसित कुरो गराइदिएको भए (तैपनि उनी ईमान ल्याउने थिएनन्) कुरो यो हो कि सबै कार्य अल्लाहको हातमा छ ।^२ त के ईमानवालाहरू यस कुरालाई जान्दैनन् कि यदि अल्लाह तालाले चाहेको भए सबै मानिसहरूलाई सोभो मार्गमा ल्याइदिन्थ्यो ? काफिरहरूलाई त उनको कुफ्रको परिणाममा सधैं कुनै न कुनै कठोर यातना पुगिराख्नेछ अथवा उनका घरहरूको छिमेकमा अवतरित भइरहनेछ ।^३

وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ
أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كَلِمَةٌ بِهِ
الْمَوْتُ بَلْ لِلَّهِ الْأَمْرُ جَمِيعًا ۖ
أَفَلَمْ يَأْتِئِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ لَوْ
يَشَاءُ اللَّهُ لَهْدَى النَّاسَ جَمِيعًا ۖ
وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ
بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ أَوْ تَحُلُ قَرِيبًا
مِنْ دَارِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ إِنَّ
اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ۝

^१अर्थात् रहमान मेरो त्यो प्रभु हो, जसबाहेक कोही पूज्य छैन ।

^२इमाम इब्ने कसीर भन्दछन् कि प्रत्येक आकाशीय पुस्तकलाई कुरआन भनिन्छ, जुनप्रकार एउटा हदीसमा वर्णित छ कि आदरणीय दाऊद पशुहरूलाई तयार गर्नको लागि आदेश दिन्थे तथा यसै अवधिमा एक पटक कुरआन पढिहाल्थे (सहीह बुखारी किताबुल अम्बिया) यहाँ स्पष्ट कुरो छ कि कुरआनबाट तात्पर्य जबूर हो । आयतको अर्थ यो हो कि यदि अघि कुनै आकाशीय पुस्तक यस्तो अवतरित भएको भए जसलाई सुनेर पर्वत हिंड्न थाल्थे अथवा धर्तीको दूरता पूरा भइहाल्थ्यो अथवा मृतक मानिसहरू बोलिहाल्थे त कुरआन करीममा यो विशेषता यसभन्दा पनि उत्तमरूपले विद्यमान हुन्थ्यो किनभने यो चमत्कार तथा भाषा शैलीमा अधिका सवै पुस्तकहरूभन्दा उच्च छ । तथा केहीले यसको भावार्थ यो वर्णन गरेका छन् कि यदि यस कुरआनद्वारा यी चमत्कार प्रकट भएको भए, तैपनि यी काफिर ईमान ल्याउँदैनथे, किनभने ईमान ल्याउनु (विश्वास गर्नु) अथवा नल्याउनु यो अल्लाहको इच्छामा निर्भर छ । चमत्कारहरूमाथि होइन । यसैले आदेश भयो कि सबै कार्य अल्लाहकै हातमा छ ।

^३जुन उनको दृष्टि तथा ज्ञानमा अवश्य आउनेछ ताकि उनीहरू शिक्षा ग्रहण गर्न सकून् ।

यहाँसम्मकि अल्लाहको वचन आइपुग्नेछ।^१
निःसन्देह अल्लाह तआला वचन भङ्ग गर्दैन।

(३२) तथा निःसन्देह तपाईंभन्दा अधिका
पैगम्बरहरूसँग उपहास गरिएको थियो तथा
मैले पनि काफिरहरूलाई छूट दिएको थिए,
अनि अन्ततः उनीहरूलाई समातिहालेको थिए,
त मेरो प्रकोप कस्तो रह्यो ?^२

وَلَقَدْ اسْتَهْزَيْتُمْ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ
فَأَمَلَيْتُمُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ أَخَذْتَهُمْ
فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ۝

(३३) अथवा त्यो अल्लाह जो दृष्टि
राख्दछ, प्रत्येक व्यक्तिद्वारा गरिएको
कर्ममाथि,^३ उनीहरूले अल्लाहका साभेदार
ठहराएका छन्, भनिदिनुस् अलि तिनका
नाम त लेऊ,^४ के

أَقِمْنَ هُوَاقِيئِمٌ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا
كَسَبَتْ ۖ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ قُلُ
سُؤُهُمْ ۖ أَمْ تُنْتَوْنَهُ بِمَا لَا يَعْلَمُ

^१अथवा केयामत (प्रलय) आइहालोस् अथवा मुसलमानहरूलाई पूर्ण विजय तथा
अधिकार प्राप्त भइहालोस्।

^२हदीसमा वर्णित छ।
إِنَّ اللَّهَ لَيُمْلِي لِلظَّالِمِ حَتَّىٰ إِذَا أَخَذَهُ لَمْ يَفْلِتْهُ

“अल्लाह तआला अत्याचारीहरूलाई अवसर दिदैजान्छ, यहाँसम्मकि जब
तिनलाई समात्छ, त फेरि छोड्दैन।”

यस पश्चात नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले यो कुरआनको आयत पढ्नुभयो।

﴿وَكَذَٰلِكَ أَخَذَ رَبُّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرْآنَ وَهِيَ ظِلْمَةٌ ۚ إِنَّ أَخَذَهُ لَإِيَّكُمْ شِدِيدٌ ۚ﴾

“यसैप्रकार तिम्रो प्रभुको पकड छ, जब त्यसले अत्याचार गर्ने वस्तीहरूलाई
समात्छ। निःसन्देह त्यसको पकड अत्यन्त कडा एवं कठोर छ।” (सहीह
बुखारी तफसीर सूरः हूद तथा सहीह मुस्लिम किताबुल बिर्रे, बाब तहरिमिज्जुलम)

^३यहाँ यसको उत्तर लिप्त छ। अर्थात् के त्यो यी भूठा देवताहरू समान हुनसक्छ,
जसको यिनीहरू पूजा गर्दछन्, जो कसैलाई लाभ पुर्‍याउन अथवा न हानि पुर्‍याउनको
शक्ति राख्दैनन्, न उनीहरूले देख्दछन् न उनीहरूले बुद्धि तथा समझ राख्दछन्।

^४अर्थात् हामीहरूलाई पनि भन ताकि उनीहरूलाई चिन्न सकौं। यसकारण कि उनको
कुनै वास्तविकता नै छैन। यसकारण अगाडी भने के तिम्री अल्लाहलाई ती कुराहरू
बताउँछौ, जुन त्यो धर्तीमा जान्दैन-जान्दैनन्, अर्थात् उनको अस्तित्व नै छैन।

तिमीले अल्लाहलाई ती कुराहरू बताउँछौ, जुन त्यो धर्तीमा जान्दैन-जान्दैन, अथवा सतही कुरामात्र बनाइराखेका छौ,^१ वास्तविक कुरा यो हो कि कुफ्र गर्नेहरूका लागि उनको आडम्बरका कुरा नै राम्रा लाग्दछन्।^२ तथा उनी सत्य-मार्गबाट रोकिएका छन्, तथा जसलाई अल्लाहले मार्ग-विचलित गर्दछ, त्यसलाई मार्ग दर्शाउने कोही छैन।^३

فِي الْأَرْضِ أَمْ بِظَاهِرٍ مِنَ الْقَوْلِ
بَلْ زَيْنٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرَهُمْ
وَصُدُّوا عَنِ السَّبِيلِ وَمَنْ يُضِلِلِ
اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مَّارٍ ۖ

यसकारण कि यदि धर्तीमा उनको अस्तित्व भएको भए त अल्लाह तआलाको ज्ञानमा अवश्य हुन्थ्यो, उसबाट कुनै कुरा लुकेको छैन।

^१यहाँ (ظاهر) (जाहिर) कल्पनाको अर्थमा छ अर्थात् यी केवल उनका काल्पनिक कुरा हुन्। अर्थ यो हो कि तिमी यी मूर्तिहरूको पूजा यस कल्पनाबाट गर्दछौ कि यिनी लाभ-हानि पुर्‍याउन सक्दछन् तथा तिमीले उनका नाम पनि देवता राखेका छौ। यद्यपि यी नामहरू तिम्रा तथा तिम्रा पूर्वजबाट राखिएका हुन् जसको कुनै प्रमाण अल्लाहले अवतरित गरेको छैन। यिनीहरू मात्र कल्पना तथा मनपरी गर्छन्। (सूर: अल-नज्म-२३)

^२छलबाट तात्पर्य, उनको ती पथभ्रष्ट विश्वासका कर्म हुन्, जसमा शैतानले उनलाई फँसाएर राखेको छ, शैतानले पथ-भ्रष्टतामाथि पनि आकर्षक आवरण चढाइएको छ।

^३जुनप्रकार अन्य स्थानमा छ।

﴿وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا﴾

“जसलाई अल्लाह पथ-विचलित गर्न विचार गर्छ, त तिमी अल्लाहबाट उसको लागि केही अधिकार राख्दैन।” (सूर: अल-मायद:-४९) तथा भन्यो :

﴿إِنْ تَحَرَّصَ عَلَى هُدَاهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ ۖ وَمَالَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ﴾

“यदि तिमी उनको मार्ग-दर्शनको इच्छा राख्दछौ भने (याद राख) अल्लाह तआला त्यसलाई मार्ग-दर्शन प्रदान गर्दैन, जसलाई त्यो पथभ्रष्ट गर्दछ तथा उनको कुनै सहायता हुनेछैन।” (सूर: अल-नहल-३७)

(३४) उनीहरूका लागि सांसारिक जीवनमा पनि दुख छ,^१ तथा आखिरत (परलोक) को यातना त अत्याधिक कठोर छ ।^२ तथा उनीहरूलाई अल्लाहको क्रोधबाट बचाउने कोही छैन ।

لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ
الْآخِرَةِ أَشَقُّ وَمَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ
مِنْ وَاقٍ ۝

(३५) त्यस स्वर्गको विशेषता जसको वचन परहेजगारहरूलाई दिइएको छ, यो हो कि त्यसमा नहरहरू बगिराखेका छन् । त्यसका फल सधैं रहने छन् तथा त्यसका छायाँ पनि । यो हो प्रतिफल परहेजगारहरू (जितेन्द्रहरू) को,^३ तथा काफिरहरूको परिणाम नरक हो ।

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلُّهَا
دَائِمٌ وَظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ
اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ ۝

(३६) तथा जसलाई हामीले किताब प्रदान गरेका छौं,^४ उनीहरू त जे-जति तपाईंमाथि अवतरित गरिन्छ, त्यसबाट

وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَفْرَحُونَ
بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمِنَ الْأَحْزَابِ

^१यसबाट तात्पर्य हत्या तथा बन्दी बनाउनु हो, जुन मुसलमानहरूसँगको युद्धमा ती काफिरहरूको भागमा आउँछ ।

^२जुनप्रकार नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले पनि (لَعَنَ) गर्ने जोडासित भन्नुभएको थियो ।
إِنَّ عَذَابَ الدُّنْيَا أَهْوَنُ مِنْ عَذَابِ الْآخِرَةِ

“सांसारिक यातना परलोकको यातनाभन्दा अत्याधिक सहज छ ॥” (सहीह मुस्लिम किताबुल लेआन) यसको अतिरिक्त सांसारिक यातना (जस्तोसुकै तथा जतिपनि होस्) अस्थायी तथा सामयिक छ, तथा परलोकको यातना स्थाई छ । त्यसमा कमी तथा अन्त छैन । यसवाहेक नरकको आगो सांसारिक आगोभन्दा उनन्सत्तरी गुना अधिक गरम छ । तथा यसैप्रकार अन्य कुराहरू छन्, यसकारण यातनाको तीब्रतामा के सन्देह हुनसक्दछ ।

^३काफिरहरूको दुष्परिणामको उपरान्त ईमान भएकाहरूका अति उत्तम परिणामको पनि वर्णन गरियो ताकि स्वर्गको प्राप्तिको लागि अभिलाषा तथा रुचि उत्पन्न होस्, यस स्थानमा इमाम इब्ने कसीरले स्वर्गका सुख, सुविधाहरू तथा उनका विशेष महत्वमा आधारित हदीसहरूको वर्णन गर्नुभएको छ, जसलाई त्यहाँ देखियोस् ।

^४यसबाट तात्पर्य मुसलमान हुन् तथा अर्थ हो जो कुरआनका आदेशानुसार कर्म गर्दछन् ।

प्रसन्न हुन्छन्^१ तथा अन्य सम्प्रदाय त्यसका केही कुराहरूलाई अस्वीकार गर्दछन् ।^२ तपाईं घोषणा गरिदिनुस् कि मलाई त केवल यही आदेश दिइएको छ कि म अल्लाहको उपासना गरुं तथा त्यससँग साभ्नीदार न बनाऊ, म उसैतिर आमन्त्रित गरिराखेको छु तथा उसैतिर म फर्कनछु ।

(३७) तथा यसैप्रकार हामीले यस कुरआनलाई अरबी भाषाको आदेश अवतरित गरेका छौं ।^३ तथा यदि तपाईंले उनका इच्छाहरू^४को अनुगमन गर्नुभयो । यस पश्चात जबकि तपाईंको पासमा ज्ञान आइसकेको छ ।^५ त अल्लाहका (यातनाहरू) बाट

مَنْ يُنْكِرْ بَعْضَهُ ۖ قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا أَشْرِكَ بِهِ ۖ إِلَيْهِ أَدْعُوا وَإِلَيْهِ مَابِ ۝

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا ۖ وَلَئِنْ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ ۝

^१अर्थात् कुरआनको सत्यताको प्रमाण तथा साक्ष्य देखेर अझ प्रसन्न हुन्छन् ।

^२यसबाट तात्पर्य यहूदी, इसाई, काफिर तथा मूर्तिपूजक हुन् । केही ज्ञाताहरूका निकट पुस्तकबाट तात्पर्य तौरात तथा इंजील हो, यिनीहरूमध्ये जो मुसलमान भए, उनीहरू प्रसन्न हुन्छन् तथा अस्वीकार गर्नेवाला ती यहूदी तथा इसाई हुन्, जो मुसलमान भए ।

^३अर्थात् जुनप्रकारले तपाईंभन्दा अधिका रसूलहरूमाथि पनि स्थानीय भाषामा पुस्तकहरू अवतरित गरिए । त्यसैप्रकार तपाईंमाथि कुरआन हामीले अरबी भाषामा उतारेका छौं, यसकारण कि तपाईंका प्रथम सम्बोधित अरबी मानिसहरू हुन्, जो मात्र अरबी भाषा जान्दछन् । यदि यो कुरआन कुनै अन्य भाषामा अवतरित भएको भए यो उनका समझभन्दा बाहिरको कुरा हुन्थ्यो तथा मार्गदर्शन प्राप्त गर्नुमा यिनीहरूका लागि बहाना हुन्थ्यो । हामीले कुरआनलाई अरबी भाषामा अवतरित गरेर यो बहाना पनि हटाइदियौं ।

^४यसबाट तात्पर्य अहले किताबका केही आकांक्षाहरू हुन्, जसलाई उनीहरू चाहन्थे कि अल्लाहका अन्तिम रसूल अप्नाउन् जस्तै बैतुल मोकद्दसलाई स्थाई "किबला" बनाइराख्नु तथा उनको अन्धविश्वासहरूको विरोध नगर्नु आदि ।

^५यसबाट तात्पर्य त्यो ज्ञान हो जुन वह्यी (प्रकाशना) द्वारा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई प्रदान गरिएको छ, जसमा अहले किताबका अन्धविश्वासहरूको वास्तविकता पनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममा प्रकट गरियो ।

तपाईंको न कोही पक्षधर हुनेछ तथा न रक्षक ।^१

(३८) तथा हामीले तपाईंभन्दा पूर्व धेरै रसूलहरू पठाइसकेका छौं तथा हामीले ती सबैलाई पत्नी तथा सन्तान भएका बनाएका थियौं ।^२ यो कुनै रसूलबाट हुन सक्दैन कि कुनै निशानी अल्लाहको आज्ञा बिना ल्याओस् ।^३ प्रत्येक निर्धारित वचनको एउटा लिखित छ ।^४

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ
وَجَعَلْنَا لَهُمُ آزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً
وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ
بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ
كِتَابٌ ۝

^१यो वास्तवमा मुसलमानहरूका धार्मिक ज्ञान भएकाहरूका लागि चेतावनी हो कि उनी संसारको अस्थायी लाभको लागि कुरआन तथा हदीसका स्पष्ट आदेशहरूको तुलनामा मानिसहरूका भावनाको पछाडी नलागून्, यदि उनीहरू यस्तो गर्नेछन् भने उनलाई अल्लाहको यातनाबाट बचाउने कोही हुनेछैन ।

^२अर्थात् तपाईं सहित जति पनि रसूल तथा नबी आए, सबै मानव पुरुष थिए, जसका परिवार तथा वंश थिए तथा पत्नी एवं सन्तान थिए, उनीहरू फरिश्ता थिएनन् तथा न मनुष्यको रूपमा कुनै ज्योतिबाट उत्पन्न सृष्टि थिए । बरु मनुष्यको श्रेणीबाट नै थिए, किनभने यदि फरिश्ता भएको भए त मनुष्यको लागि उनीसित निकट हुनु तथा लगाव राख्न सक्नु सम्भव थिएन, जसबाट उनलाई पठाउनुको मुख्य उद्देश्य नै समाप्त हुन्थ्यो तथा यदि ती फरिश्ता मनुष्यको रूपमा भएको भए त संसारमा उनको न परिवार न वंश हुन्थ्यो तथा न उनका पत्नी तथा सन्तान हुन्थे । यसबाट ज्ञात हुन्छ कि सबै नबी श्रेणीको आधारमा मनुष्यको नै थिए, मनुष्यको रूपमा फरिश्ता अथवा कुनै ज्योतिबाट उत्पन्न सृष्टि थिएन ।

^३अर्थात् चमत्कारलाई प्रदर्शित गर्नु रसूलहरूको वशमा छैन कि जब उनीसित माँग गरिन्छ त उनले त्यसलाई प्रदर्शित गरिदिन्छन् । बरु पूर्णतः अल्लाहकै वशमा छ, त्यो आफ्नो इच्छा तथा ज्ञान अनुसार निर्णय गर्दछ कि चमत्कारको आवश्यकता छ अथवा छैन ? तथा यदि छ भने कुन प्रकारले देखाउने ?

^४अर्थात् अल्लाह तआलाले जुन कुराको पनि वायदा (वाचा) गरेको छ, त्यसको एउटा समय निर्धारित छ, त्यस निर्धारित समयमा त्यो अवश्य व्यक्त हुनेछ, किनभने अल्लाहको वचन भङ्ग हुँदैन । तथा केही विद्वान भन्दछन् कि वाक्यमा प्रथम अर्थलाई पछि पारिदिइएको छ । मूल वाक्य (لِكُلِّ كِتَابٍ أَجَلٌ) हो । तथा अर्थ यो हो कि प्रत्येक विषय, जसलाई अल्लाहले लेखिसकेको छ, त्यसको एउटा निर्धारित समय छ । अर्थात् मामला काफिरको इच्छा तथा आकांक्षामा छैन बरु मात्र अल्लाहको इच्छामा निर्भर छ ।

(३९) अल्लाहले जे चाहन्छ, मिटाईदिन्छ तथा जे चाहन्छ सुरक्षित राख्दछ, सुरक्षित पुस्तक (लौहे महफूज) उसैको पासमा छ ।^१

يَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ ۚ
وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ ۝

(४०) तथा उनीसित गरिएका वचनहरू मध्ये कुनै यदि हामीले तपाईंलाई देखाइदिन्छौं अथवा तपाईंलाई

وَأِنْ مَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي
نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَقَّيَنَّكَ فَإِنَّنَا

यसको एउटा अर्थ त यो हो कि त्यसले जुन आदेश चाहन्छ, निरस्त गरिदिन्छ तथा जुनलाई चाहन्छ शेष राख्दछ, अर्को अर्थ यो हो कि उसले जे भाग्यमा लेखेको छ, त्यसमा त्यो परिवर्तन गर्दैरहन्छ, त्यसको पासमा सुरक्षित पुस्तक छ, जसको पुष्टि केही हदीसहरूबाट हुन्छ । जस्तो एउटा हदीसमा वर्णित छ कि

“मनुष्य पापहरूका कारण जीविकाबाट बन्धित गरिन्छ, प्रार्थनाबाट भाग्य परिवर्तन हुन्छ तथा सम्बन्धिहरूसँगको सद्भावबाट आयुमा बृद्धि हुन्छ ।”
(मुसनद अहमद भाग ५, पृष्ठ २७७)

केही सहाबीहरू (रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका साथीहरू) बाट यो प्रार्थना उद्धृत छ ।

اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ كَتَبْتَنَا أَشْقِيَاءَ فَأُمَحِّنَا سَعْدَاءَ وَإِنْ كُنْتَ كَتَبْتَنَا سَعْدَاءَ فَأَثْبِتْنَا، فَإِنَّكَ تَمُحُو مَا شَاءَ وَتُثَبِّتُ وَعِنْدَكَ أُمُّ الْكِتَابِ

आदरणीय उमरसित सम्बन्धित यो कथन छ कि काअबाको परिक्रमाको समय रुँदै यो दुआ पढ्दथे । (इब्ने कसीर)

“हे अल्लाह ! यदि तिमीले ममाथि दूर्भाग्य तथा पाप लेखिसकेका छौ भने त्यसलाई मेटाइदेउ, यसकारण कि तिमी जे चाहन्छौ मेटाउन सक्छौ तथा जे चाहन्छौ शेष राख्न सक्छौ, तिम्रो पासमा नै सुरक्षित पुस्तक छ, तसर्थ तिमी दूर्भाग्यलाई सौभाग्यमा तथा क्षमामा बदलिदेउ ।”

यस भावमाथि यो आलोचना पनि हुनसक्छ कि हदीसमा त यो वर्णन छ ।
(جَفَّ الْقَلَمُ بِمَا هُوَ كَاوٍ)

“जे-जति हुने भएको छ, कलम त्यसलाई लेखेर सुकिसकेको छ ।” (सहीह बुखारी संख्या ५०७६)

यसको उत्तर यो हो कि उसको यो परिवर्तन पनि भाग्यमा लेखिएको निर्णयको आधारमा छ । (फतहुल कदीर)

हामीले मृत्यु प्रदान गर्दछौं, त तपाईंमाथि मात्र पुन्याइदिने जिम्मेवारी छ । हिसाब त हामीले लिनुछ ।

(४१) के उनीहरूले देखेनन् कि हामीले धर्तीलाई त्यसका किनाराहरूबाट घटाउँदै आइराखेका छौं ?^१ अल्लाह आदेश गर्दछ तथा कोही त्यसको आदेशलाई पछाडी पार्न सक्ने छैन,^२ त्यो हिसाब लिन तीव्र छ ।

(४२) तथा उनीभन्दा अधिका मानिसहरूले पनि आफ्नो छलकपटमा कमी गरैका थिएनन् तर सबै व्यवस्था अल्लाहकै हो,^३ जुन व्यक्तिले जे-जति गरिराखेको छ, अल्लाहको ज्ञानमा छ ।^४ काफिरहरूलाई अहिले ज्ञात भइहाल्नेछ कि त्यस लोक (परलोक) को प्रतिफल कसको लागि छ ?

(४३) तथा यी काफिरहरू भन्दछन् कि तपाईं अल्लाहको रसूल हुनुहुन्न । (तपाईं) उत्तर दिनुस् कि म तथा तिमी बीच अल्लाह साक्षीको रूपमा

عَلَيْكَ الْبَلَاءُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ ⑤

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا وَاللَّهُ يَكْتُمُ لَنَا مَعْصِيَةَ كَيْفِهِ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ⑥

وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ وَسِعَعَتْ الْكَفْرُ لِلْكَافِرِينَ عُقُوبَى الدَّارِ ⑦

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا قُلْ كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي

^१अर्थात् अरबको धर्ती मूर्तिपूजकहरूका लागि क्षण-क्षण संकुचित भइराखेको छ तथा इस्लामको प्रभाव तथा उत्थान भइराखेको छ ।

^२अर्थात् कोही पनि अल्लाहका आदेशहरूलाई रद्द गर्न सक्दैन ।

^३अर्थात् मक्काका मूर्तिपूजकहरूभन्दा अधि पनि मानिसहरूले रसूलहरूसँग छलकपट गर्दै आइरहेका छन्, परन्तु अल्लाहको योजनाको अगाडी तिनका कुनै छल तथा कपट सफल हुन पाएन, त्यसैप्रकार भविष्यमा पनि तिनको कुनै छल तथा कपट अल्लाहका योजनाहरू समक्ष सफल हुनेछैन ।

^४त्यसले त्यस अनुसार पुरस्कार तथा दण्ड दिनेछ, राम्रा कर्म गर्नेवालाहरूलाई राम्रो प्रतिफल तथा कुकर्महरूलाई उनका कुकर्महरूको दण्ड ।

पर्याप्त छ ।^१ तथा त्यो जोसँग किताबको ज्ञान छ ।^२

وَيُؤَيِّنُكُمْ لِمَا مِّنْ عِندَهُ عِلْمَ الْكِتَابِ ۝

सूरतु इब्राहीम-१४

سُورَةُ اِبْرٰهِيْمَ

सूर: इब्राहीम मक्कामा उत्तरेको तथा यसमा ५२ आयत तथा ७ रूकूअ छन् ।

शुभारम्भ अल्लाहको नामबाट जो अत्यन्त कृपालु तथा दयालु छ ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ۝

(१) अलिफ. लाम. रा यो सर्वश्रेष्ठ पुस्तक हामीले तपाईंतिर अवतरित गरेका छौं ताकि तपाईंले मानिसहरूलाई अन्धकार बाट प्रकाशतिर ल्याउन सक्नुहोस्^३ तिनका

الَّذِينَ كُتِبَ لَهُمُ الْكِتَابُ إِنَّا نُنَزِّلُكَ إِلَيْكَ لِنُخْرِجَ
النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ۝

^१अतः त्यो जान्दछ कि म त्यसको रसूल तथा त्यसको सन्देशको आमन्त्रण दिनेवाला हूँ तथा तिमी भूटा हो ।

^२किताबसित तात्पर्य वास्तविक पुस्तक हो तथा तात्पर्य तौरात तथा इंजीलको ज्ञान हो अर्थात् अहले किताबमा तिनीहरू जो मुसलमान भइहालेका छन्, जस्तो अब्दुल्लाह विन सलाम, सलमान फारसी तथा तमीमदारी इत्यादि अर्थात् यो पनि जान्दछन् कि म अल्लाहको रसूल हूँ । अरबका मूर्तिपूजक विशेष समस्याहरूबारे अहले किताबसित मन्त्रणा गर्दथे तथा उनीसित सोध्थे, अल्लाह तआलाले उनलाई मार्गदर्शन प्रदान गर्‍यो कि अहले किताब जान्दछन्, उनीसित तिमी सोध । तथा केही विद्वानहरू भन्छन् कि किताबसित तात्पर्य कुरआन हो तथा किताबको ज्ञान राख्ने व्यक्तिहरू मुसलमान हुन् तथा केही विद्वानहरूले किताबसित तात्पर्य सुरक्षित पुस्तक लिएका छन् । अर्थात् जोसँग सुरक्षित पुस्तकको ज्ञान छ अर्थात् अल्लाह तआला परन्तु प्रथम भावार्थ अधिक उपयुक्त छ ।

^३जुनप्रकार अन्य स्थानमा अल्लाह तआलाले भन्यो:

﴿هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَىٰ عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾

“त्यही अस्तित्व जो आफ्नो भक्तमाथि स्पष्ट निशानीहरू अवतरित गर्दछ ताकि त्यसले तिमीलाई अन्धकारबाट प्रकाशतिर निकालेर ल्याओस् ।” (सूर: अल-हदीद-९)

प्रभुको आदेशबाट,^१ शक्तिमान, प्रशंसित अल्लाहको मार्गतिर ।

يَا ذِينَ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ
الْحَمِيدِ ۝

(२) त्यो अल्लाहकै हो, जे-जति आकाशहरू तथा धर्तीमा छ । तथा काफिरहरू (कृतघ्नहरू) का लागि घोर यातनाको बिपत्ति छ ।

اللَّهُ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ مُوَوَّلٌ لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ
شَدِيدٍ ۝

(३) जो आखिरत (परलोक) को तुलनामा सांसारिक जीवनको मोह गर्दछन् तथा अल्लाहको मार्गबाट रोक्दछन् तथा त्यसमा बाझोपना उत्पन्न गर्न चाहन्छन्,^२ यिनीहरू नै घोर विचलन (पथ-भ्रष्टता) मा छन् ।^३

الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا
عَلَى الْآخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ
اللَّهِ وَيَبِغُونَهَا بِئْسَ الْأُولَئِكَ فِي
صُلُبٍ بَكِيدٍ ۝

(४) तथा हामीले प्रत्येक नबी (सन्देशवाहक) लाई त्यसको सामुदायिक (राष्ट्रिय) भाषामा नै पठाएका छौं ताकि उनका समक्ष स्पष्टरूपले वर्णन

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا
بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ

﴿ اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ۝ ﴾

“अल्लाह तआला ईमानवालाहरूको मित्र हो, त्यो उनीहरूलाई अन्धकार बाट निकालेर प्रकाशतिर ल्याउँछ ।” (सूर: अल-बकर:-२५७)

^१अर्थात् पैगम्बर (ईशदूत) को काम प्रकाशको मार्ग देखाउनु हो, यदि कोही त्यसलाई अपनाउँदछ, त यो केवल अल्लाहको आदेश तथा इच्छाले हुन्छ किनभने मूल मार्ग-दर्शक त्यही हो । त्यसको इच्छा यदि छैन भने पैगम्बरले चाहे जति शिक्षा-दीक्षा देउन्, मानिसहरू प्रकाशको मार्ग अपनाउन तयार हुँदैनन्, जसका कैयन् उदाहरण पूर्वका नबीहरूमा छन् तथा स्वयं नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले आफ्नो तीव्र इच्छाका बावजूद आफ्ना प्रिय काका तालिबलाई मुसलमान गर्न सकेनन् ।

^२त्यसको एउटा अर्थ यो भयो कि इस्लामको शिक्षामा मानिसहरूमा नराम्रो धारणा उत्पन्न गराउनको लागि त्रुटिहरू निकाल्न प्रयत्न गर्नेछन् तथा त्यसलाई कुरूप बनाएर प्रस्तुत गर्दछन् । अर्को अर्थ यो हो कि आफ्ना आकांक्षाहरू अनुसार यसमा परिवर्तन गर्न चाहन्छन् ।

^३यसकारण कि उनीहरूमा वर्णित विभिन्न दोष एकत्रित भइहालेका छन् । जस्तो परलोकको अपेक्षा संसारलाई महत्व दिनु, अल्लाहको मार्गबाट मानिसहरूलाई रोक्नु तथा इस्लाम धर्ममा त्रुटि खोज्नु ।

गरिदेओस् ।^१ अल्लाह जसलाई चाहन्छ
मार्ग-विचलित गर्दछ तथा जसलाई चाहन्छ
मार्ग देखाउँछ, त्यो प्रभावशाली तथा
विज्ञानी छ ।^२

اللَّهُ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ
وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝

(५) (स्मरण गर जबकि) हामीले मूसालाई
निशानीहरू दिएर पठायौं कि तिमी आफ्नो
समुदायलाई अन्धकारबाट प्रकाशमा निकाल,^३
तथा उनीहरूलाई अल्लाहको उपकार
स्मरण गराउ ।^४ यसमा प्रत्येक धैर्यवानका
लागि निशानीहरू (लक्षण) छन् ।^५

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا أَنْ
أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ
وَذَكِّرْهُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ إِنَّ فِي
ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ۝

^१अनि जब अल्लाह तआलाचे संसारका मानिसहरूमाथि यो उपकार गर्‍यो कि
त्यसले उनका मार्ग-दर्शनका लागि किताबहरू अवतरित गर्‍यो तथा रसूल पठायो,
त यस उपकारलाई यसप्रकार पूर्ण गर्‍यो कि प्रत्येक रसूललाई सामुदायिक
(जातीय) भाषामा पठायो ताकि कसैलाई प्रकाशको मार्ग बुझ्न कठिनाई नहोस् ।

^२तर यस वर्णन तथा व्याख्याका उपरान्त मार्गदर्शन उसैलाई प्राप्त हुनेछ, जसलाई
अल्लाह चाहन्छ ।

^३अर्थात् जसरी, हे मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ! हामीले तपाईंलाई
तपाईंको समुदायतिर पठायौं तथा किताब अवतरित गर्‍यौं, ताकि तपाईं (सल्लल्लाहु
अलैहि वसल्लम) आफ्नो समुदायलाई कुफ्र तथा मूर्तिपूजाको अन्धकारबाट निकालेर
ईमानको प्रकाशतिर ल्याउनुहोस्, त्यसैप्रकार मूसालाई पनि हामीले चमत्कार
तथा तर्क प्रदान गरेर उनको समुदायतिर पठायौं ताकि उनले उनीहरूलाई कुफ्र
तथा अज्ञानको अन्धकारबाट निकालेर ईमानको प्रकाश प्रदान गरून् । “आयत”
सित तात्पर्य चमत्कार हुन् जुन मूसा अलैहिस्सलामलाई प्रदान गरिएका थिए
अथवा ती नौ चमत्कार जसको वर्णन सूरः बनी इस्राईलमा गरिएको छ ।

^४(أَيَّامُ اللَّهِ) बाट तात्पर्य अल्लाहका ती उपकार हुन् जुन इस्राईलका सन्तानमाथि
गरिए, जसको विस्तृत वर्णन अधि कैयन् पटक आइसकेको छ । अथवा (وَقَائِمْ أَيَّامَ)
घटनाहरूको अर्थमा छ अर्थात् ती घटनाहरूबारे उनलाई स्मरण गराउ, जसबाट
यिनी गुज्रिसकेका छन्, जसमा अल्लाह तआलाका विशेष उपकार भए जसमध्ये
केहीको वर्णन यहाँ आइराखेको छ ।

^५धैर्य तथा कृतज्ञता यी दुई प्रमुख गुण हुन् तथा ईमानको आधार यिनैमाथि छ ।
यसकारण यहाँ यी दुईटाको वर्णन गरिएको छ, दुबै अतिशयोक्तिको रूपमा छन् । (صَبَّارٌ)
अत्याधिक धैर्य राख्ने, (شَكُورٌ) अत्याधिक कृतज्ञता प्रकट गर्ने तथा धैर्यलाई कृतज्ञताभन्दा
पहिला राखिएको छ । यसकारण कि (شَكُورٌ) (कृतज्ञता) धैर्यकै फल हो । हदीसमा

(६) तथा जति खेर मूसाले आफ्नो समुदायसित भनें कि अल्लाहका ती उपकार स्मरण गर, जुन उसले तिमीमाथि गरेको छ, जबकि उसले तिमीहरूलाई फिरऔनका साथीहरूबाट मुक्त गर्‍यो, जसले तिमीलाई निकै दुख पुर्याउँथे । तिम्रा छोरोहरूको हत्या गर्दथे तथा तिम्रा छोरीहरूलाई जीवित छाडिदिन्थे, यसमा तिम्रो प्रभुको तर्फबाट तिमीमाथि ठूलो उपकार थियो ।^१

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ أَنْجَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَ كُمُ سُوءَ الْعَذَابِ وَيُذَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِّنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ⑥

(७) तथा जब तिम्रो प्रभुले तिमीलाई सावधान गरिदियो,^२ कि यदि तिमी कृतज्ञता व्यक्त गर्दछौ भने निःसन्देह म तिमीलाई अधिक प्रदान गर्नेछु ।^३ तथा यदि तिमी कृतघ्न हुनेछौ भने निश्चय मेरो प्रकोप कठोर छ ।^४

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ ⑦

रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, मोमिनको कुरो पनि विचित्र छ । अल्लाह तआला यसको लागि जुन कुराको पनि निर्णय गर्दछ, त्यो त्यसको पक्षमा राम्रो हुन्छ, यदि उसलाई दुख पुग्छ तथा त्यो धैर्य राख्दछ त यो पनि त्यसको पक्षमा श्रेष्ठ छ तथा यदि उसलाई कुनै प्रसन्नता प्राप्त हुन्छ, त्यो त्यसमाथि अल्लाहको आभारी हुन्छ, त यो पनि यसको पक्षमा उत्तम छ ।” (सहीह मुस्लिम किताबुल जोहद बाब “अल-मोमिन अम्रोहु कुल्लहु खैर”

^१अर्थात् जसरी यो निकै ठूलो परीक्षा थियो, त्यसबाट मुक्ति अल्लाहको निकै ठूलो उपकार थियो । यसैकारण केही अनुवादकहरूले (بلاء) को अनुवाद परीक्षा तथा केहीले उपकार गरेका छन् ।

^२ (تأذَّن) को अर्थ (أعلمكم بوعده لكم) त्यसले आफ्नो वायदा: (वाचा) का साथ तिमीलाई सतर्क तथा सचेत गरिदिएको छ । तथा यो पनि सम्भव छ कि यो सौगन्धको अर्थमा छ, अर्थात् जब तिम्रो प्रभुले आफ्नो मान-मर्यादा तथा महिमाको सौगन्ध खाएर भन्यो । (इब्ने कसीर)

^३अल्लाहको कृपामाथि कृतज्ञ हुँदा भन् अधिक कृपाहरू प्रदान गर्दछ ।

^४यसको अर्थ यो भयो कि कृतघ्नता अल्लाहलाई अत्याधिक अप्रिय छ, जसको लागि उसले कठोर यातनाको चेतावनी दिएको छ । यसकारण नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले पनि भन्नुभयो कि स्त्रीहरूको बहुसंख्यक आफ्ना पतिहरूको

(८) तथा मूसाले भने कि यदि तिमी सबै तथा धर्तीमा निवास गर्ने सबै मानिसहरू अल्लाहप्रति कृतज्ञता गरून्, तैपनि अल्लाह महान तथा प्रशंसा योग्य छ ।^१

وَقَالَ مُوسَىٰ إِنَّ تُكْفَرُوا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ۖ فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَبِيدٌ ۝

(९) के तिम्रो पासमा तिम्रा पूर्वका मानिसहरूका समाचार आएनन् ? अर्थात् नूहको समुदायका एवं आद तथा समूदका, तथा

الْمَیَّاتِ تَكُنُّ نَبُؤًا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَشُؤْدَهُ

कृतघ्नताका कारण नरकमा जानेछन् । (मुस्लिम, किताबु सलातिल इदैनको आरम्भ)

^१अभिप्राय यो हो कि मनुष्य अल्लाहको कृतज्ञता व्यक्त गर्नेछ भने त्यसमा उसैको लाभ छ । कृतघ्नता व्यक्त गर्नेछ भने अल्लाहको त्यसमा के हानि छ ? त्यो त निस्पृह छ । अखिल जगत् नै कृतघ्न भए पनि त्यसको के बिग्रने छ ? जुनप्रकार हदीस कुदसीमा वर्णित छ, अल्लाह तआला भन्दछ :

يَا عِبَادِي! لَوْ أَنَّ أُولَکُمْ وَآخِرَکُمْ، وَإِنْسَکُمْ وَجَنَّتْکُمْ، کَانُوا عَلَىٰ أَتَقَىٰ قَلْبِ رَجُلٍ مِّنْکُمْ، مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْکِي شَيْئًا، يَا عِبَادِي! لَوْ أَنَّ أُولَکُمْ وَآخِرَکُمْ، وَإِنْسَکُمْ وَجَنَّتْکُمْ کَانُوا عَلَىٰ أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ مِّنْکُمْ مَا نَقَصَ ذَلِكَ فِي مُلْکِي شَيْئًا، يَا عِبَادِي! لَوْ أَنَّ أُولَکُمْ وَآخِرَکُمْ، وَإِنْسَکُمْ وَجَنَّتْکُمْ قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، فَسَأَلُونِي فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مِّنْآلَتِي، مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْکِي شَيْئًا، إِلَّا کَمَا يُنْقَضُ الْمِخِيطُ إِذَا أُدْجِلَ فِي الْبَحْرِ.

“हे मेरा भक्तहरू ! यदि तिम्रो आदि तथा अन्त एवं त्यसैप्रकार सबै मनुष्य तथा जिन्न त्यस एउटा मनुष्यको हृदयको जस्तै भइहालून्, जो तिम्रीमध्ये अल्लाहसित अधिक तर्सने तथा परहेजगार छ (अर्थात् कोही पनि अवहेलना गर्ने नहोस्) त त्यसबाट मेरो राज्यमा विस्तार हुने छैन । हे मेरा भक्तहरू ! यदि तिम्रा आदि तथा अन्त तथा मनुष्य तथा जिन्न त्यस एउटा मनुष्यको हृदय जस्तै भइहालून् जो तिम्रीमध्ये सबभन्दा ठूलो अवज्ञाकारी तथा कुकर्मी छ, त त्यसबाट मेरो राज्यमा कुनै कमी हुनेछैन । हे मेरा भक्तहरू ! यदि तिम्रा आदि तथा अन्त्य तथा मनुष्य तथा जिन्न सबै एउटा मैदानमा एकत्रित होऊन तथा मसित प्रश्न गरून् तथा म प्रत्येक व्यक्तिलाई त्यसको प्रश्नानुसार प्रदान गरिदिऊ भने, त्यसबाट मेरो कोषमा तथा राज्यमा यतिमात्र कमी हुनेछ, जति सियोलाई समुद्रमा चोपेर निकाले पछि समुद्रको जलमा हुन्छ ।” (सहीह मुस्लिम किताबुल विर्रे वाब तहरीमिज जुल्मे)

तिनका पश्चात आउनेहरूको जसलाई अल्लाहको अतिरिक्त अन्य कोही जान्दैन, उनका पासमा उनका रसूल चमत्कार ल्याए तर उनीहरूले आफ्ना मुखतिर आफ्ना हात ल्याए^१ तथा स्पष्टरूपले भनिदिए कि जे-जति तिमीलाई दिएर पठाइएको छ, हामीले त्यसलाई मान्दैनौं तथा जुन कुरोतिर तिमीले हामीलाई आमन्त्रित गरिराखेका छौं हामीलाई त त्यसमा निकै ठूलो शंका छ (हामीलाई विश्वास छैन) ।^२

(१०) उनका रसूलहरूले उनीसित भने कि के अल्लाह (जो सत्य छ) उसको विषयमा सन्देह छ, जो आकाशहरू तथा धर्तीको स्रष्टा हो, त्यसले त तिमीलाई यसकारण बोलाइराखेको छ ताकि त्यसले तिम्रा सारा पाप क्षमा गरिदेओस्^३

وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ ط جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي أَفْوَاهِهِمْ وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ①

قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِي اللَّهِ شَكٌّ ط فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ط يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُمْ مِمَّنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُخَوِّجَكُمْ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى ط قَالُوا إِنَّا أَنْتُمْ

^१व्याख्याकारहरूले यसका विभिन्न अर्थहरूको वर्णन गरेका छन् । (१) जस्तै उनीहरूले आफ्ना हात आफ्ना मुखमा राखिहाले तथा भने कि हाम्रो त मात्र एउटै उत्तर छ कि हामी तिम्रा रिसालतलाई अस्वीकार गर्दछौं । (२) उनीहरूले आफ्ना औंलाहरूबाट आफ्ना मुखतिर संकेत गरेर भने कि सावधान रह तथा यिनी जुन सन्देश लिएर आएका छन्, त्यस्तातिर आकृष्ट नहोऊ । (३) उनीहरूले आफ्ना हात मुखमा उपहास तथा आश्चर्यले राखे जुनप्रकारले एउटा व्यक्तिले हाँसो थिच्नको लागि यस्तो गर्दछ । (४) उनीहरूले आफ्ना हात रसूलहरूका मुखमा राखेर भने चूप लाग् । (५) क्रोध तथा जलनको कारण आफ्नो हात आफ्ना मुखमा हाले, जसरी पाखण्डीहरूको विषयमा अन्य स्थानमा आउँछ ।

﴿عَصُوا عَنْكُمْ الْأَنْبَاءَ مِنَ الْغَيْظِ﴾

“उनीहरूले तिमीमाथि क्रोध तथा जलनले टोकछन् ।” (सूर: आले-इमरान-११९) इमाम शौकानी तथा तवरीले यसै अन्तिम अर्थलाई प्राथमिकता प्रदान गरेका छन् ।

^२(مریب) अर्थात् यस्तो सन्देह कि जसबाट मन अत्याधिक व्याकुलता तथा दुबिधामा घेरियोस् ।

^३अर्थात् तिमीलाई अल्लाहको विषयमा सन्देह छ, जो आकाशहरू तथा धर्तीको रचयिता छ, त्यसका अतिरिक्त त्यो ईमान तथा एकेश्वरतिर आमन्त्रित पनि मात्र यसकारण गरिराखेको छ कि तिमीलाई पापबाट शुद्ध गरोस् ।

तथा एउटा निर्धारित समयसम्म तिमीलाई अवसर प्रदान गरौं, उनीहरूले भने कि तिमी त हामीजस्तै मानिस हो,^१ तिमी चाहन्छौ कि हामीलाई ती देवताहरूको पूजाबाट रोकिदेउ जसको पूजा हाम्रा पूर्वजले गरिरहे ।^२ ल त्यसो भए हाम्रा समक्ष कुनै स्पष्ट युक्ति प्रस्तुत गर ।^३

إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ
تَصُدُّونَا عَنْمَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا
فَاتُّونَا بِسُلْطٰنٍ مُّبِينٍ ۝

(११) उनको पैगम्बरहरूले उनीसित भने कि यो त सत्य छ कि हामी तिमी जस्तै मनुष्य हौं । तर अल्लाह (तआला) आफ्ना भक्तहरूमध्ये जसलाई चाहन्छ, आफ्नो कृपा प्रदान गर्दछ ।^४ अल्लाहको आदेशबिना हाम्रो शक्ति छैन

قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا
بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ
يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَمَا كَانَ لَنَا
أَنْ نَأْتِيَكُمْ بِسُلْطٰنٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ

यसका विपरीत पनि तिमी त्यस धर्ती र आकाशको स्रष्टालाई मान्नको लागि तयार छैनौ तथा त्यसको आमन्त्रणबाट तिमीलाई इन्कार छ ?

^१यो त्यही सन्देश हो जुन काफिरहरूलाई उत्पन्न हुँदै गयो कि मनुष्य भएर कसरी कोही अल्लाहको कुनै प्रकाशना (वह्यी) नबूअत एवं रिसालतको योग्य हुनसक्छ ।

^२यो अर्को रुकावट (बिघ्न) हो कि हामी ती देवताहरूको उपासना कसरी छाडिदेऔं जसको उपासना हाम्रा पूर्वज गर्दै आएका छन् ? जबकि तिम्रो उद्देश्य हामीलाई उनकी उपासनाबाट रोकेर एउटा ईश्वरको बन्दनामा लगाउनु हो ।

^३निशानीहरू तथा चमत्कार प्रत्येक नबीसँग हुने गर्थ्यो, यसबाट तात्पर्य यस्तो युक्ति अथवा चमत्कार हो, जसलाई हेर्न उनको इच्छा हुन्थ्यो, जस्तै मक्काका मूर्तिपूजकहरूले रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित विभिन्न प्रकारका चमत्कारहरू देखाउन माग गरेका थिए, जसको वर्णन सूरः बनी इस्राईलमा आउनेछ ।

^४रसूलहरूले पहिलाका सन्देशहरूको उत्तरदिए कि निःसन्देह हामी तिमी जस्तै मनुष्य नै हौं तर तिम्रो सम्भन्नु त्रुटिपूर्ण छ कि मनुष्य रसूल हुन सक्दैन । अल्लाह तआला मनुष्यहरूका मार्गदर्शनका निम्ति मनुष्यहरूबाट नै केही मनुष्यहरूलाई प्रकाशना (वह्यी) तथा रिसालतको निम्ति रोज्दछ तथा तिमीहरूबाट नै यो उपकार अल्लाहले हामीमाथि गरेको छ ।

कि हामी कुनै चमत्कार ल्याई तिमीलाई देखाऔं ।^१ तथा निष्ठावानहरूले मात्र अल्लाह (तआला) माथि भरोसा राख्नुपर्छ ।^२

(१२) तथा अन्ततः के कारण छ कि हामीले अल्लाह (तआला) माथि भरोसा न गरौं, जबकि उसैले हामीलाई हाम्रो मार्ग देखाएको छ । तथा जुन दुःख तिमीले हामीलाई दिन्छौ त्यसमा अवश्य धैर्य नै राख्नेछौ । भरोसा गर्नेहरूलाई यही योग्य छ कि अल्लाहमाथि नै भरोसा राख्नुपर्दछ ।^३

(१३) तथा काफिरहरूले आफ्ना रसूलहरूसित भने कि हामीले तिमीलाई देशबाट निकालिदिनेछौं अथवा तिमी फेरिबाट हाम्रो धर्ममा फर्केर आउ, त उनको प्रभुले उनीतिर वह्यी (प्रकाशना) पठायो कि हामीले ती अत्याचारीहरूकै नाश गरिदिनेछौं ।^४

وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ۝

وَمَا لَنَا أَلَّا تَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَانَا سُبُلَنَا وَلَنَصْبِرَنَّ عَلَى مَا آذَيْتُمُونَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ۝

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلرُّسُلِ هُمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِّنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُوْدُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ ۝

^१उनका इच्छा अनुसार चमत्कारको सन्दर्भमा रसूलहरूले उत्तर दिए कि चमत्कार देखाउनु हाम्रो वशमा छैन, यो मात्र अल्लाहको वशमा छ ।

^२यहाँ ईमान भएकाहरूसित तात्पर्य प्रथम त स्वयं नबी हुनुहुन्छ अर्थात् हामीलाई पूर्ण भरोसा अल्लाहमाथि नै गर्नुपर्छ । जस्तो कि अगाडी आदेश छः

“आखिर के कारण छ कि हामीले अल्लाहमाथि भरोसा नराखौं ?”

^३कि त्यही काफिरहरूको षड्यन्त्र तथा कुविचारबाट बचाउने अस्तित्व छ यो अर्थ पनि हुनसक्छ कि हामीसित चमत्कारहरूको माँग नगर, अल्लाहमाथि भरोसा गर, उसको इच्छा हुन्छ भने चमत्कार प्रदर्शित गरिदिनेछ, अन्यथा होइन ।

^४जस्तै अन्य कैयन् स्थानमा अल्लाह तआलाले भन्नुभयो :

(१४) तथा उनका पश्चात हामीले स्वयं
तिमीलाई धर्तीमा बसाउनेछौं । यो
उनीहरूका लागि हो जो मेरो समक्ष
उभिनुको भय राख्दछन् तथा मेरो
चेतावनीबाट तर्सन्छन् ।^१

وَلَنُصَبِّتَنَّكُمْ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ
ذَلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ
وَعِيْدِي ۝

﴿وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبْدِنَا الْمُرْسَلِينَ ۝ إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ ۝ وَإِنَّ جُنَدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ ۝﴾

“तथा अघि नै भइसक्यो हाम्रो आदेश आफ्ना भक्तहरूको पक्षमा रसूल छन्,
निःसन्देह उनी विजयी तथा सफल हुनेछन् तथा हाम्रो सेना पनि प्रभावशाली
हुनेछ ।” (सूरः अस्साफात-१७१ देखि १७३ सम्म)

﴿كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي ۝﴾

“अल्लाहले यो कुरो लेखिदिएको छ कि म तथा मेरा रसूल नै प्रभावशाली
हुनेछन् ।” (सूरः अल-मुजादिलः-२१)

^१यो विषय पनि अल्लाहले कैयन् स्थानमा वर्णित गरेको छ । जस्तै,

﴿وَلَقَدْ كَتَبَ فِي الزُّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحِينَ ۝﴾

“हामीले लेखिदियौं जबूरमा शिक्षाहरूका पश्चात कि अन्ततः धर्तीका
उत्तराधिकारी मेरा सत्कर्मी भक्त हुनेछन् ।” (सूरः अल-अम्बिया-१०५)

अन्य जानकारीको लागि हेर्नुस् सूरः अल-आराफ-१२८ तथा १३७ । अतः यस
अनुसार अल्लाह तआलाले नबी करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको सहायता
गर्‍यो, उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले बडो दुखी हृदयसित मक्काबाट निस्कनु
पर्‍यो तथा केही वर्ष पश्चात नै उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले मक्कामा
विजेताको रूपमा प्रवेश गर्नुभयो तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई
मक्काबाट निस्कन बाध्य गर्ने अत्याचारीहरू टाउको निहुराएर उभिई उहाँ सल्लल्लाहु
अलैहि वसल्लमका नयनहरूका संकेतको प्रतिकामा थिए । तर उहाँले महान
चरित्रको प्रदर्शन गर्दै (لَا تُثْرِبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ) भनेर सबैलाई क्षमा गरिदिनु भयो ।

^२जुनप्रकारले अन्य स्थानमा अल्लाहको आदेश भयो :

﴿وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ ۝ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ۝﴾

“जो आफ्नो प्रभु समक्ष उभिनबाट तर्‍यो तथा आफ्ना मनलाई इच्छाहरूबाट
रोकिराख्यो, निःसन्देह स्वर्ग नै त्यसको वास स्थान हो ।” (सूरः अल-
नाजिआत-४०, ४१)

(१५) तथा उनीहरूले निर्णय मागे,^१ तथा सबै उदण्ड अट्टेरी मानिस असफल भए ।

وَأَسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ۝

(१६) उसको समक्ष नरक छ, जहाँ उसलाई पीपको पानी खुवाइनेछ ।

مِنْ وَرَائِهِ جَهَنَّمُ وَيُسْقَىٰ مِنْ مَّاءٍ صَدِيدٍ ۝

(१७) जसलाई कष्टले एक-एक घुटको गरिदिइनेछ, तैपनि त्यसलाई निल्न सक्दैन तथा त्यसलाई प्रत्येक स्थानबाट मृत्यु आएको देखिनेछ तर

يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ

﴿وَلَمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ﴾

“जो आफ्नो प्रभु समक्ष उभिनबाट तर्स्यो, त्यसका लागि दुईटा स्वर्ग छन् ।” (सूर: अर्रहमान-४६)

यसका कर्ता अत्याचारी काफिर पनि हुन सक्दछन् कि उनीहरूले अन्ततः अल्लाहबाट निर्णयको माँग गरे । अर्थात् यदि यी रसूल साँचो हुन् भने हे अल्लाह ! आफ्नो निर्णय अनुसार हामीलाई नष्ट गरिदेउ, जस्तो कि मक्काका मूर्तिपूजकहरूले भने

﴿إِلَهُمَّ إِنْ كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا جَرَارَةً مِنَ السَّمَاءِ ۖ أَوْ تُنَبِّئْنَا بِبَٰرِئٍ﴾

“हे अल्लाह ! यदि यो कुरआन तपाईंतिरबाट अवश्य छ भने हामीमाथि आकाशबाट दुङ्गा बर्साउ अथवा हामीमाथि कुनै कष्टदायक प्रकोप पठाइदेउ ।” (सूर: अंफाल-३२)

अथवा जसरी बद्रको युद्धको अवसरमा मक्काका मूर्तिपूजकहरूले यो इच्छा व्यक्त गरेका थिए जसको वर्णन अल्लाहले सूर: अंफाल-१९ मा गरेको छ । अथवा क्रियाका कर्ता रसूल हुन् जसले अल्लाहसित विजय तथा सफलताका लागि प्रार्थना गरे, जसलाई अल्लाहले स्वीकार गर्‍यो ।

^१(صَدِيد) पीप अथवा त्यो रगत हो जुन नरकमा जानेहरूको मासु तथा छालाबाट बगेको हुनेछ । केही हदीसहरूमा यसलाई (غَضَارَةُ أَهْلِ النَّارِ) (मुसनद अहमद भाग ५, पृष्ठ १७१) (नरकवासीहरूका शरीरबाट निचारिएको) तथा केही हदीसहरूमा छ कि यो यति तातो तथा उम्लिराखेको हुनेछ कि उनका मुखका निकट पुग्नासाथ उनका अनुहारका छाला पोलिएर खसिहाल्नेछन् तथा एक घुटको पिउनासाथ पेटका आन्द्राहरू गुद्धारबाट निस्कनेछ । (أَعَاذَنَا اللَّهُ مِنْهُ)

त्यो मर्ने छैन ।^१ अनि त्यसको पछाडी पनि कडा यातना छ ।

بِمَيِّتٍ طَوْمَنُ وَرَأَيْهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ ۝

(१८) ती मानिसहरूको उदाहरण जसले आफ्नो प्रभुसित कुफ्र गरे उनका कर्म त्यस खरानीका समतुल्य छन्, जसमाथि तीब्र वायु हुरीका दिन चल्यो ।^२ जे-पनि उनीहरूले गरे, त्यसमध्ये कुनै कुरामा समर्थ हुने छैनन्, यही ठूलो विचलन हो ।

مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَى شَيْءٍ ط ذَلِكَ هُوَ الصَّلُّ الْبَعِيدُ ۝

(१९) के तिमीले देखेनौं कि अल्लाह तआलाले आकाशहरू तथा धर्तीलाई सर्वश्रेष्ठ प्रवन्धले सृष्टि गरेको छ । यदि त्यसले चाहन्छ भने तिमी सबैको विनाश गर्नसक्छ तथा नयाँ सृष्टि ल्याउँछ ।

الْمَرْتَرَانِ اللَّهُ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ ط إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ۝

(२०) तथा अल्लाहको लागि यो काम अलिकति पनि कठिन छैन ।^३

وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ۝

(२१) तथा सबै अल्लाह समक्ष उभिनेछन् ।^४ त्यस समय कमजोर मानिसहरू घमण्ड

وَبَرَزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ

^१अर्थात् नाना प्रकारका यातनाहरूको स्वाद चाखेर उनीहरूले मृत्युको कामना गर्नेछन् । तर त्यहाँ मृत कहाँ ? त्यहाँ त त्यसैप्रकार स्थाईरूपले यातना हुनेछ ।

^२कैयामत (प्रलय) का दिन काफिरहरूका कर्महरूको पनि त्यही परिणाम हुनेछ कि त्यसको कुनै सुफल तथा पुण्य उनीहरूलाई प्राप्त हुनेछैन ।

^३अर्थात् यदि अवज्ञा तथा अवहेलना गर्नुबाट रोकिएनौं भने अल्लाह तआला यसको सामर्थ्य राख्दछ कि त्यसले तिमीलाई ध्वस्त गर्न सक्छ, तिम्रो ठाउँमा नयाँ सृष्टि उत्पन्न गर्नसक्छ । यही विषय अल्लाहले सूर: फातिर-१५ देखि १७ सम्म, सूर: मुहम्मद-३८, सूर: अल-मायदः-५४ तथा सूर: निसा-१३३ मा पनि वर्णन गरेको छ ।

^४अर्थात् सबै महशरका मैदानमा (निर्णय हुने दिन जहाँ सबै एकत्रित हुनेछन्) अल्लाह समक्ष हुनेछन्, कोही कहीं लुक्न सक्नेछैन ।

गर्नेहरूसित भन्नेछन् कि हामी त तिम्रा अधीनमा थियौ, त के तिमी अल्लाहका यातनाहरूबाट केही यातना हामीबाट समाप्त गर्न सक्ने छौ, उनीहरूले उत्तर दिनेछन् कि यदि अल्लाहले हामीलाई मार्गदर्शन दिएको भए हामीले पनि तिमीलाई मार्गदर्शन दिन्थ्यौ। अहिले त हामीलाई छटपटी तथा धैर्य राख्नु दुबै समान छ, हाम्रो लागि कुनै उम्कने बाटो छैन।^१

تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا مِنْ
عَذَابِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ط قَالُوا
لَوْ هَدَانَا اللَّهُ لَهَدَيْنَاكُمْ ط
سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَجْرُ غَنَّا أَمْ صَبَرْنَا مَا
لَنَا مِنْ مَّخْصٍ ۝

(२२) जब अरू कामको निर्णय गरिदिइनेछ त शैतानले भन्नेछ^२ कि अल्लाहले त तिमीलाई सत्य वचन दिएको थियो तथा मैले तिमीलाई जुन वचन दिएको थिएँ, त्यसको उल्लंघन गरे,^३ मेरो

وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ
الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ
وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ ط وَمَا كَانَ

^१केही विद्वानहरू भन्छन् कि नरकवासी आपसमा भन्नेछन् कि स्वर्गमा बस्नेहरूलाई स्वर्ग यसकारण प्राप्त भयो कि उनीहरू अल्लाहका समक्ष रुन्थे तथा विन्ति गर्दथे, आऊ हामी पनि अल्लाहको समक्ष वेदनाले रोऔं र विलाप गरौं, अतः उनीहरू रुनेछन् तथा अत्याधिक विलाप गर्नेछन्। तर त्यसको कुनै लाभ हुने छैन, फेरि भन्नेछन् कि स्वर्गवासीहरूलाई स्वर्ग उनको धैर्य तथा संयमका कारण प्राप्त भयो, लौ हामी पनि धैर्य-धारण गरौं, अनि उनीहरू धैर्यको पूर्णरूपले प्रदर्शन गर्नेछन्, तर त्यसको पनि कुनै लाभ हुनेछैन अनि त्यतिखेर भन्नेछन् कि हामी धैर्य राखौं अथवा वेदनाकासाथ रोऔं, विन्ती गरौं, अब छुटकाराको कुनै अवसर छैन। यो उनीहरूको आपसी कुराकानी नरकभित्र हुनेछ। कुर'आन करीममा यसको अन्य पनि कैयन् ठाउँमा वर्णन गरिएको छ जस्तै सूरः मोमिन-४७ तथा ४८, सूरः आराफ-३८ तथा ३९, सूरः अल-अहज़ाब ६६ देखि ६८ सम्म, यसको अतिरिक्त उनीहरू आपसमा भगडा गर्नेछन् तथा एक-अर्कामाथि विचलनको आक्षेप लगाउने छन्। इमाम इब्ने कसीर लेख्नुहुन्छ कि भगडा महशरको मैदानमा हुनेछ। यसको अधिक विस्तृत वर्णन अल्लाह तआलाले सूरः सबा-३१ देखि ३३ सम्म गरेको छ।

^२अर्थात् ईमान भएकाहरू स्वर्गमा तथा काफिर एवं मूर्तिपूजक नरकमा जानेछन्, तब शैतान नरकवासीहरूसित भन्नेछ।

^३अल्लाहले जुन वचन आफ्ना पैगम्बरहरूद्वारा दिएको थियो कि मोक्ष मेरा पैगम्बरहरूमाथि विश्वास गर्नुमा छ, उनी सत्य थिए, उनका तुलनामा मेरा वचन त पूर्ण छल तथा कपट थिए। जुनप्रकार अल्लाह तआलाले भन्नुभयो :

﴿يَعِدُهُمْ وَيُمَنِّيهِمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا مُرَاقًا﴾

कुनै दबाव तिमीलाई त थिएन,^१ हो, मैले तिमीलाई पुकारे तथा तिमीले मेरो कुरा मानिहाल्यौ,^२ तसर्थ तिमी ममाथि आरोप नलगाउ, बरु स्वयं आफूलाई धिक्कार,^३ न म तिमी सहायता गर्नसक्छु, तथा न तिमी मेरो गुहार तिर पुग्ने हो,^४ म त (प्रारम्भदेखि) मान्दिन कि तिमीले मलाई यसभन्दा पूर्व अल्लाहको साभेदार ठान्दै रह्यौ।^५ निःसन्देह अत्याचारीहरूका लागि दुखदायी यातनाहरू छन्।^६

لِي عَلَيْكُمْ مِّنْ سُلْطٰنٍ اِلَّا اَنْ
دَعَوْتَكُمْ فَاَسْتَجَبْتُمْ لِهٰٓءِ فَلَا تَلُوْمُوْنِيْ
وَلَوْ مُّوَا اَنْفُسَكُمْ مَّا اَنَا بِضٰرِحِكُمْ
وَمَا اَنْتُمْ بِمُضِرِّخِيْ اَرٰنِيْ كَفَرْتُمْ بِمَا
اَسْرَكْتُمْ مِّنْ قَبْلُ اِنْ
الظٰلِمِيْنَ لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ۝

शैतान उनीसित वचन गर्दछ तथा आशाहरू दिलाउँछ तर शैतानका यी वाचाहरू मात्र छल हुन्।" (सूर: अल-निसा-१२०)

^१अर्को कुरो यो कि मेरा कुराहरूमा कुनै सत्यता तथा युक्ति हुन्नथ्यो, न मेरो कुनै दबाव तिमीमाथि थियो।

^२हो मात्र आमन्त्रण तथा सन्देश थियो, तिमीले मेरा तर्कहीन कुराहरूलाई त स्वीकार गर्नु तथा पैगम्बरहरूको तर्क तथा प्रमाण संगत कुराहरूको खण्डन गरी अस्वीकार गरिदियौ।

^३यसकारण सबै दोष तिमी स्वयंको हो, तिमीले बुद्धि तथा विवेकले काम लिएनौ, स्पष्ट निशानीहरूलाई तिमीले अपेक्षा गरिदियौ, तथा खोक्रा दावीहरूका पछाडी लागि रह्यौ, जसको पछाडी कुनै प्रमाण थिएन।

^४अर्थात् न म तिमीलाई त्यस यातनाबाट निकाल्न लगाउन सक्दछु जसमा तिमी घेरिएका छौ तथा न तिमी मलाई त्यस क्रोध तथा आक्रोधबाट बचाउन सक्छौ, जुन अल्लाहको तर्फबाट ममाथि छ।

^५मलाई यो कुरा पनि अस्वीकार छ कि म अल्लाहको साभेदार हुँ, यदि तिमी मलाई अथवा कुनै अन्यलाई अल्लाहको साभेदार बनाउँदै रह्यौ त यो तिमी आफ्नो त्रुटि तथा अज्ञानता थियो, जुन अल्लाहले सम्पूर्ण सृष्टिको उत्पत्ति गरेको थियो तथा त्यसलाई नियोजित पनि गर्दैरह्यो, त त्यसको साभेदार को हुनसक्थ्यो ?

^६केही विद्वान भन्छन् कि यो वाक्य पनि शैतानको हो तथा यो त्यसको भाषणको परिशिष्ट हो। केही विद्वानहरू भन्दछन् कि शैतानको भाषण (من قبل) मा समाप्त भयो। यो अल्लाह तआलाको कथन हो।

(२३) तथा जुन मानिसहरूले विश्वास गरे र पुण्यका काम गरे उनीहरू ती स्वर्गहरूमा प्रवेश गराइने छन्, जसको धरातलमा नहरहरू बगिराखेका छन्, जहाँ उनी सधैं बास गर्नेछन्, आफ्नो प्रभुको आदेशबाट,^१ जहाँ उनको स्वागत सलामै-सलामबाट हुनेछ।^२

وَادْخُلِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ﴿٢٣﴾

(२४) के तपाईंले देख्नुभएन कि अल्लाह (तआला) ले पवित्र कुराको उदाहरण एउटा पवित्र वृक्ष जस्तो वर्णन गर्‍यो जसको जरा मजबूत तथा जसका शाखाहरू आकाशमा छन्।

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ ﴿٢٤﴾

(२५) जसले आफ्नो प्रभुको आदेशले प्रत्येक समय आफ्नो फल दिन्छ।^३ तथा अल्लाह (तआला) मानिसहरू समक्ष उदाहरणहरू वर्णन गर्दछ ताकि उनीहरूले शिक्षा प्राप्त गर्न सकून्।

تُؤْتِي أَكْثَرَهَا كُلِّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٥﴾

(२६) तथा दूषित कुराको तुलना नराम्रो रूख जस्तो छ, जुन धर्तीका सतहबाट

وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ

^१यो कुकर्म तथा काफिरहरूको तुलनामा सत्यकर्म तथा ईमानवालाको वर्णन हो। यिनका वर्णन उनीसित यसकारण गरिएको छ ताकि मानिसहरूमा ईमानका कार्य अपनाउनुको रूचि तथा लाभ उत्पन्न होस्।

^२अर्थात् आपसमा उनीहरूको उपहार एक-अर्काका लागि सलाम गर्नु हुनेछ। यसका अतिरिक्त फरिश्ताहरू पनि प्रत्येक द्वारबाट प्रवेश गरी उनीहरूलाई सलाम गर्नछन्।

^३यसको अभिप्राय यो हो कि ईमानवालाहरूको उदाहरण त्यस वृक्ष जस्तो छ, जुन गर्मी तथा चिसो प्रत्येक ऋतुमा फल दिन्छ। यसैप्रकार ईमानवालाहरूका पुण्यका काम दिन-रातीका प्रत्येक क्षणमा आकाशतिर लगिन्छन्, "पवित्र वाक्य" सित इस्लाम अथवा (إِلَهُ إِلَّا اللَّهُ) तथा पवित्र वृक्षसित खजरको वृक्ष तात्पर्य छ, जस्तो कि हदीसबाट सिद्ध छ। (सहीह बुखारी किताबुल इल्म बाबुल फहम फिलइल्म तथा सहीह मुस्लिम किताबुल सिस्फतिल कियाम: बाब मिस्लुल मोमिन मिस्लुल नख़ल:)

जरा सहित उखेलियो । त्यसलाई कुनै स्थिरता त छैन ।^१

الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ ۝

(२७) निष्ठावानहरूलाई अल्लाह (तआला) ले सुदृढ कुराद्वारा सांसारिक जीवनमा पनि तथा परलोकमा पनि दृढता प्रदान गर्दछ ।^२ हो अन्यायी व्यक्तिहरूलाई अल्लाह (तआला) ले विचलित गरिदिन्छ तथा अल्लाहले जे चाहन्छ गर्दछ ।

يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ ۝

^१नराम्रो वाक्यसित तात्पर्य कुफ्र तथा नराम्रो वृक्षसित इन्द्रायनको वृक्ष तात्पर्य छ जसको जरा धर्तीमाथि नै हुन्छ तथा अलिकति संकेतले उख्लिन्छ अर्थात् काफिरको कर्मको कुनै मूल्य छैन, न उनी आकाशमा जान्छन् तथा न अल्लाहको दरबारमा स्वीकार हुन्छन् ।

^२त्यसको व्याख्या हदीसमा यसप्रकार गरिएको छ कि मृत्यु पश्चात कब्र (चिहान) मा जब मुसलमानसित प्रश्न गरिन्छ, त त्यो उत्तरमा यस कुराको साक्ष्य दिन्छ कि अल्लाहको अतिरिक्त कोही पूज्य छैन तथा मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) अल्लाहका रसूल हुन् । यही अर्थ हो अल्लाहको यस कथन (يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا) को (सहीह बुखारी तफसीर सूर: इब्राहीम तथा सहीह मुस्लिम किताबुल जन्न: व सिफाते नबीमेहा बाब अर्जे मक़ादिल मयते अलैहि व इस्बातु अज़ाबुल कब्रे) एउटा अन्य हदीसमा वर्णित छ कि “जब मुसलमानलाई कब्र (समाधि) मा राखिएको हुन्छ तथा त्यसका साथीहरू हिडेका हुन्छन् तथा त्यो उनका जुत्ताहरूको आवाज सुन्दछ, त्यस पश्चात त्यसको पासमा दुईटा फरिश्ताहरू (स्वर्गदूत) आउँछन् । तथा त्यसलाई उठाएर सोध्छन् कि त्यस व्यक्तिको विषयमा तिम्रो के विचार छ, यदि त्यो ईमानवाला हुन्छ भने उत्तर दिन्छ कि त्यो अल्लाहको भक्त तथा त्यसका रसूल हुन् । फरिश्ताहरूले त्यसलाई नरकको ठाउँ देखाउँछन् तथा भन्दछन् कि अल्लाहले यसको साटोमा तिम्रो लागि स्वर्गमा स्थान बनाई दिएको छ । यसप्रकार त्यो दुबै ठाउँ हेर्दछ तथा त्यसको चिहान सत्तरी हात विस्तृत गरिदिन्छ, तथा त्यसको समाधिलाई केयामतसम्मका लागि ईश्वरीय पुरस्कारले भरिदिन्छ । (सहीह मुस्लिम उपरोक्त वर्णित अध्याय (बाब) । एउटा हदीसमा छ त्यससित सोधिन्छ (مَنْ رَبُّكَ ؟ مَا نَبِيُّكَ ؟ مَنْ نَبِيُّكَ ؟) तिम्रो प्रभु को हो ? तिम्रो धर्म के हो ? तिम्रो नबी को हो ? तब अल्लाह तआला त्यसलाई सोभो मार्ग प्रदान गर्दछ तथा त्यो उत्तर दिन्छ (رَبِّيَ اللَّهُ) (मेरो प्रभु अल्लाह हो) (وَيَنْبِيئِي الْإِسْلَامَ) (मेरो धर्म इस्लाम हो) (نَبِيِّ مُحَمَّدٍ) (तथा मेरो नबी मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम हुन्) (तफसीर इब्ने कसीर)

(२८) के तपाईले उनीहरूतिर दृष्टि पार्नु भएन, जसले अल्लाहको उपकारको साटो कृतघ्नता प्रकट गरे तथा आफ्नो समुदायलाई विनाशको घरमा ल्याएर उतारे ।^१

الْمُتَرَاتِلِ إِلَى الَّذِينَ بَدَلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ
كُفْرًا وَأَحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ ۝

(२९) अर्थात् नरकमा जसमा यी सबै जानेछन्, जुन नराम्रो ठाउँ हो ।

جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا وَيُثَسِّسُ الْقَرَارُ ۝

(३०) तथा उनीहरूले अल्लाहको समकक्ष बनाइहाले ताकि मानिसहरूलाई अल्लाहको मार्गबाट विचलित पारून् । (तपाईं) भनिदिनुस् कि ठीक छ मोज-मज्जा गरिहाल, तिम्रो स्थान त अन्तमा नरक नै हो ।^२

وَجَعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا لِّيُضِلُّوا عَنْ
سَبِيلِهِ ۖ قُلْ تَتَّبِعُوا فَإِنْ مَصِيبَكُمْ
إِلَى النَّارِ ۝

(३१) मेरा निष्ठावान भक्तहरूसित भनिदिनुस् कि नमाजलाई स्थापित राखून् तथा जे-जति उनलाई हामीले दिएका छौं, त्यसबाट केही लुकाएर तथा खुलारूपमा खर्च गर्दैरहून्, यसभन्दा पूर्व कि त्या

قُلْ لِعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا
الصَّلَاةَ وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ
سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِّن قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ

^१यसको व्याख्या सहीह बुखारीमा छ कि यसबाट तात्पर्य मक्काका काफिरहरू हुन् (सहीह बुखारी तफसीर सूर: इब्राहीम) जसले मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको रिसालतको विरोध गरी बद्रका युद्धमा मुसलमानहरूसित लडाएर आफ्ना मानिसहरूको हत्या गराइहालेका थिए । परन्तु आफ्नो भावार्थको आधारमा यो सामान्य छ तथा अर्थ यो हुनेछ कि परम आदरणीय मोहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई अल्लाह तआलाले समस्त संसारको लागि दया तथा मानिसहरूको लागि ईश्वरीय पुरस्कार बनाएर पठायो, त जसले त्यस वरदानको सम्मान गर्‍यो, त्यसलाई स्वीकार गर्‍यो, कृतज्ञता निर्वाह गर्‍यो तथा त्यो स्वर्गमा जाने (स्वर्गीय) भयो तथा जसले त्यस पुरस्कारको अपमान गर्‍यो खण्डन गर्‍यो तथा विरोध गर्‍यो, त्यो नरकीय हुन पुग्यो ।

^२यो धम्की तथा चेतावनी हो कि संसारमा तिमी जे चाहन्छौ गर, तर कहिलेसम्म ? अन्ततः तिम्रो ठाउँ नरक हो ।

दिन आइपुगोस् जसमा न कुनै क्रय-विक्रय हुनेछ न मित्रता एवं प्रेम ।^१

يَوْمَ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خِلَالٌ ۝

(३२) अल्लाह त्यो हो जसले आकाशहरू तथा धर्तीलाई सृष्टि गरेको छ तथा आकाशहरूबाट वर्षा गरेर त्यसद्वारा तिम्रो जीविकाको लागि फल निकालेको छ तथा डुङ्गाहरूलाई तिम्रो वशमा गरिदिएको छ कि नदीहरूमा त्यसका आदेशबाट तैरने गरून् । त्यसैले नदी तथा नहरहरूलाई तिम्रो वशमा गरिदिएको छ ।^२

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً
فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا
لَكُمْ ۖ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلُكَ
لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ ۖ
وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ ۖ

(३३) उसैले तिम्रो लागि सूर्य तथा चन्द्रमालाई अधीन गरिदिएको छ कि निरन्तर नै

وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ ۖ

^१नमाज स्थापित गर्नुको अर्थ हो कि त्यसलाई आफ्नो समयमा तथा नियमानुसार एवं ध्यान तथा विनम्र भई सम्पन्न गरियोस् जस्तो नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको “सुन्नत” छ । “इफाक” को अभिप्राय हो जकात तिर्नु, निकट सम्बन्धिहरूसँग दयाभाव प्रकट गर्नु तथा अन्य निर्धनहरूमाथि उपकार गर्नु । यस्तो होइन कि आफ्ना आवश्यकताहरू तथा आफूमाथि निकै व्यय गरियोस् तथा अल्लाह तआलाद्वारा भनेका स्थानहरूमा व्यय गर्नुबाट पन्छिओस् । केयामतका दिन यस्तो हुनेछ जहाँ न क्रय-विक्रय सम्भव हुनेछ न कुनै मित्रता नै कसैको काम आउनेछ ।

^२अल्लाह तआलाले जीवधारीहरूमाथि जुन उपकार गर्‍यो, ती मध्ये केहीको वर्णन गरिदैछ । भन्यो कि आकाशलाई छाँना तथा धर्तीलाई ओछ्यान बनायो । तथा आकाशबाट वर्षा गरी विभिन्न प्रकारका रूख तथा फसलहरू उब्जायो जसमा स्वाद तथा बलका लागि फल पनि छन् तथा थरी-थरीका अन्न पनि, जसका रङ्ग-रूप एक-अर्कासित भिन्न छन् तथा स्वाद एवं सुगन्ध तथा लाभ पनि भिन्न छन् । डुङ्गा तथा जहाजलाई सेवाको लागि लगाइदियो कि उनी तीव्र धाराहरूलाई च्यातेर त्यसमा तैरछन् । मनुष्यहरूलाई पनि एक देशबाट अर्को देशसम्म पुर्‍याउँछन् तथा व्यापारका समग्रीहरू पनि एक स्थानबाट अर्को स्थानसम्म पुर्‍याउँछन् । धर्ती तथा पर्वतहरूबाट स्रोत तथा नदीहरू निकाल्यो ताकि तिमीले पनि पिउन सक तथा आफ्ना खेतहरूको सिंचाई गर ।

चलिराखेका छन् ।^१ तथा रात-दिनलाई पनि तिम्रो काममा लगाएको छ ।^२

وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ۝

(३४) तथा उसैले तिम्रीलाई तिम्रो इच्छा अनुसार मागेका सबै कुराहरूबाट दिएको छ ।^३ यदि तिम्री अल्लाहका उपकार, अनुग्रह गन्न चाहन्छौ भने उनीहरूलाई पूरा गन्न पनि सक्दैनौ,^४ निःसन्देह मनुष्य बडो अन्यायी तथा कृतघ्न छ ।^५

وَأَشْكُمُ مِنْ كُلِّ مَآسَاءٍ لَنُؤْتِيَنَّكُمْ
تَعْدَ وَارْتَبَعْتَ اللَّهَ لَا تَحْصُوهُمَا إِنَّ
الْإِنْسَانَ كَذَلُّومٌ كَفَّارٌ ۝

^१अर्थात् निरन्तर चलिराखेका हुन्छन्, कहिल्यै राति पनि रोकिन्नन् तथा न दिनमा । यसको अतिरिक्त एक-अर्काको पछाडी हिंड्छन्, तर कहिले पनि उनीहरूबीच आपसी ठक्कर हुँदैन ।

^२रात=दिन उनको आपसी अन्तर जारी रहन्छ । कहिले रात-दिनको केही भाग लिएर लामो हुन्छ तथा कहिले दिन रातको केही भाग लिएर लामो हुनपुग्छ । तथा यो क्रम जगत्को आदिदेखि चलिराखेको छ, यसमा अलिकति पनि अन्तर आउन ।

^३अर्थात् उसले तिम्रो आवश्यकताका सबै कुराहरू उपलब्ध गराए, जुन तिम्री त्यससित माग्दछौ । तथा केही विद्वान भन्दछन् कि जे तिम्री माग्दछौ, त्यसलाई पनि दिन्छ तथा जे माग्दैनौ, तर त्यसलाई ज्ञात छ कि तिम्रीलाई त्यसको आवश्यकता छ, त्यो पनि दिन्छ । अर्थात् तिम्रो जीविकाका सबै सुविधाहरू उपलब्ध गराउँछ ।

^४अर्थात् अल्लाहका उपकार अगणित छन् तिनलाई कोही गन्न सक्दैन । अनि कसरी हुनसक्छ कि कोही ती उपकारहरूप्रति कृतज्ञता गर्न सकोस् । एक हदीसमा आदरणीय दाऊद अलैहिस्सलामको कथन वर्णन गरिएको छ । उनले भने, “हे पालनकर्ता ! म तिम्रो कृतज्ञता कसरी पूरा गरूँ ? जबकि कृतज्ञता गर्नु स्वयं तिम्रो तर्फबाट उपकार हो ।” अल्लाह तआलाले आदेश गर्‍यो :

“हे दाऊद ! अहिले तिमिले मेरो कृतज्ञता पूरा गर्‍यौ जब तिमिले यो स्वीकार गर्‍यो कि हे अल्लाह ! म तिम्रो उपकारको कृतज्ञता ज्ञापनबाट पनि असमर्थ छु ।” (तफसीर इब्ने कसीर)

^५अल्लाहका उपकारहरूमाथि अनुगृहीत हुनुमा आलस्यको कारण मनुष्य आफू स्वयंका साथ अत्याचार तथा अन्याय गर्दछ, विशेषरूपले जो पूर्णरूपमा नै अल्लाहबाट विमुख छन् ।

(३५) (इब्राहीमको यो प्रार्थना पनि याद गर) जब इब्राहीमले भने हे मेरो प्रभु ! यस नगरलाई शान्तिपूर्ण बनाइदेउ ।^१ तथा मलाई तथा मेरा सन्तानलाई मूर्तिपूजाबाट सुरक्षित राख ।

وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهِيْمُ رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا
الْبَلَدَ اٰمِنًا وَّاجْنُبْنِيْ وَبَنِيَّ اَنْ
تَعْبُدُوا الْاَصْنَامَ ۝

(३६) हे मेरो प्रभु ! उनीहरूले धेरै मानिसहरूलाई मार्गबाट विचलित गरेका छन् ।^२ अब मेरो अनुयायी मेरो छ तथा जसले अवज्ञा गर्‍यो त निश्चय नै तिमी बडो क्षमाशील अत्यन्त दयावान हो ।

رَبِّ اِنَّهُمْ اضَلُّوا كَثِيْرًا مِّنَ
النَّاسِ ۚ فَمَنْ شِئَعْنِيْ فَاِنَّهٗ مِنِّيْ
وَمَنْ عَصَانِيْ فَاِنَّكَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ۝

(३७) हे मेरा प्रभु ! मैले आफ्ना केही सन्तान^३ यस बाँझो वनमा तिम्रो पवित्र घरको निकट बसाएको छु । हे मेरा प्रभु ! यो यसकारण ताकि उनीहरूले

رَبَّنَا اِنِّيْ اَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِيْ بِوَادٍ
غَيْرِ ذِي زُرْعَةٍ عِنْدَ بَيْتِكَ
الْمَحْرَمِ ۚ رَبَّنَا لِيُقِيْمُوا الصَّلٰوةَ

^१यस नगरसित तात्पर्य मक्का हो । अन्य दुआ (प्रार्थनाहरू) भन्दा पूर्व यो दुआ गरे कि यसलाई शान्तिमय बनाइदेउ, यसकारण कि शान्ति हुन्छ भने मानिसहरू अन्य उपकारहरूबाट पनि सहीह रूपमा लाभान्वित हुनसक्ने छन् । अन्यथा शान्ति न हुँदा सबै सुख-सुविधाहरूका बावजूद भय, आतङ्कको छायाँ मनुष्यलाई व्यग्र एवं व्याकुल राख्दछ । जस्तो कि आजकलको सामान्य समाजको दशा छ, सडदी अरवका अतिरिक्त । त्यहाँ यस दुआको प्रभावले तथा इस्लामी नियमहरू लागू भएका हुनाले, आज पनि शान्तिको एउटा उदाहरण विद्यमान छ । यहाँ अल्लाहका पुरस्कारहरू अर्न्तगत यसलाई वर्णन गरेर संकेत गरिदियो कि कुरैश जहाँ अल्लाहका अन्य पुरस्कारबाट अपेक्षित छन् यस विशेष अनुकम्पासित पनि अन्जान छन् कि उसले उनीहरूलाई मक्का जस्तो शान्ति भएको नगरको बासिन्दा बनायो ।

^२विचलन गराउनुको सम्बन्ध ती पत्थरका मूर्तिहरूसँग सम्बन्धित गर्‍यो, जसलाई मूर्तिपूजक पूज्दथे, यस उपरान्त कि उनीहरू निबोध छन्, किनभने ती विचलनका कारण थिए तथा छन् ।

^३(وَمِنْ ذُرِّيَّتِيْ) मा (وَمِنْ) 'केही' को लागि हो अर्थात् केही सन्तानहरू भन्दछन् कि आदरणीय इब्राहीमका विभिन्न पत्नीहरूबाट आठ पुत्र थिए, जसमध्ये केवल आदरणीय इस्माईललाई यहाँ बसोबास गराए । (फ़तहुल कदीर)

नमाज स्थापित गरून् ।^१ अतः तिमीले केही मानिसहरूका^२ हृदयलाई उनीतिर आकर्षित गरिदेउ ।^३ तथा उनीहरूलाई फलहरूको जीविका प्रदान गर ताकि उनीहरूले कृतज्ञता व्यक्त गरून् ।

فَجَعَلْ أَفْئِدَةً مِّنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقُهُمْ مِّنَ الشَّجَرِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ﴿١٤﴾

(३८) हे हाम्रो प्रभु ! तिमी राम्ररी जान्दछौ जे हामी लुकाउँदछौ तथा जे व्यक्त गर्दछौ । धर्ती तथा आकाशमा भएको कुनै कुरा अल्लाहबाट लुकेको छैन ।^४

رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نَعْلَمُ ط وَمَا يُخْفِي عَلَيَّ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿١٥﴾

(३९) अल्लाहलाई प्रशंसा छ, जसले मलाई बृद्धावस्थामा इस्माईल तथा इसहाक प्रदान गर्‍यो, निःसन्देह मेरो प्रभु (अल्लाह) प्रार्थनाहरू सुन्दछ ।

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿١٦﴾

^१इबादतहरू (आराधनाहरू) मध्ये मात्र नमाजको चर्चा गरे, जसबाट नमाजको महत्व स्पष्ट हुन्छ ।

^२‘यहाँ पनि (وَمِنْ) ‘केही’ को लागि छ, कि केही मानिसहरू, यसबाट तात्पर्य मुसलमान हुन् । अतः हेरिहाल्लुस् कि कुन प्रकार संसारभरिका मुसलमान मक्कामा एकत्रित हुन्छन् तथा हज वाहेक पूरा वर्षभरि यो क्रम निरन्तर बनिरहन्छ । यदि आदरणीय इब्राहीम (أَفْئِدَةُ النَّاسِ) मानिसहरूका हृदय) भनेको भए त इसाई, यहूदी, अग्निपूजक तथा अन्य सबै मानिसहरू मक्का पुग्थे । (وَمِنْ) को (وَمِنْ) ले यस दुआलाई मुसलमानहरूसम्म सीमित गरिदियो । (इब्ने कसीर)

^३यस दुआको प्रभाव पनि हेरिहालियोस् कि मक्काजस्तो निर्जल ठाउँमा जहाँ कुनै फलदार वृक्ष छैन, संसारभरिका फल अधिक मात्रामा उपलब्ध छन् तथा हजको अवसरमा पनि जवकि लाखौं मानिसहरू पुग्दछन्, फलको प्रशस्ततामा कुनै कमी आउँदैन ।

भनिन्छ कि यो दुआ खाना-ए-काअवाको निर्माणको पश्चात माँगे, जबकि प्रथम दुआ (शान्तिमय बनाइदेउ) त्यसवेला माँगे जब आफ्नी पत्नी नवजात शिशु इस्माईललाई अल्लाह तआलाको आदेशमा त्यहाँ छाडेर गईहाल्यो । (इब्ने कसीर)

^४तात्पर्य यो हो कि मेरो दुआको उद्देश्य तिमी राम्ररी जान्दछौ, यस नगरवालहरूका लागि दुआबाट मूल उद्देश्य तिम्रो पसन्नता हो, तिमी त प्रत्येक कुराको वास्तविकतालाई राम्ररी जान्दछौ । आकाश तथा धर्तीको कुनै कुरो तिमीबाट लुकेको छैन ।

(४०) हे मेरा प्रभु ! मलाई र मेरा सन्तानलाई पनि^१ नमाज कायम गर्ने बनाइदेउ,^२ हे मेरा प्रभु ! मेरो प्रार्थना स्वीकार गर ।

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي ۖ رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءً ۝

(४१) हे हाम्रा प्रभु ! मलाई क्षमा प्रदान गर तथा मेरा माता-पितालाई पनि क्षमा गरिदेउ तथा अन्य ईमान भएकाहरूलाई पनि क्षमा गरिदेऊ जुन दिन हिसाब हुनेछ ।

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ۝

(४२) अन्यायीहरूका कर्मबाट अल्लाहलाई अन्जान नठान, त्यसले त उनीहरूलाई त्यस दिनसम्म अवसर दिएको छ, जुन दिन आँखा चकित भई खुल्ला रहनेछन् ।^३

وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ ۚ إِنَّمَا يُؤَخَّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ ۝

^१आफूसँग आफ्नो सन्तानको लागि पनि दुआ माँगे, जस्तो यसभन्दा पूर्व पनि आफूसँग आफ्नो सन्तानको लागि पनि यो दुआ माँगे कि उनीहरूलाई मूर्तिहरूको पूजाबाट बचाएर राख्नु । यसबाट ज्ञात भयो कि अल्लाहको धर्मतिर निमन्त्रणा दिनेहरूलाई आफ्ना घरवालाहरूको मार्गदर्शन तथा उनको धार्मिक शिक्षा तथा प्रशिक्षणतिरबाट कहिले निश्चिन्त हुनुहुँदैन । जस्तो कि अल्लाह तालाले आफ्नो अन्तिम पैगम्बर (ईशदूत) परम आदरणीय मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई पनि आदेश दियो ।

﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾

“आफ्ना नजीकका सम्बन्धिहरूलाई तर्साउनुस् ।” (सूर: अल-शोअरा:-२१४)

^२आदरणीय इब्राहीमले यो दुआ त्यस समय गरे जबकि अझै उनलाई आफ्नो पिता अल्लाहको शत्रु हुने कुरो विदित भएको थिएन, जब यो स्पष्ट भइहाल्यो कि मेरो पिता अल्लाहको शत्रु हो त त्यसबाट आफूलाई अलग गरिहाले, यसकारण कि मूर्तिपूजकको लागि मोक्ष तथा क्षमाको दुआ गर्नु उचित छैन, चाहे त्यो जति घनिष्ट अथवा निकटवर्ती किन नहोस् ?

^३अर्थात् केयामतको भयानकताको कारण । यदि संसारमा अल्लाहले कसैलाई अधिक अवसर प्रदान गरिदियो तथा त्यसको मृत्युसम्म त्यसको पकड गरेन भने केयामतका दिन अल्लाहको हिसाब किताबबाट त्यो बच्नसक्ने छैन, जुन काफिरहरूका लागि यति भयानक हुनेछन् कि आँखाहरू छक्क परेर खुलै रहन्छन् ।

(४३) उनीहरूले आफ्ना टाउका उचाली भागदौड गरिराखेका हुनेछन् ।^१ स्वयं आफूतिर पनि उनका दृष्टि फर्कने छैनन् तथा उनका हृदय ठूलो शून्यताले भरिएका हुनेछन् ।^२

مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُءُوسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ ۖ وَافْقًا لَهُمْ هَوَاءٌ ۝

(४४) तथा मानिसहरूलाई त्यस दिनबाट सतर्क गराइदेउ, जब उनीहरूलाई यातना उनको निकट आइहाल्ने छ तथा अत्याचारीहरूले भन्नेछन् कि हे हाम्रो प्रभु ! हामीलाई अलिकति मोहलतको अवसर प्रदान गरिदेउ ताकि हामी तिम्रो निमन्त्रणा मान्न सका तथा तिम्रा पैगम्बरहरूको अनुसरणमा लागौं । के तिमी यसभन्दा पहिला पनि कसमहरू खाने गर्दैनथ्यो कि हाम्रो त पतन नै हुनेछैन ?^३

وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرِنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ لَا تَجِبْ دَعْوَتَكَ وَتَتَّبِعِ الرَّسُولَ ۖ لَعَلَّكُمْ تَكُونُوا أِقْسَمْتُمْ مِن قَبْلُ مَا لَكُمْ مِّنْ ذِكْرٍ ۝

(४५) तथा के तिमी ती मानिसहरूका घरमा बस्ने गर्दैनथ्यौ जसले आफ्ना प्राणमाथि अत्याचार गरे तथा के तिमीलाई त्यो कुरा स्पष्ट भएन कि हामीले उनीसँग के कस्तो कुरा गर्यौ ?

وَسَكُنْتُمْ فِي مَسْكِنِ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا لَكُمُ الْآمَثَالَ ۝

^१तिव्र गतिले दौडिराखेका हुनेछन्, अन्य स्थानमा भन्यो :

﴿مُهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ﴾

“बोलाउनेतिर दगुर्नेछन् ।” (सूर: अल-कमर-८)

“आश्चर्य उनको टाउको ठाडो हुनेछन् ।” (मقْنِعِي رُءُوسِهِمْ)

^२जुन भयानकता उनले देख्ने छन् तथा जुन चिन्ता तथा भय आफ्नो विषयमा उनलाई हुनेछ, तिनका कारण तिनीहरूका आँखा एक क्षणका लागि भुक्ने छैनन् तथा भयको अधिकताको कारण हृदय निराश तथा शून्य हुनेछन् ।

^३अर्थात् संसारमा तिमी सौगन्ध खाएर भन्ने गर्थ्यौ कि कुनै हिसाब-किताब तथा स्वर्ग-नर्क छैन तथा पुनः कसलाई जीवित हुन्छ ।

हामीले त तिमीलाई बुझाउनलाई धेरै उदाहरणको वर्णन गर्छौं।^१

(४६) तथा यिनी आफ्ना चाल चलिराखेका छन् तथा अल्लाहलाई उनका सबै चालहरूको ज्ञान छ।^२ उनका चालहरू यस्ता थिएनन् कि तिनीबाट पर्वत आफ्नो ठाउँबाट विस्थापित होऊन्।^३

وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ مَكْرُهُمْ وَإِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ ۝

(४७) तपाईं ले कदापि यो विचार नगर्नुस् कि अल्लाह आफ्ना नबीहरूसित वचन विरुद्ध

فَلَا تَحْسِبَنَّ اللَّهَ مُخْلِفًا وَعْدِهِ ۚ رُسُلُهُ إِنْ أَرَادَ اللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ ۝

^१अर्थात् शिक्षा ग्रहण गर्नेको लागि हामीले त ती विगत समुदायहरूका घटनाहरूको वर्णन गरिदिएका छौं, जसका घरहरूमा अब तिमी निवास गर्दछौं तथा तिनका भग्नावशेष पनि तिमीलाई विचार तथा चिन्तनको आमन्त्रण दिइराखेका छन्। यदि तिमी उनीबाट शिक्षा ग्रहण गर्दैनौं तथा तिनका परिणामबाट वचन प्रयत्न गर्दैनौं भने तिम्रो इच्छा हो। अनि तिमी पनि त्यसै परिणामका लागि तैयार रह।

^२यो वचन अवस्थाको वाचक हो कि हामीले उनीसँग जे गर्छौं त्यो गर्छौं जबकि उनीहरूले अनृतलाई सिद्ध तथा सत्यको खण्डनका लागि विभिन्न प्रकारका वहाना तथा छल गरे तथा अल्लाहलाई ती सबै चालहरूको ज्ञान छ अर्थात् उसित लेखिएको छ जसको त्यसले उनीहरूलाई प्रतिफल दिनेछ।

^३किनभने यदि पर्वत विचलित भएका भए त आफ्ना स्थानमा हुन्थे, जबकि सबै पर्वत श्रृङ्खलाहरू आफ्ना स्थानमा छन्। यो इन्कारको लागि हो। अर्को अर्थ (إِنْ مَخْفَظَةٌ مِنَ الْمُثْقَلَةِ) का लागि गएका छन् अर्थात् निःसन्देह उनका छल त यदि ठूला थिए कि पर्वत पनि आफ्ना स्थलबाट विचलित हुन्थे। यो त अल्लाह तआला नै हो जसले उनका छलहरूलाई सफल हुन दिएन। जस्तो कि मूर्तिपूजकहरूको मूर्तिपूजनको विषयमा अल्लाह तआलाले भने :

﴿تَكَادُ السَّنَوَاتُ يَتْفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَذَا ۖ أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا﴾

“निकट छ कि आकाश फाटिहालोस् धर्तीमा चिरा पर्न जाओस् तथा पर्वत कण-कण भएर जाओस्। यस कुरामाथि कि उनीहरूले भने अल्लाह दयालुको सन्तान छ।” (सूर: मरियम-९० तथा ९१)

गर्नेछ।^१ अल्लाह अत्यन्त प्रभावशाली तथा बदला लिन शक्तिशाली छ।^२

(४८) जुन दिन धर्ती यस धर्तीका अन्य कुरामा नै परिवर्तित गरिने छ तथा आकाशहरुलाई पनि, तथा^३ सबै एकमात्र अल्लाह प्रभावशाली सम्मुख हुनेछन्।

يَوْمَ تَبْدَلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ
وَالسَّمَوَاتُ وَبَرُّرُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ
الْقَهَّارِ ۝

(४९) तथा तपाईंले त्यस दिन पापीहरुलाई देख्नुहुनेछ कि जंजीरहरुमा एक साथ जकडिएका हुनेछन्।

وَتَرَى الْمَجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقْرَّنِينَ
فِي الْأَصْفَادِ ۝

^१अर्थात् अल्लाहले आफ्ना रसूलहरुसित संसार तथा परलोकमा सहायता गर्नुको जुन प्रतिज्ञा गरेको छ, त्यो निःसन्देह सत्य छ, त्यसबाट वचनको विरोध सम्भव छैन।

^२अर्थात् आफ्ना मित्रहरुका लागि आफ्ना शत्रुहरुसित बदला लिन शक्तिशाली छ।

^३इमाम शौकानीको मत छ कि आयतमा दुबै सम्भावनाहरू छन् कि यो परिवर्तन विशेषताहरूको आधारले होस् अथवा अस्तित्वको आधारमा। अर्थात् यस आकाश तथा धर्तीका गुण परिवर्तित हुनेछन् अथवा त्यसै अस्तित्व बदलिहाल्नेछ, न यो धर्ती रहनेछ, न यो आकाश। धर्ती पनि कुनै अन्य हुनेछ तथा आकाश पनि कुनै अन्य। हदीसमा वर्णित छ, रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो :

يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى أَرْضٍ بَيْضَاءَ عَفْرَاءَ، كَقُرْصَةِ النَّقِيِّ لَيْسَ فِيهَا عِلْمٌ لِأَحَدٍ

“केयामतका दिन मानिसहरू खैरो-सेतो धर्तीमा एकत्रित हुनेछन्, जुन मैदाको रोटीजस्तो हुनेछ। त्यसमा कसैको कुनै भगडा (अथवा प्रतीकको रूपमा चिन्ह) हुनेछैन।” (सहीह मुस्लिम सिफतुल कियामः बाबुन नफिल वअसे वन्नोशूर)

आदरणीय आयशाले सोध्नुभयो कि जब यी आकाश धर्ती परिवर्तित भइहाल्नेछन् त मानिसहरू त्यस दिन कहाँ हुनेछन्। नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो : सिरातमा अर्थात् “पुल सिरात” मा। “मानिसहरू त्यस दिन पुल सिरातका निकट अँध्यारोमा हुनेछन्।” (सहीह मुस्लिम किताबुल हैज बाब बयान सिफते मनीयिर्रजुले)

(५०) उनका वस्त्रहरू गन्धकका हुनेछन्^१ तथा आगोले उनका मुखलाई ढाकेको हुनेछ ।

سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطَرٍ وَتَغْشَى
وُجُوهُهُمُ النَّارُ ①

(५१) यो यसकारण कि अल्लाह (तआला) प्रत्येक व्यक्तिलाई उसले गरेका कर्महरूको प्रतिफल देओस् । निःसन्देह अल्लाह (तआला) लाई हिसाब लिन बेर लाग्ने छैन ।

لَيَجْزِيَنَّ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَا
كَسَبَتْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ
الْحِسَابِ ②

(५२) यो कुरआन^२ सबै मानिसहरूको लागि सूचनापत्र हो कि यसद्वारा उनीहरूलाई सतर्क गरियोस् तथा पूर्णरूपले ज्ञात होस् कि अल्लाह एक मात्र पूजनीय हो तथा बुद्धिमानहरु सोच्न-बुझ्न सकून् ।

هَذَا بَلَدٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنْذَرُوا بِهِ
وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ
وَلِيَذْكُرُوا الْأَلْبَابَ ③

सूरतुल हिज्र -१५

سُورَةُ الْحَجَرِ

सूर: अल-हिज्र मक्कामा उत्रेको तथा यसमा ९९ आयतहरू एवं ६ रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ④

शुरु गर्दछु अल्लाहको नामबाट जो अत्यन्त कृपालु एवं अत्यन्त दयालु छ ।

(१) अलिफ. लाम. रा. यी (अल्लाह को) कितावका आयतहरू हुन् तथा खुल्ला एवं प्रकाशमान कुरआनका ।^३

الرَّحْمَنُ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ
مُبِينٍ ⑤

^१जो आगोवाट तुरुन्तै भड्किन्छ । यसको अतिरिक्त आगोले उनीहरूको मुखलाई पनि छोपेको हुनेछ ।

^२यो संकेत कुरआन तिर हो अथवा पछाडिको वृत्तान्त तिर जो (وَلَا تُحْسِنَنَّ اللَّهُ غَايِلًا) द्वारा वर्णन गरिएको छ ।

^३किताब तथा कुरआन मोबीन बाट तात्पर्य कुरआन करीम नै हो जो नबी करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि अवतरित भयो ।